

Concepția grafică: Doina DUMITRESCU

Editor: Sorin DUMITRESCU

© Anastasia 2004

Str. Pînțele Galerii 13, sector 2, București,
tel./fax: 2108549, 2116745

I.S.B.N. 973-682-069-6

LUMINĂTORII LUMII

367003

ȘEFĂNTUL GRIGORIE PALAMA

Omilii

volumul II 367030

Apărut cu binecuvântarea
Î. P. S. Nicolae CORNEANU,
Mitropolitul Banatului

Traducere din limba greacă de
Parascheva Grigoriu

368443

B.C.U. IAGI

Notă asupra ediției

Începută prin publicarea primelor 20 de omilii în traducerea lui Constantin Daniel, integrala omiletică a Sfântului Grigorie Palama continuă acum până la predica 35, într-o nouă versiune, întrucât lucrul asupra traducerii lăsat de C. Daniel s-a dovedit a fi anevoios. În privința citatelor biblice, atunci când nu le-am preluat ca atare, în funcție de exigențele interpretării propuse în aceste texte, am avut mereu ca reper versiunile deja existente ale *Bibliei* din edițiile aprobate de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Pentru locurile care comportau diferențe, am marcat prin LXX referința la Septuaginta. Propunând astfel o primă versiune a acestor omilii, sperăm că vom avea prilejul de a le și însoji de note lămuritoare.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Grigorie Palama, ST.

Omilia/Sfântul Grigorie Palama; cu o introd. de Plăcutelă Galen; trad. din lb. greacă de dr. Constantin Daniel; rev. de Laura Filiraga; și stilizată de Răzvan Codrescu. – București: Editura Anastasia, 2004.

vol.

ISBN 973-9374-56-5

Vol. 2: Omilia / trad. Paracheva Grigoriu, 2004

ISBN 973-682-069-6

I. Grigoriu, Paracheva (trad.)

252:281.94

821.14(02-97)=135.1

La Sfânta Înălțare a Domnului și
Dumnezeului și Mântuitorului nostru
Iisus Hristos
Despre împlinirea Sămbetei
din Legea veche

1. Iudeii prăznuiesc Paștele după Lege, adică trecerea din Egipt în pământul Palestinei, iar noi prăznuim Paștele, însă după Evanghelie, adică trecerea firii noastre, întru Hristos, de la moarte la viață, de la stricăciune la nestricăciune. Ce limbă ar putea oare spune marea deosebire dintre înălțarea la care a fost adusă starea noastră prezentă și sfintele, de toată lauda vrednice așezăminte ale vechii Legi? Nici un grai omenesc și nici un alt grai nu este vrednic să exprime o atât de mare slavă. Căci Înțelepciunea de-o-ființă a Tatălui celui Preaînalt, Cuvântul cel veșnic și mai presus de ființă, unit din iubire de oameni cu noi și viețuind împreună cu noi, S-a arătat acum, în mod real, temeiul însuși al sărbătorii și al acestei înălțări mai presus de fire, într-un chip atât de deosebit, întrucât noi prăznuim trecerea înseși firii noastre omenești, nu de la cele mai dedesupt ale pământului la cele pământești, ci de la

cele pământești la cerul cerului și până la tronul de dincolo de acestea al Celui ce peste toate stăpânește.

2. Astăzi, după Înviere, Domnul a stat în mijlocul Apostolilor, și tot astăzi s-a despărțit de ei, care L-au văzut înălțându-Se la cer și intrând cu adevărat în Sfânta, Sfintelor, țeză de-a dreapta Tatălui celui mai presus de orice început și de toată firea, de toată numirea și de toată cinșirea, mai presus și de orice este cunoscut și numit, atât în veacul de acum, cât și în cel viitor. Și după cum înainte de Învierea Domnului s-au petrecut multe alte învieri, așa și înainte de Înălțarea Lui au avut loc multe înălțări și răpiri. Căci și pe profetul Ieremia l-a răpit Duhul, și pe Avvacum ingerul, iar mai mult decât pe aceștia este scris că Ilie a fost răpit într-un car de foc, dar nici el nu a depășit hotarul pământului, ci răpirea fiecăruia dintre ei era doar o mutare care îl înălța de la pământ, fără a depăși totuși hotarul acestuia. La fel și cei care au înviat odată cu Mântuitorul, tot în pământ s-au întors, sfârșind cu toții prin moarte. Cât despre Mântuitorul Hristos, așa cum atunci când a înviat din morți, moartea nu L-a stăpânit, la fel și acum când a fost înălțat și a zezut întru cele înalte, orice înălțare a rămas mai prejos de El, mărturisind tuturor că singur El este Dumnezeu mai presus de toate.

3. Și acesta este muntele cel mai înainte vestit al lui Dumnezeu, după Isaia (Is., 2:2), și casa lui Dumnezeu, mai presus de pîcurile înalte ale munților inteligibili, – trupul Stăpânului –, fiindcă nu înțet, nici

om, ci însuși Domnul în trup a venit și ne-a mântuit, făcându-Se om ca noi, pentru noi, și rămânând Dumnezeu fără de schimbare. Căci precum S-a pogorât fără de schimbare, dar amestecându-Se cu noi, la fel va veni iarăși, nu prin schimbarea dumnezeirii, ci așezând pe tron întru cele de sus firea noastră omenească, pe care mai înainte vreme a luat-o de la noi: cu adevărat, se cuvine ca firea noastră cea întâinșcută din morți să fie întoarsă la Dumnezeu ca una care s-a născut mai înainte de toată făptura.

4. Pentru aceasta, dintre atât de multe învieri și înălțări, noi nu prăznuim pe nici una ca pe Învierea și Înălțarea Domnului, și pe lângă faptul că nu participăm, nici nu vom participa vreodată la vreuna dintre acelea. Căci nu avem alt folos decât călăuzirea prin credință a minții noastre către Învierea și Înălțarea Mântuitorului nostru, la care participăm și vom participa cu toții. Ea este cu adevărat învierea și înălțarea neamului omeneșc, dar nu a neamului omeneșc în general, ci a tuturor celor care cred în Hristos și care își arată credința prin fapte. Cel ce S-a făcut Domn, pentru noi S-a făcut, fiind nenăscut și nezidit după dumnezeirea firii Sale, și a trăit pentru noi, arătându-ne calea către adevărata viață. Și toate câte le-a suferit cu trupul, pentru noi le-a suferit, ca să vindece patimile noastre, și pentru păcatele noastre a fost dus la moarte. Și tot pentru noi a înviat și a fost înălțat mai înainte, arătându-ne prin iconomie învierea și înălțarea din veacul fără de sfârșit. Căci

toți moștenitorii acestei vieți urmează, după pușcă, petrecerea pe pământ a economiei Lui.

5. Pentru noi, începutul urmărit și petrecerii acesteia este botezul, chip al morții, îngropării și învierii Domnului, prin mijlocirea unei vieți după porunca lui Hristos și după petrecerea Evangheliei, având drept scop biruința asupra patimilor prin luptele duhovnicești, pregătindu-ne viața cea fără de dureri, nestrăcioasă și cerească, după cum și Apostolul a zis către noi: „Dacă veți trăi în trup, veți muri, iar dacă veți uciide prin duhul faptele trupului, veți fi vii” (Rom., 8:13). Cei care trăiesc după poruncile lui Hristos urmează petrecerii acestuia în trup, căci mor la vremea rânduită fiecăruia, fiindcă și El a murit cu trupul, și în trup vor și învia, asemenea Lui, plini de slavă și nestrăcioși, însă nu acum, ci la plinirea vremii, când vor fi înălțați, după cum spune și Sfântul Apostol Pavel: „Căci vom fi răpiți pe nori întru întâmpinarea Domnului în văzduh și astfel pururea cu Domnul vom fi” (1 Tes., 4:17).

6. Vețeți cum fiecare dintre noi, dacă ar voi, pătaș s-ar face învierii Domnului și înălțării Lui și moștenitor al lui Dumnezeu, împreună-moștenitor cu Hristos (Rom., 8:17)? Pentru aceasta să ne bucurăm prăznuind învierea firii noastre, înălțarea și restaurarea ei, precum și începutul învierii și al înălțării fiecăruia dintre credincioși (Luca 24:36-53), punând înainte glasul Evangheliei propovăduind astăzi,

potrivit căreia Domnul, înviind, a stat în mijlocul ucenicilor Săi.

7. Pentru ce a stat în mijlocul lor și împreună cu ei a călătorit, precum este scris? „Căci i-a scos pe aceștia afară până în Betania” și punându-și mâinile i-a binecuvântat (Luca, 24:50) ca să Se arate cu totul teafăr și nevătămat, ca să arate că picioarele îi sunt puternice, că poate umbla și sta în picioare fără de clintire, deși rămaseră urmele cuielei, și de asemenea, ca să arate mâinile străpunse de cuie pe cruce, chiar și coasta împunsă cu sulița. Și dacă a arătat toate urmele rănilor, a fost pentru ca ei să creadă patimilor celor mântuitoare. Dar mie mi se pare că a stat în mijlocul ucenicilor pentru a le arăta și pentru a-i întări în credința întru El, prin marea Sa descoperire și binecuvântare. Dar El nu a stat numai în mijlocul ucenicilor, ci stă și în mijlocul inimii fiecărui [om] care este cetate întărită prin credință, precum mărturisese și psalmul despre fiecare inimă: „Dumnezeu este în mijlocul ei și nu se va clătina” (Ps., 45:5). Căci de la această întâlnire s-au făcut apostoli Domnului statonici și neclintii în credință.

8. A stat, deci, în mijlocul lor și le-a spus: „pace vouă”, așa cum adeseori le spunea cu blândețe. Dar pacea este de două feluri: una pe care o avem în relație cu Dumnezeu, care mai curând vine din cinstirea lui Dumnezeu, și alta pe care o avem între noi și care se naște în chip firesc din urmarea cuvântului Evangheliei. Or, Domnul le-a dat pe amândouă

dintr-o dată, printr-o singură expresie. Și cum le-a poruncit acestora să facă, atunci când i-a trimis întâia oară, zicând: „în care casă veți intra, să ziceți pace casei acesteia” (Luca 10:5), la fel a făcut și El, intrând în casa în care erau adunați, și de îndată le-a dăruit pacea. Dar cât de înspăimântați și de tulburați i-a văzut atunci din pricina apariției Sale atât de neferiți și lipsite de orice nădejde (li se părea, după cum se spune, că ar vedea duh, ori că ceea ce văd este o închipuire). Și atunci iarăși a depărtat de la ei gândurile inimii lor și le-a dovedit că El este același cu Cel care mai înainte vreme le vorbea despre pătimirea Sa și despre Învierea din morți: „acum vedem că Tu știi toate și nu este nevoie ca să Te întrebe cineva”. Și i-a încredințat deplin despre plinirea acestora, prin vedere și prin pipăire... Iar când i-a văzut că s-au făcut primitori ai adevărului prin dovadă, i-a încredințat încă și mai mult, dându-le, în același timp, pacea și cerându-le de mâncare celor ce priveau cu uimire. Căci încă nu-și credeau ochilor și se minunau, dar nu din reavoiere, ci din negrăită bucurie. Apoi le-a zis: „Aveți ceva de mâncare? Și i-au dat o bucată de pește fript și un fagure de miere, și, primind, a mâncat în fața lor” (Luca 24:42).

9. Acel trup preacurat a primit hrană, după Înviere, nu pentru că ar fi avut nevoie de hrană, ci ca să-i încredințeze de realitatea Învierii și să arate că este același cu Cel care mai înainte de pătimire a mâncat împreună cu ei. A consumat hrana nu după firea

trupurilor moarte, ci potrivit energiei dumnezeiești și, cum ar zice cineva, așa cum focul topește ceara, sau, mai mult decât atât, a consumat-o, fiindcă focul are nevoie să fie întreținut pentru a subsista, însă trupurile nemuritoare nu au nevoie de hrană pentru subsistență.

10. A mâncat, așadar, o bucată de pește fript și un fagure de miere, acestea fiind chipuri ale Sfintelor Sale Taine: căci Cuvântul lui Dumnezeu, unindu-Se după ipostas cu firea noastră care, ca un pește se scâldea în apa vieții pline de plăceri și de patimi, și curățind cu focul cel neapropiat al dumnezeirii Sale orice aplecare spre păcat, a consumat-o ca pe un rug aprins, făcând-o părtașă la dumnezeirea Sa. Dar nu numai aluatul pe care l-a primit pentru noi, ci pe fiecare om îl învrednicește de împărtășirea cu El, îl îndumnezeiește prin participarea la focul pe care Domnul „a venit să-l arunce în lume” (Luca 12:49). Cu fagurele de miere se aseamănă însăși firea noastră omenească, fiindcă, așa cum într-un fagure este păstrată mierea, la fel și în trupul nostru este păstrată comoara cea cugetătoare; sau mai curând acesta este un chip al oricărui credincios în Hristos care are în suflet și în trup harul Duhului Sfânt, păstrat ca mierea în fagure. Iar Domnul a mâncat din ele, fiindcă face, cu bucurie, ca o astfel de hrană să fie mântuirea oricui participă la firea Sa. Dar nu spune că a mâncat totul, ci „dintr-un fagure de miere”, adică a mâncat doar o parte,

fiindcă nu Toți au crezut în El. Dar nu-Și ia singur această parte, ci îi este dată de apostoli, căci ucenicii Săi îi aduc la El doar pe cei care cred în El, deosebindu-i de cei necredincioși.

11. Astfel, mâncând din pește și din fagurele de miere în fața ucenicilor Săi, Domnul le-a amintit cuvintele Sale pe care le-a vestit mai înainte despre pătimirea ce avea să pătimească, adevărind și acum cele spuse despre Sine. Fiindcă după cum a spus mai înainte, așa s-a și petrecut, și le-a deschis lor mintea ca să priceapă urmarea Scripturii și să cunoască faptul că precum este scris, așa s-a și împlinit. Trebuia ca din nemăsurata Sa iubire de oameni, om să se facă pentru oameni Fiul Unul născut al lui Dumnezeu, arătat fiind și mărturisit astfel de glasul părintesc de sus și prin descoperirea Sfântului Duh; să-i facă credincioși și să se minuneze de faptele și de cuvintele Lui mai presus de fire, să fie prins și dat în mâinile celor care nu caută slava lui Dumnezeu, ci slava de la oameni; să fie răstignit și îngropat; să învieze din morți a treia zi și să se propovăduiască în numele Lui pocăința și iertarea păcatelor, iar propovăduirea să înceapă de la Ierusalim. Binevestitori și martori ai acestor fapte sunt [apostolii], care au văzut cu ochii lor și au devenit mărturisitori ai Lui, cărora le-a și trimis vestire de la Tatăl, adică pe Duhul Sfânt, și le-a rânduit să rămână în Ierusalim până ce vor primi putere de sus.

12. Vorbind astfel cu ucenicii Săi despre lucrarea mântuirii oamenilor, Domnul i-a scos din jîntul lor,

purtându-i până în Betania, și binecuvântându-i. S-a despărțit de ei și S-a înălțat la cer. Pe un nor luminos ca într-un car de foc S-a înălțat în slavă și a intrat în Sfânta Sfințelor cea nefăcută de mână și a șezut de-a dreapta mării în ceruri, pe același scaun al Dumnezeirii, pentru ca de-aceiași dumnezeire să facă firea noastră cu care s-a amestecat. Și cum apostolii nu încetau să-și aștească ochii către cer, au aflat prin predania îngerilor că va fi purtat iarăși pe norii cerului în fața tuturor (Fapte 1:10). Căci și Domnul zisese aceasta mai înainte, și Daniel, mai înainte văzând, spune: „am văzut pe Fiul Omului venind pe norii cerului” (Dan., 7:13); iar Domnul zice: „și toate neamurile pământului vor vedea venind pe Fiul Omului pe norii cerului” (Mat., 24:30).

13. Atunci ucenicii s-au închinat pe Muntele Măslinilor, de unde S-a înălțat Stăpânul cel mai presus de ceruri și unde pogorându-Se, pământul cer l-a făcut. Și iarăși Se înalță, ori de câte ori Se pogoră, ca pe cele de jos să le împreuneze cu cele de sus și să întemeieze o singură Biserică, cerească și pământească, întru slava iubirii Sale de oameni. Așadar, bucurându-se, ucenicii s-au întors la Ierusalim și erau pururea în altar, adică aveau mintea la ceruri, și binecuvântau pe Domnul, pregătindu-se pentru primirea binevestită a pogorării dumnezeiescului Lui Duh.

14. Fraților, aceasta este, pe scurt, petrecerea celor ce poartă numele lui Hristos: să stăruie în rugăciuni și cereri, și să avenge ochii minții așteptând, asemenea îngerilor, către Stăpânul cel mai presus de

ceruri, lăudându-L și binecuvântându-L printr-o viață fără de prihană, pentru a primi în chip tainic venirea Lui, așa cum spune psalmul către El: „voi cânta și mă voi ruga ție în cântare fără de prihană când vei veni către mine” (Ps., 100:2). Aceasta o spune limpede și Sfântul Pavel: dreptatea noastră în ceruri este acolo unde înaintemergător pentru noi S-a făcut Însuși Domnul Iisus. Către aceasta ne conduce și corifeul Apostolilor, Petru: „încingând, zice, mijloacele cugetului vostru, trezindu-vă, nădăjduiți în harul care vi se va da vouă la arătarea lui Iisus Hristos pe care să-L iubiți cu toate că nu-L vedeți” (Petru I, 1:13). La aceasta Domnul Însuși ne îndeamnă în mod acoperit, în pilde: „să fie, zice, mijloacele cugetului vostru încinse și făcliile voastre aprinse, iar voi să fiți asemenea cu oamenii aceia care își așteaptă Seîpănul ca, atunci când va veni, îndată să-i deschidă” (Fil., 3:20; Evr., 6:20). La fel cum nu strică nici ziua Sămbetei, ci o desăvârșește, arătând-o cu adevărat binecuvântată, ca o zi a încetării oricărei osteneți trupesti, și deosebind-o pentru o mai bună lucrare. Iar prin aceasta o face moștenitoare a toată binecuvântarea, astfel ca odihnă de ostenețile pământești și fără de lenevire să ne încredințăm lui Dumnezeu, căutând cu nedeزمینیتă nădejde cele cerești și fără de prihană.

15. Dar în Legea veche, una dintre zilele săptămânii era zi de Sabat și pentru aceasta evreilor celor fără de minte li s-a părut că Domnul [tălmăduind în ziua

aceea] avea de gând să încalce ceea ce era socotit drept Sabat. Însă tot El zice că „nu a venit ca să strice legea, ci mai vârtos să o împlinească” (Mat., 5:17). Anunci cum se face că a stricat Sabatul dar, în același timp, a împlinit Legea? Făgăduind că va da Duhul Sfânt celor care-L cer zi și noapte și poruncind să fie neîncetat cu trezvie și priveghetori, a zis: „privegheați, fiindcă nu știți vremea, nici ceasul când va veni Fiul Omului” (Mat., 24:44). Astfel toate zilele le-a făcut Sabat binecuvântat pentru cei care aleg să-l slujească în chip desăvârșit: iată cum nu a încălcat, ci mai cu osârdie a împlinit toată Legea.

16. Însă voi care sunteți încercați de lucruri lumești, dacă vă veți înfrâna de la orice lipsă de măsură și de la toată pizma dintre voi și de veți stărui în toată calea adevărului și a înfrânării, veți face și voi din toate zilele un Sabat prin oprirea de la orice răutate. Dar într-o astfel de zi, mai lucrătoare pentru mântuire decât altele, se cuvine să tărim după faptele și cuvintele fără de prihană ale Domnului și, cu smerenie, să fim statornici în Biserica lui Dumnezeu și să plecăm urechea cu luare aminte la predania Bisericii și la învățătura ortodoxă, și să ne rugăm cu pocăință prin cereri și prin slavoslovii către Dumnezeu. Așa veți plini și voi Sabatul cel după Evanghelie: împărțind o viață în harul lui Dumnezeu și ținând ochii cugetului către Hristos Cel ce șade împreună cu Tatăl și cu Duhul pe tronurile mai presus de ceruri, și Care v-a făcut pe voi fi ai lui Dumnezeu, nu ca și cum ați fi doar

adoptați, cu numele, ci în unire cu dumnezeiescul Duh, cu Însuși Trupul și scump Sângele Lui, cu Dumnezeu, unul într-altul sălășluindu-se.

17. Să păzim, așadar, pentru dragostea neclintită a Mântuitorului această unire: să privim pururea la Tatăl nostru cel de sus, dar nu ca și când am fi pământești, ca omul cel întâi zidit, ci asemenea omului celui de-al doilea, Domnului din ceruri. Căci cel ce este pământesc se aseamănă cu cei pământești, iar cel ceresc este asemenea cu cei cerești. Așadar, dacă am purtat chipul cel pământesc, să purtăm și chipul cel ceresc (I Cor. 15:48) și, având inima sus către el, să privim această măreață privilegiate, înveșnicindu-se, în chip nematerialnic, cu focul dumnezeirii. Și după ce am lepădat tunicile de piele pe care prin cădere le-am îmbrăcat, să stăm în pământ sfânt, arătându-ne, fiecare după putere, țarină sfântă prin lucrarea neconținută a virtuții și prin neabătută tindere către Dumnezeu.

18. Astfel încât să avem îndrăznire ca la venirea în foc a lui Dumnezeu să-i alergăm întru întâmpinare, ca să fim luminați și, luminând, să trăim veșnic în slava luminii mai presus de fire, a strălucirii celei de o stăpânie în trei sori, căreia i se cuvine toată slava, puterea, cinstea și închinăciunea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Omilia 22

La același praznic al Înălțării Domnului Despre patimi și virtuți

1. Luați aminte la sărbătoarea noastră și la dreapta socotință cu care Domnul nostru Iisus Hristos, atât la Înviere cât și la Înălțare, i-a bucurat pe cei care au crezut în El, precum și la felul în care i-a smuls din acea întristare. Luați aminte la această viață, sau, mai curând, la nemurirea Sa, căci ni S-a arătat după moarte. Luați aminte la înălțimea cerului la care a ajuns Hristos, înălțându-Se mai presus de toate, și la preamărirea mai presus de toată mărirea cu care S-a preamărit după trup. Aceasta a fost cu puțință prin smerenie și prin îndurarea necinstirii și a ocării, după cum spune și Apostolul: smerindu-Se până la moarte și încă moarte pe cruce. „Și pentru aceasta Dumnezeu L-a preînălțat și i-a dat Lui nume mai presus de tot numele, astfel încât la pomenirea numelui lui Iisus tot genunchiul să se plece în cer și pe pământ și în cele de sub pământ, și orice limbă să mărturisească faptul că este în slava lui Dumnezeu Tatăl” (Filip., 2:8-11).

2. Astfel, dacă Dumnezeu L-a preamărit pe Hristosul Său, tocmai pentru că a fost batjocorit și

ispitit, și pentru că moarte ruginoasă pe cruce a rădat pentru noi, cum ne va mântui, cum ne va preamări și cum ne va înălța pe noi dacă nu vom deprinde smerenia, dacă nu ne vom arăta de același sânge, întru iubirea aproapelui, dacă nu vom zidi sufletele noastre pe stânca răbdării feluritelor ispitiri, și dacă nu vom intra prin poarta cea strâmtă care duce la viața veșnică și nu vom urma calea celui care ne-a condus, în chip mântuitor, către ea. La aceasta suntem chemați, zice corifeul Apostolilor, Petru, „că Hristos a pătimit pentru noi lăsându-ne nouă moștenire ca și noi să mergem pe urmele Lui” (I Petru, 2:21).

3. De ce oare Hristosul lui Dumnezeu, pătimind atât, a mers pe această cale astfel încât Dumnezeu L-a înălțat mai presus de fire, iar noi suntem la rândul nostru chemați să participăm la pătimirile Fiului Lui? Numai Dumnezeu este veșnic, din veac și până-n veac, rămânând neschimbat, fără de început și fără sfârșit, fără devenire și nestrăcișos, care nici nu se mărește, nici nu se împuținează, și nici nu se schimbă în vreun fel sau loc, neînceput, nezidit, necuprins, neschimbat și neschimbător, pe toate schimbându-le în mai bine, după cum El însuși voiește, ținând în mâinile Sale pe toate cele ce suferă schimbare și susținând tot ceea ce are început, iar orice schimbare are un început. Așadar, toată firea zidită este schimbătoare, atât cea văzută cât și cea nevăzută, cea simțitoare și cea nepătimitoare, cea cugetătoare

și necugetătoare, între care numai firea cugetătoare, fiind înzestrată cu voință liberă, poate să se schimbe în mai rău sau în mai bine, după voia sa, fie păzind neabătut voia lui Dumnezeu, prin care se face neîncetată sporirea, convertirea și înaintarea noastră întru bine, fie stând împotriva voii lui Dumnezeu, ceea ce o face să cadă, după dreptate, la cele mai de jos, în chip nenorocit, și să se prăbușească.

4. Două sunt firele cugetătoare zidite de Dumnezeu, prima este cea a îngerilor netrupești, iar cea de a doua a oamenilor trupești: nici una dintre acestea nu a păzit porunca Ziditorului și supunerea firească față de Stăpânul, ci însăși ceata cerească a netrupeștilor îngeri, cea dintâi zidită, tot cel dintâi s-a îmbolnăvit din pricina apostaziei de la dragostea lui Dumnezeu. Toți îngerii însă care au rămas mai presus de această boală, lumină sunt și pururea vor fi plini de lumină, și pururea se fac mai luminoși, bucurându-se, în chip fericit, de întoarcerea lor firească spre bine, petrecând în bucurie în jurul Luminii dintru început, privind neîncetat către ea, de la care în chip nemijlocit primesc lumina, cântând fără de încetare izvorul luminii și transmitând, ca adevărați slujitori ai luminii, harul cel făcător de lumină către ordinele inferioare ale celor luminați.

5. Dar satana, răzvrătitul și neascultătorul de ordinea dumnezeiască, lepădând lumina, a căzut în întuneric și a fost condamnat la întunericul veșnic, făcându-se

vasul întunericii, izvoditorul, unealta și slujitorul întunericii, la început numai el, urmat însă și de ceata îngerilor lepădați dimpreună cu el, iar apoi – o, mare nenorocire! – urmat și de noi, care, încrezându-i-ne, am lepădat raiul lui Dumnezeu. Însă toți îngerii răutății, fiind ei înșiși întuneric, pentru că au devenit astfel nu prin participare, ci fiind prin ei înșiși începutul și sfârșitul neascultării, amara rădăcină și izvorul a tot păcatul, s-au făcut prin aceasta și pentru noi pricină de cădere, iar păcatul lor este cu atât mai de neiertat, înaintând punerea neabăut pe calea răutății spre un întuneric tot mai adânc, fără puțină de întoarcere către toată firea cugetătoare și luminată. Noi însă nefiind prin fire înclinați spre rău, Dumnezeu, prin mila și dumnezeiasca Sa învățătură, ne aduce la El ca la început, și cu toate că am fost condamnați la moarte, primim totuși un răgaz de pocăință și de întoarcere de mai mulți ani, pe care și Adam l-a trăit din pricina neascultării și pe care îl trăiește fiecare dintre noi.

6. De aici reiese împede că nu trebuie să deznădăduim de mântuire, nefiind pentru noi vremea deznădăduirii, căci toată viața noastră este vreme și prilej de pocăință și de întoarcere la Dumnezeu, pentru că, după cum este scris, Dumnezeu nu voiește moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu (Iez., 33:11). Căci, dacă moartea urmează pe bună dreptate neascultării, de ce noi, păcătuiind, nu murim, așa cum s-ar întâmpla dacă nu ar fi nădejde de

mântuire? Tocmai pentru că acolo unde este nădejde de întoarcere, nu are loc deznădejdea.

7. Dar și fiul lui Adam, Abel, a fost mărturisit bine plăcut înaintea lui Dumnezeu și jertfa lui s-a arătat bineprimită Lui (Facerea, 4:4). Mai apoi, la puțină vreme de la căderea noastră, Enos a avut și el nădejdea că Domnul îl va chema la Sine (Facerea, 4:26). Iar Enoh nu numai că a fost bineplăcut Domnului, ci a și fost mutat de Domnul la viață (Fac., 5:24) ca o dovadă limpede a compătimirii lui Dumnezeu cu noi cei căzuți. Oamenii însă au urmat iarăși calea păcatului și iarăși Dumnezeu Și-a întors fața de la neamul nostru omenesc, și iarăși, pe drept cuvânt, am fost dați potopului. Apoi, pentru ca nu cumva nemăsurată să rămână mânia Lui și nu fără de milă pedeapsa, ci, ca dintr-o a doua rădăcină a neamului nostru omenesc, aflându-l pe Noe drept înaintea Sa și în neamul lui, Dumnezeu l-a păzit în chip preamănat, ca și când ar fi vrut, tăind cu grijă înmulțirea răutății, să nu taie cu totul, nici să smulgă din rădăcină și fără de compătimire întregul neam omenesc (Facerea, 5:1; 7:24). După aceasta, iarăși, Avraam s-a arătat credincios și bineplăcut lui Dumnezeu, și mărturisit de către El (Fac. 15:8), ca și fiul său Isaac, iar din Isaac, Iacob și toți patriarhii care au urmai din el și întru care s-a binevestit și s-a proorocit cea mai mare milă și iubire de oameni ce va birui cu putere și slavă multă păcatele noastre, binevestind, așadar, că Stăpânul, Însuși Păstorul cel Mare va

cobori din sfintele ceruri ca să caute turma risipită. Urmează neamul legiuitorilor, al judecătorilor, al Regilor, din care, precum limpede se binevestește, va ieși Hristos după trup.

8. Acum a venit și S-a arătat Hristos. Cuvântul lui Dumnezeu cel Veșnic, Cel Care la început ne-a zidit pe noi, Care pentru noi S-a făcut asemenea nouă, ca să înnoiască și iarăși să zidească cele învechite, care fuseseră stricate de păcat. Fiindcă pierderea noastră a fost numai și numai din voia noastră, la fel și înnoirea noastră se înfăptuiește cu înțelepciune și cu iubire de oameni în omul pe care l-a luat pentru noi din pânțele pururea Fecioarei Maria, iconomisind întreaga taină a mântuirii și întărindu-ne, dându-ne putere pentru înnoirea la uni-re firească cu El, călăuzindu-ne către petrecerea cerească, arătându-ne calea care duce acolo prin învâștarea Lui către noi.

9. Dar întrucât contrariile se tămăduiesc prin contrarii, și de vreme ce moarte am luat prin reaua noastră învoire cu reaua sfătuire, vom primi iarăși viață prin tinderea voii noastre celei bune către sfatul cel bun. Și fiindcă sfatul morții aduce cu sine plăcere, slavă, sau odihnă, ademenindu-ne și trăgând în jos de la cele de sus neamul nostru, doar sfatul vieții celei adevărate, singur între toate celelalte călăuze, ne îndrumă și ne conduce pe calea cea strâmtă și îngustă care ne poartă către viața de sus. Străduiți-vă, zice [Domnul], și vă siliți ca „să intrați

prin poarta cea strâmtă” (Mat., 7:13), și „strâmtă și îngustă este calea care duce la viață, dar mare și largă cea care duce la pieire”. Iar în alt loc spune limpede care este această cale a pierzaniei: „vai vouă, bogăților, vai vouă celor ce sunteți sătui acum, vai vouă când toți oamenii vă vor grăi de bine (Luca, 6:25-26), vai vouă iubitorilor de slavă, de plăceri, de argint, căci pentru unele ca acestea v-ați pierdut”, și iarăși zice: „nu vă adunați vouă comoară pe pământ” (Mat., 6:19). „luați seama la voi înșivă să nu se îngreueze inimile voastre prin beții, prin desfrânări și griji ale vieții” (Luca 21, 34), și „cum puteți voi să credeți, când primiți slava cea de la oameni, iar slava Unuia Dumnezeu nu o căutați” (Ioan, 5:44).

10. Cu astfel de cuvinte ne răpește de pe calea care ne duce la moarte, iar pe cea care duce la viață o arată iarăși, în altă parte, ferind: „fericiți cei săraci cu duhul, fericiți cei milostivi, fericiți cei prigoniți pentru dreptate” (Mat., 5:3-10), și: „vinde tot avuțul tău și-l dă săracilor, și vei avea comoară în ceruri” (Mat., 19:21); „tot ce veți lăsa din al vostru, fie ogoare sau orice altceva dintre cele pământești pentru Mine și pentru Evanghelia Mea, veți primi înșutit și veți moșteni viața veșnică” (Mat., 19:29). Un suflet cuprins de mânie este socotit la fel cu mânia ucigașului, punând-o sub aceeași pedeapsă și arătând că, de la mânie până la ocară, cel ce este stăpânit de una dintr-acestea este vrednic de gheena

focului (Mat., 5:22). Pe când, despre blândețe, nu numai că o ferește, dar o și socotește printre cele mai mari virtuți (Mat., 5:5), iar pe desfrânare o osândește încă și mai mult, numind desfrânare chiar și cea mai mică doringă pentru femeia altuia, fie și numai o privire (Mat., 5:28). Însă curăția, contrariul desfrânării, este așezată dincolo de fericiri, socotindu-se a fi însăși vederea lui Dumnezeu (Mat., 5:8). De ce oare, pentru a arăta că nu se cuvine jurământul strămb, ne oprește și de la a jura drept, iar tot ceea ce este în afara lui da și nu se arată a fi de la cel rău, căci spune: „să fie cuvântul vostru da, da sau nu, nu, ceea ce este mai mult decât atât, de la cel rău este?” (Mat., 5:37). Dar ce vrea să spună această dublare a cuvintelor: da, da; nu, nu? Această înseamnă că ceea ce spunem că este da sau nu pentru noi trebuie să corespundă întocmai realității lucrurilor și faptelor, căci numai astfel da va fi da, iar nu, nu; altminteri, da va fi nu, iar nu, da, ceea ce fără îndoială este de la diavolul. Căci acela care spune minciuni vorbește de la sine însuși și nu stă într-un adevăr și dreptate.

11. Se cuvine însă să se potrivească spusele noastre cu faptele, astfel încât să ne constrângă la adevăr, la dreptate, la curăție și nemăniere, încununându-ne viața. Dar pe cei care se mânia împotriva noastră, stându-ne împotriva și insultându-ne cu fapta și cuvântul, cum îi vom face să se îndrepte? Biruiește, spune [Domnul], într-o bună zi răul, lasă

mânia și nu sta împotriva răului, nici nu răsplăni răul cu rău, sau nedreptatea cu nedreptate, ci iubii-i pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă batjocoresc și vă prigonesc. Căci care este scopul unei vieți asuprite și care este răsplata luptelor? „Pentru ca să fiți fi ai Tatălui vostru cel din ceruri” (Mat., 5:39; 5:44; Rom., 12:21) și „moștenitori lui Dumnezeu, împreună-moștenitori cu Hristos” (Rom., 8:17), ca să aveți viață veșnică și să primiți negrăita, neclivita, nepieritoare împărăție în veacul cel fără de sfârșit, trăind și împărțind cu Dumnezeu.

12. Vedeți acum care este calea cea strâmtă și grea? Și de ce ne se cere aceasta, și la ce slavă, bucurie și răsplătă suntem aduși dacă alegem să umblăm pe această cale? Căci dacă ți-ai făgădui cineva că vei trăi mulți ani pe pământ, numai să ascuți de el, oare nu vei ajunge să ascuți de acela cu bucurie, afară numai dacă, firește, nu ți-ar cere ceva peste puterile tale? Și dacă ți s-ar făgădui sănătate, slavă, desfătare și viață îndelungată, oare nu vei răbda orice pentru acestea? Și dacă la o astfel de viață lungă și lipșită de boli s-ar adăuga și împărăția, dar o împărăție nebiruită și pașnică, oare nu vei prinde aripi și toată greutatea de a dobândi această făgăduință nu ți se va părea ușoară, nutrind nădejdi și bucurându-te de cele ce nădăjduiești ca și când ar fi

prezente, gata înfăptuite, încredințat fiind, desigur, de adevărul celor făgăduite?

13. Dar dacă tânjim atât de mult după o viață îndelungată, cum se face oare că de viața cea veșnică nici nu aducem vorba? Or, dacă pentru o împărăție, care oricât de mare ar fi, tot are un capăt, și pentru slavă și bucurie, care oricât de mari ar fi, tot se ofilesc, și dacă pentru bogăție, care oricât ar fi, încetează o dată cu viața aceasta, dacă pentru toate acestea, deci, însetăm și ne străduim atât să le dobândim, cum să nu le căutăm pe cele care sunt dincolo de orice măreție, nestricăcioase și veșnice, și cum să nu dorim o viață mai scurtă pe pământ, numai să dobândim moștenirea celor veșnice? Cât despre împărăția cea nebiruită, să o căutăm pe cea care nu este pe pământ, iar viața fără de întristare nu este de găsit altundeva decât în ceruri. Deci, dacă cineva însetează cu adevărat după aceasta, să alerge la cer; și fie că este ușoară, fie că este grea calea care duce într-acolo, să călătorească pe ea, cu nădejde și bucurie, și să fie răbdător în suferință.

14. Cu toții știți pentru ce lucruri mărunte obișnuiesc oamenii să se ostenească și să se dea chiar morții! Oare nu pentru o mică soldă este gata ostașul să înfrunte primejdii de moarte și jertfe? Și oare nu pentru un mic adaos înfruntă negustorul naufragiul, vânturile mării, oamenii sălbatici și multele atacuri, călătorind pe pământ și pe mare? Și nu pentru o bucată de pâine mulți se prind sclavi la

stăpâni fără de omenie? Iar noi, oare nu ne vom robi, așa cum s-ar cuveni, Stăpânului celui din fire iubitor de oameni, nu vom înfrunta oare primejdiile vieții și nici nu-l vom aduce dobânda câștigului nostru, ca să primim bogăția cea veșnică? Nu vom răbda batjocura oamenilor și multele rele ale celor păcătoși, ca să dobândim dumnezeiasca slavă, dând slava muritoare în schimbul celei nemuritoare? Nu ne vom nevoi, după putere, nu vom flămânzi ca să mâncăm pâinea vieții, coborâtă din ceruri, și nu vom bea din apa cea vie, din care cel ce a fost învrednicit să mănânce și să bea nu va mai înseta, nici nu va mai flămânzi în veac (Ioan, 4:14; 6:33)? Nu ne vom curăți ochiul sufletului, lepădând toată desfrânarea trupului și a sufletului (II Cor., 7:1) ca să vedem pe luminătorul cel mai înainte de soare, făcându-ne mai cu osârdie fii ai acestui luminător și [devenind] noi înșine, prin participare, alți luminători care răspândesc cuvântul vieții (Fil., 2:16)?

15. Să nu cumva, fragilor, rogu-vă, să ne înșelăm și să luăm întunericul drept lumină, și pe diavol drept Dumnezeu, iar în locul bucuriei dumnezeiești și veșnice să nu ne agonisim desfrătarea cea aducătoare de moarte și de gheenă, sau în locul iubirii dătătoare de multe bogății să nu ne agonisim mulțimea stricăciunii, materia văpăii de foc care arde veșnic pe cei ce și-au zidit rău casa sufletului, după cum ne arată limpede Domnul prin parabola bogatului (Luca, 16:23). Să trăim, așadar, după

cum a trăit El însuși și ne-a învățat, făcându-Se om ca și noi. Să ne luăm crucea și să-l urmăm Lui, răstignindu-ne trupul cel plin de pătimi și de pofte, ca să fim preaslăviți împreună cu El și împreună să stăm, și după Învierea Lui să fim înălțați la El așa cum și El s-a înălțat astăzi la Tatăl. Căci în mijlocul ucenicilor stând, după cum spune Sfântul Luca, sau după cum scrie și mai clar Marcu (căci El este prezent nu numai când a apărut pe neașteptate și S-a arătat ucenicilor, ci pururea este împreună cu ei, arătându-Se, oricând voiește), deci stând și astăzi în mijlocul ucenicilor Săi, le-a dat vestea cea bună a propovăduirii și i-a bucurat vestind pogorârea Duhului Sfânt și că va fi împreună cu ei până la sfârșit. După aceste cuvinte, întinzându-și mâinile, i-a binecuvântat și S-a înălțat, arătându-le celor care priveau că și cei care împlinesc porunca Lui vor fi înălțați, după înviere, la Dumnezeu.

16. Despărțindu-Se, deci, de aceștia cu trupul (dar ca Dumnezeu rămânând împreună), după cum le vestise mai dinainte, și fiind preainălțat, a stat de-a dreapta Tatălui, purtând firea și chipul nostru. Căci așa cum El a trăit, a murit, a înviat și S-a înălțat, la fel și noi trăim, murim și vom învia cu toții, însă înălțarea nu se va împlini pentru toți: aceasta este răsplata doar a celor pentru care viața este Hristos și moartea pentru El - un câștig (Fil., 1:21). Numai cei care, înainte de moarte, au răstignit în ei păcatul prin pocăință și prin petrecerea după Evan-

ghelie, vor fi înălțați pe nori, după învierea cea de obște, întru întâmpinarea Domnului în văzduh (I Tes., 4:17), pentru că, așa cum istorisește și Sfântul Apostol Luca în *Faptele Apostolilor*, Domnul însuși a fost purtat pe nori pe când Se înălța. Însă asemenea Apostolilor care, după Înălțare, nemaiprivind cu ochi trupezți, ci cu ochii sufletești, au căzut cu fața la pământ, închinându-se Lui, și noi în pace ne vom odihni, umblând cu pace în noi înșine și unii cu alții (căci Ierusalim se tâlcuiește pace), și în partea cea mai de sus urcându-ne, în minte adică, să devenim și să rămânem astfel, rugându-ne, ca să ne curățim de patmi și de gândurile cele întinate.

17. Numai astfel vom face cu puțință venirea Mângâietorului, în duh și în adevăr, și ne vom închina cu adevărat Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

La cea de-a zecea evanghelie
„de dimineată”
Despre războiul potrivnicului
prin simțuri și prin minte

1. Dumnezeieștile evanghelii care se numesc „de dimineată” nu sunt toate de dimineată. Sunt numite astfel cele care se petrec dimineața sau chiar în zorii zilei. Dar după Înviere, Domnul, Dumnezeu și Mântuitorul nostru, Iisus Hristos, S-a arătat Apostolilor pentru adevărarea Învierii – aparițiile Sale numindu-se indeobște „de dimineată” – nu numai în zori, ci și la amiază, seara și chiar în timpul nopții. Căci nu era dimineată când, apropiindu-Se de Luca și de Cleopa, care se îndreptau spre Emaus, a mers împreună cu ei. Și când s-au apropiat de sat, „iar El S-a făcut că merge mai departe, ei l-au rugat stăruitor, zicând: rămâi cu noi căci este noapte și s-a plecat ziua” (Luca 24:28). Apoi, descoperindu-Se lor la frângerea și împărțirea pâinii, S-a făcut nevăzut; iar ei, ridicându-se chiar în ceasul acela, s-au întors la Ierusalim și au povestit celorlalți ucenici cele petrecute în drumul lor. Pe când povesteau acestea,

însuși Iisus a stat în mijlocul lor, venind apoi și ziua următoare, îndată după seara aceea. Altă dată, lui Petru i-a vorbit după prânz și l-a rânduit păstorul turmei noastre duhovnicești, căci după ce a mâncat, i-a spus lui Simon Petru: „Simone, fiul lui Iona, mă iubești tu pe mine?” Și după ce Petru i-a mărturisit, [Domnul] i-a zis: „Paște oile Mele” (Ioan, 21:15).

2. De ce le numim atunci „evangelii de dimineață”, dacă nu s-au petrecut în zori? Soarele Drepătății, Hristos, fiind fără de început și veșnic, neschimbat și neschimbător, întru care nu este mutare sau umbră de schimbare, fără de sfârșit, soarele cel neapus, lumină care luminează adevărul, este făcătorul zilei neînserate, întru care sufletele dreptilor petrec cu îngerii buni. Astfel, după ce va trece veacul acesta, dreptii vor fi cu trupurile lor ca lumina moștenitori și fii cu adevărat ai zilei. Căci, fără îndoială, ziua aceasta fiind neînserată și neîntreruptă, nici zori nu are, și nici n-a avut vreodată un început.

3. Pe noi însă noaptea ne are în stăpânire și umbra morții ne-a cuprins prin păcat, pe noi, care am căzut și am lepădat puterea cea vădită, pe care o aveam de la Dumnezeu prin har și prin care primeam lumina, pentru a ne călăuzi spre adevărata viață. Noaptea noastră și moartea, izvorând din însăși ființa noastră, nu se înșorc la adevărata lumină, iar noi, depărtându-ne de ea și lepădând-o, nu putem avea de la noi înșine acea lumină purtătoare de

viață. Însă milostivindu-Se spre noi până la sfârșitul veacurilor, călăuzitorul luminii veșnice și adevăratul pricinuitor al vieții adevărate nu numai că s-a coborât până la noi, ci s-a și făcut om ca noi, a răbdând pentru noi moarte pe cruce și, prin propria Sa moarte, a sărăcit împărăția iadului, iar după trei zile a înviat din morți, arătând iarăși, în însăși firea noastră, că lumina vieții nestrăcioasă și fără de moarte nu este alta decât lumina Învierii.

4. Și Învieria Lui s-a făcut acum început și pricină a toată înviera celor adormiți, iar la cea de-a doua venire a Mântuitorului, lumina vieții veșnice îi va cuprinde pe ucenicii Lui și ziua cea adevărată și neapusă va răsări pentru toți. Iată de ce Învieria Domnului cuprinde cuvânt de dimineață și întruchiează ziua aceea. Potrivit cu acest cuvânt, toate Evangheliile Învierii se mai numesc „de dimineață” sau „de răsăritul zilei”. De aceea, în ziua Învierii Domnului, atât cele săvârșite seara cât și cele de peste zi sunt și se numesc „de dimineață”.

5. Dar mai ales evanghelia de astăzi este cunoscută tuturor, din auzite, ca evanghelia „de dimineață”, deși amândouă sunt de dimineață. Căci nu numai evanghelia despre Învieria Domnului este socotită astfel, ci și cea despre arătarea Domnului în fața ucenicilor Săi. Dar această evangheliie se arată a fi „de dimineață” și după faptele petrecute, după firea lucrurilor, chiar în zori zilei, căci, se spune, „când s-a luminat de ziua, a stat Iisus pe țărni, iar

ucenicii încă nu au văzut că este Iisus" (Ioan, 21:4). Pentru ce spune la început că „s-a arătat Iisus ucenicilor Lui, după ce a înviat din morți, la marea Tiberiadei”? S-a arătat deci ucenicilor, numai că ei erau în corabie, plutind pe mare, departe de țărm și pescuind, astfel încât nu L-au cunoscut.

6. Atunci Iisus le-a spus: „Filor,” – o, ce înțelepciune, ce blândețe și dulceață se află în acest cuvânt: „Filor” –, „nu aveți ceva de mâncare?” Nu a întrebat pentru că nu ar fi știut, ci pentru a croi drum, în chip proniator, salvării minunii. Căci atunci când ei au răspuns „nu avem”, Iisus le-a spus: „aruncați mreaja în partea dreaptă și veți afla”. Zi-când, deci, „veți afla”, a arătat că știa că toată noaptea, întinzând năvoadele, nu prinseseră nimic. Iar ei, ca și când ar fi știut că El noaptea ce se petrecuse, au crezut cu bucurie în ceea ce le spunea și, supunându-l-se, au aruncat mreaja.

7. Astfel încât nu numai că au aflat pește, precum le spusese, dar au aflat atât de mult, încât nu puteau să ridice năvodul pe corabie (căci, se spune, nu puteau să-l ridice din pricina mulțimii peștilor). Dar Ioan, fiind cel mai pregătit dintre toți pentru dumnezeiasca cunoaștere, cel mai iubit de Domnul și învățătorul, și-a amintit primul cum la malul râului Genizaret, unde a fost începutul minunilor, când au aruncat năvoadele la cuvântul Domnului, adunaseră atâta mulțime de pești, încât era de mirare că nu se rupeau plasele. Zise atunci lui Petru ucenicul

pe care îl iubea Iisus: „Domnul este!” Iar Petru, care era cel mai arzător dintre toți și gata la fapte, „au-zind”, după cum se spune, „că Domnul este, și-a încins mantia, căci era gol, și s-a aruncat în mare”. Or, mantia aceea era din lână, veșmânt marinăresc, de felul celor pe care obișnuiesc sirienii și fenicienii să le poarte peste veșminte, din care pricină se și numește mantie. Astfel se numea și veșmântul cu care se încingeau, goi fiind, și Iudeii, ca și tânărul care, urmându-L pe Domnul, când a fost prins de evrei, era încins peste trupul gol cu o mantie de lână, pe care a lăsat-o în mâinile celor care-l țineau, și a fugit despuiat. Dar Petru, fiind gol, nu era încins cu mantia, ci înfășurându-se, s-a încins cu ea deși se pregătea să inoate și doar vreo două sute de stadii îl despărțeau de țărm. Astfel, Petru i-a întrecut pe toți prin dragostea sa arzătoare, iar ceilalți ucenici au venit și ei apoi în corabie, trăgând năvodul plin cu pești și aducându-l celui care li-l dăruise, ca să se împlinească și prin aceasta cuvântul sfânt: „ale Tale dintru ale Tale”.

8. Așadar, când au coborât pe țărm au văzut jar, un pește deasupra și pâine. Unii socoteau că au văzut peștele întins pe jar, însă (peștele) pe care îl aduseseră nu a fost lăsat să fie pus pe jar și nici pâinea nu era așezată pe foc. Iar despre jar nu s-a zis că ardea, ci că era întins, căci se spune astfel și despre o bucată de piele pe care o folosesc în loc de masă călătorii. Deci, când au coborât pe pământ, Apostoli

au văzut o altă minune, și mai uimitoare decât cea de pe mare, întrucât nu din adâncul mării, ci din nimic au văzut izvodindu-se pâinea și peștele ce li se pusesse dinainte, gata pregătit, după vederea cea plină de desfătare a Domnului. Dar fiind răpiți de minune, au uitat cu totul de pescuit. De aceea le și spune Mântuitorul: „aduceți din peștele pe care l-ați prins acum”. Și întorcându-se ei ca să aducă peștele prins, aveau grijă să-l numere ca nu cumva să zică cineva că mulțimea aceea a peștelor era doar în închipuirea lor.

9. A urcat, așadar, Simon Petru în corabie, după cum se zice, și a tras mreaja plină cu o sută cincizeci și trei de pești mari. Și deși erau atât de mulți, nu s-a rupt mreaja, căci o ținea puterea lui Hristos. Dar cu toate că El, ar fi putut să dea putere celor care o trăgeau sau să facă mai ușoară purtarea ei, nu a făcut-o totuși, pentru ca Apostolii să se încredințeze și mai deplin de minune. De aceea Petru, ajungând la corabie, s-a alăturat și el celor care trăgeau, ajutându-i ca pe unii care nu puteau singuri. Domnul însă, vrând ca pentru fiecare să fie adevărate acestea, zicându-le „veniți de prânziți”, le-a dat din propriile Sale mâini pâinea și peștele, arătându-le și prin slujirea aceasta că El este călăuzitorul și dătătorul bucuriei veșnice care va veni după pescuirea cu apostolessa undiță, adică după ce toți vor fi aduși la adevărata cinstire a lui Dumnezeu, prin propovăduirea Evangheliei la toate neamurile și la toți cei

vrednici. Cât despre numărul celor o sută cincizeci și trei de pești, se înțelege că [toți erau] la fel de „mari”, socotiți fie după mii, fie de ordinul zecilor de mii. Dar El, ca unul care a săvârșit minunile, cunoștea și scopul acestora și înțelesul celor pline de taină.

10. Căci lipsa de folos a întregii nopți, care s-a arătat neroditoare, închipuea învățătura care era în lume înainte de întruparea Lui. Iar aruncarea mreji în partea dreaptă, în zorii zilei, și pescuirea minunată s-a arătat roditoare după arătarea în lume a dumnezeieștii Lui învățături. Aceasta s-a petrecut dimineața, răsărind pentru noi soarele dreptății, iar dumnezeiasca Lui învățătură s-a descoperit și a devenit lucrătoare, adunând laolaltă și trăgând la Hristos mulțimea celor mântuiți. Sfântul Evanghelist Ioan, după împărțirea pâinii și a peștelui, spune că aceasta era cea de-a treia oară când S-a arătat Iisus ucenicilor Săi după Învierea din morți. Căci a venit la ei o dată seara, în casa în care erau adunați, chiar în ziua în care a înviat, iar a doua oară după opt zile, ca să fie și Toma împreună cu ei. Acum însă, a treia oară, nu a mai venit la ei, ci S-a arătat lor, vrând să adeverească faptul că este împreună cu ei, chiar dacă nevăzut cu ochii trupului. Și le-a dat lor ca să-L vadă, fiindcă așa a voit, căci o astfel de putere au trupurile nemuritoare.

11. Deci, El este de față pentru fiecare dintre noi, fraților, chiar dacă nu-L vedem. De aceea a și

grăit către Apostoli, în timp ce Se înălța la ceruri: „Iată eu sunt cu voi în toate zilele până la plinirea veacului” (Mat., 28:20). Așadar, ca și când ar fi de față El Însuși în toate zilele, să stăm înaintea-I cu frică și să săvârșim cele bune. Și dacă nu vom privi la El cu ochii trupului, ci ne vom așina neîncetat asupra Lui doar ochii minții, și ne vom păzi nu numai privirea, atunci vom rodi încă de aici cele mai mari bunătăți. Căci vederea Lui însăși este surparea a tot păcatul, lepădarea de toată răutatea și înstrăinarea de tot răul. Tocmai această vedere este împlinirea oricărei virtuți, izvorâtoarea nepătimirii și a curăției, pricinuitoarea nesfârșitei vieți și a Împărăției veșnice. Urmărind această vedere desfășurată, ca și cum El ar fi prezent, și așintindu-ne mintea înțeleghătoare către El, fiecare dintre noi să spună ca David: „De s-ar rândui împotriva mea oștire, nu se va înfricoșa inima mea; de s-ar ridica împotriva mea război, eu în El nădăjduiesc” (Ps., 26:5).

12. Așadar, fraților, în afara noastră se duce un război prin simțuri, care îi trage spre păcat pe toți cei ce nu se împotrivesc cu desăvârșire, însă acest război nu se ridică împotriva noastră întotdeauna, nici simțurile noastre nu lucrează fără întrerupere. Se poate însă ca atunci când simțurile sunt lucrătoare, păcatul să rămână nesăvârșit, fie din lipsa materiei, fie a prilejului, fie din nepotrivirea locului, fără de care nici tâlharul, nici păcătosul, nici desfrânatul, nici adulterul, nici asupritorul și nici îmbuibatul nu ar

săvârși fărădelegea. Dar mai este și un război al minții, în noi înșine, prin gânduri, mult mai greu decât cel prin simțuri. Căci acesta este pururea lucrător și nu are nevoie de nici o materie și de nici un prilej pentru săvârșirea răutății, nici de timp și nici de loc. Războiul prin simțuri împotriva păcatului își are pricina în lucruri, în cele auzite sau văzute și în altele asemenea; pe când războiul din minte și lăuntric înclină prin sine însuși, în chip nemijlocit, spre durerile răutății din cauza atacurilor și îmboldurilor lor. Iar de biruiește cineva în războiul trupesc, nu înseamnă că este neînving și în războiul minții. Pe când cel ce biruiește în războiul dinlăuntru, se întoarce cu putere multă spre cel dinafară. Căci spune și Apostolul: „umblați în Duhul și toată pofa trupului să nu o împliniți” (Gal., 5:16).

13. Împotriva războiului dinafară, adică a celui prin simțuri, mai cu seamă, Legea veche a înarmat neamul omenesc, propovăduind însoțirea de la săvârșirea păcatelor; iar împotriva războiului lăuntric ne-a ridicat Legea harului și învățătura Evangheliei, lepădând însăși pofa care stârnete în inimă atacurile diavolului, adulterul și mânia. Împotriva acestei lupte din partea diavolului, suntem înarmați și ridicați, așa cum spune și Apostolul, scriind către Efesenii: „Înarmați-vă cu toate armele Duhului ca să puteți sta împotriva a toată viclenia, fiindcă nu este lupta noastră împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătorilor, a puterilor și a stăpânurilor lumii întune-

ricului veacului acestuia, împotriva duhurilor răutății care sunt în văzduhuri" (Efes., 6:11), căci diavolii căzuți din cele cerești se mișcă împotriva noastră ca unui fără de minte, pe când noi avem cetate în ceruri, zidită prin înălțarea minții la Dumnezeu.

14. Pentru aceasta mă rog cu toată râvna să lăsăm deoparte frica, hrănirea, vorbele, cele ce auzim și privim în chip necuvincios, căci ele ne răscolesc trupul, chemându-ne acolo unde nu se cuvine a petrece, și nici nu ne lasă să vedem războiul nostru lăuntric, pentru ca, văzându-l, să-l purtăm cum ar trebui. Din această pricină, suntem biruiți și cădem, desigur, mai vartos sau suntem robiți și mai mult de păcat și răpiți de războiul lăuntric din nebgărire de seamă, predându-ne apoi singuri războiului dinafară. Dar dacă ne lepădăm de plăcerile trușesti, deloc frumoase sau îngăduite, stăm împotriva înșeși a începătorilor, a puterilor întunericului celui înfricoșat, împotriva tuturor celor care ne aruncă în lăuntru gândurilor pătimase și a poftelor rele, aceștia fiind mereu demonii, începători răutății și ai întunericului, care cei dintâi au înșetat după întuneric și sunt stăpânitori lumii acesteia. Pe bună dreptate, întru aceștia nu-și are sălaș cuvântul adevărului Său pân: „voi nu sunteți din lume căci eu v-am ales pe voi din lume" (Ioan 15:19) și renăscuți fiind prin harul meu, am aflat sălaș întru voi.

15. Așadar, pe lângă duhurile răutății, potrivnice sunt și puterile, fiindcă ele au căzut, din voie liberă,

încă și mai prejos decât duhurile. Însă noi, dacă ne vom înfrâna și vom tinde ochii minții către mântuirea noastră din amara robie a diavolului, din care ne-a slobozit Stăpânul, ca și când ar fi pururea prezent, să luăm aminte la El: „nu te vei teme, după cum spune psalmistul, de frica de noapte, de săgeata ce zboară ziua, de lucrul ce umblă în întuneric, de molima ce bântuie întru amiază" (Ps., 90, 5-6). Cei care ne împiedică să sporim, cad și de noi nu se apropie, și nici nu ne clintesc din țaria întemeietoare și din statornicia virtuții, după cum spune despre sine scriitorul de cântări: „Văzut-am mai înainte pe Domnul înaintea mea pururea ca să nu mă clatin". Astfel, dacă și noi, asemenea psalmistului, vom privi pururea la Domnul, cântându-l și rugându-ne Lui, iar alteori mulțumindu-l după putere, ca să ne înalțe pe fiecare dintre noi la dreapta Lui și să ne călăuzească în voia și întru puterea Lui, atunci ne va izbăvi din întuneric și ne va duce întru Împărăția Lui, dăruindu-ne viața fără de prihană și veșnică.

16. De care să ne și învrednicim noi toți a o dobândi spre slava Tatălui celui fără de început și împreună-veșnicului și de viață Făcătorului Său Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

La pogorârea și trimiterea Duhului Sfânt în ziua Cincizecimii Despre pocăință

I. Am văzut cu puțin timp înainte, cu ochii mari ai credinței, pe Hristos cel înălțat. Căci nefiind noi mai prejos decât cei care s-au învrednicit a-L vedea cu proprii lor ochi, n-am fost nicidecum lipsiți de fericirea aceasta, deși venim după ei, de vreme ce „fericiți sunt cei ce n-au văzut și au crezut” (Ioan 20:29). Însuși Domnul a mărturisit: aceștia sunt cei care, auzind, au fost pe deplin încredințați și au văzut prin credință. Am văzut, deci, mai înainte pe Hristos înălțat de pe pământ cu trupul, iar acum vom vedea prin Duhul Sfânt, trimis de El ucenicilor, la ce slavă a ajuns, după ce S-a înălțat, și la ce vrednicie a ridicat firea noastră pe care și-a asumat-o. Căci S-a înălțat acolo de unde S-a pogorât Duhul Sfânt, pe care L-a trimis. Iar de unde S-a pogorât Duhul Sfânt o arată Cel care spune prin profetul Ioil: „Se va odihni Duhul Meu peste tot trupul” (Ioil 2,28), despre care zice și David: „va trimite Duhul Său și se vor zidi și se va înnoi fața pământului” (Ps.,

103:31). Așadar, Hristos fiind înălțat la cele mai de sus, a urcat la Tatăl și a ajuns la El, în sânul Lui, de unde este și Duhul Sfânt, arătat astfel părtăș și cu neamul omenesc după vrednicia fiecăruia, dar revărsându-Se din cer de la Tatăl, trimis de El, pentru că într-adevăr El însuși L-a trimis. Dar să nu socotească cineva, zicând că Duhul Sfânt este trimis de Tatăl și de Fiul, că Acesta nu ar fi părtăș aceleiași cinstiti [cu Tatăl și cu Fiul], căci El nu este doar dintre cei trimiși, ci deopotrivă este părtăș cu cei care trimit și cu cei care împreună-binevoiesc.

2. Aceasta o arată limpede Cel ce zice prin profet: „Eu cu mâinile mele am întemeiat pământul și cerurile le-am întins și acum Domnul M-a trimis pe Mine și pe Duhul Lui” (Is., 52:5). În altă parte, Hristos prin gura aceluiași profet iarăși zice: „Duhul lui Dumnezeu peste Mine cu care M-a uns și M-a trimis ca să binevestesc săracilor” (Is., 61:1). Așadar, a trimis nu numai pe Duhul Sfânt, ci și pe Fiul. Cel trimis de Tatăl [în lume], prin care se arată că Duhul Sfânt este de aceeași fire cu Tatăl și cu Fiul, de aceeași putere, de aceeași lucrare și de aceeași cinste. Astfel, prin bunăvoința Tatălui, cu împreună-lucrarea Duhului, prin negrăita iubire de oameni, plecând cerurile și pogorându-Se de sus, însuși Fiul lui Dumnezeu cel Unul Născut, fiind văzut cu noi pe pământ și întorcându-ne la cele înalte, a făcut și ne-a învățat lucruri minunate, mari și înalte, și cu adevărat vrednice de Dumnezeu, iar pentru

cei care-L ascultă a lucrat cele mântuitoare și îndumnezeitoare.

3. Apoi pătîmind de bunăvoie pentru mântuirea noastră, S-a îngropat și a înviat a treia zi, a fost înălțat la ceruri și a jehuz de-a dreapta Tatălui, împreună lucrînd de acolo pentru trimiterea Sfîntului Duh la ucenicii Săi, trimițînd împreună cu Tatăl, precum mai înainte a făgăduit, puterea cea din înălțime. El însuși, sălășluindu-Se întru cele înalte, strigă de acolo până la noi că „dacă ar vrea cineva să se sălășluiască întru această slavă, să se facă părtăș împărăției cerești, să fie numit fiu al lui Dumnezeu și să afle viața veșnică, negrăită slavă și neprihănită hrană, îmbelyugată și neîmpujinată, să se supună celor de mai înainte rînduite de Mine și să urmeze, după putere, petrecerii Mele, trăind pe pămînt așa cum am trăit și Eu venind în trup și, prin toate câte am făcut și am învățat, întemeind poruncile cele mîntuitoare, să mă aibă pe Mine însumi drept pildă”. Căci Mîntuitorul a făcut cunoscută Sfînta Lui Evanghelie prin propriile fapte și minuni, și a împlinit-o prin patimile Lui; a arătat această învățătură multefolositoare și mîntuitoare prin învierea Lui din morți, prin înălțarea Lui la ceruri și prin venirea din cer a Dumnezeiescului Duh la ucenicii Săi, care acum se înfăptuiește și pe care astăzi o prăznuim. Altfel, după înviere și după arătarea în fața ucenicilor, a zis în timp ce Se înălța la ceruri: „iată, eu trimit la voi făgăduința cea de la Tatăl Meu, voi însă ședeți

în cetatea Ierusalimului, până când vi se va da vouă putere de sus. Veți avea putere, venind Duhul Sfânt peste voi, și veți fi Mie martori în Ierusalim și în toată Iudeea și până la marginile pământului" (Fapte, 1:8).

4. Când s-a împlinit cea de-a cincizecea zi de la Învierea Domnului, a cărei pomenire am săvârșit-o și noi acum, după ce toți ucenicii veniseră laolaltă în același loc și în același suflet, petrecând întru cele înalte, fiecare adunându-și mintea (căci erau învățați și încercați în rugăciune și în cîntările închinăte lui Dumnezeu), „s-a făcut”, după cum spune Sfântul Evanghelist Luca, „fără veste un vuiet din cer ca de suflare de vânt ce vine repede, și a umplut toată casa unde ședeau ei”. Acesta este vuietul despre care mai înainte a grăit Arina prorocița, când a primit de la Samuel făgăduința că Domnul va urca la cer și de acolo va tuna: „El însuși va da putere și va înălța puterea unșilor Săi. Acest vuiet a fost povăduit mai înainte și de vedenia lui Ilie: „iată, zice, adiere de vânt lin și acolo va fi Domnul” (III Regi, 19:12), iar adierea vântului este răsunetul suflării. Or, răsunetul și adierea închipuie însăși Evanghelia lui Hristos, căci „în ziua cea din urmă, în ziua cea mare a sărbătorii” – care este Cincizecimea – „a stat Iisus între ei, după Sfântul Evanghelist Ioan, și a strigat zicînd: „dacă înțeleg cineva, să vină la mine și să bea” (Ioan, 7:37). Aceasta a spus-o despre Duhul Sfânt din care vor primi cei credincioși, însă

și după Înviere a suflat asupra ucenicilor Săi și le-a zis: „Luați Duh Sfânt” (Ioan, 20:22).

5. Așadar, strigarea aceea închipuie răsunetul, iar suflarea prevestește adierea, care revărsându-se acum de sus, plină și îmbelșugată, și auzindu-se limpede din cer, răsună și cheamă la sine toată făptura de sub soare, iar celor credincioși le insuflă harul, ieșindu-le întru întâmpinare și cercetându-i. Adierea vântului este cea care le biruiește pe toate și calcă peste zidul răutății, curățind cetățile și surpând toată întăritura vrăjmașului, smerindu-i pe cei mândri, înălțându-i pe cei smeriți cu inima, unind cele dezbinare prin ură, rupând legăturile păcatului, făcând să cadă cele puternice. S-a umplut, deci, casa în care stăteau de Duhul Sfânt, devenind colimvitră a Duhului și împlinindu-se astfel făgăduința Mântuitorului pe care a rostit-o către ei când a fost luat în ceruri: „Ioan a botezat cu apă, dar voi veți boteza cu Duhul Sfânt, nu peste multe zile de aici înainte” (Fapte, 1:5). Dar a arătat adevător și numele pe care l-a dat lor să-l poarte, căci prin vuietul cel din cer s-au făcut Apostoli, adică „fii ai tunetului” cu adevărat. Și au fost văzute, după cum este scris, ca niște limbi de foc tăiate stînd câte una deasupra capetelor fiecăruia dintre ei și toți s-au umplut de Duhul Sfânt și vorbeau în limbi necunoscute, după cum le dădea Duhul să vorbească.

6. Căci minunile lucrute prin trupul Stăpînului și toate cele care dovedesc faptul că El este Fiul cel

Unul născut al Tatălui după ipostasul propriu. Cel care S-a unit cu noi până la sfârșitul veacurilor, au luat sfârșit; dar încep să se plinească și cele care ne arată că Duhul Sfânt există în ipostas propriu, pentru ca noi să cunoaștem și să vedem Taina cea mare și închinarea Sfintei Treimi. Duhul Sfânt a lucrat mai dinainte. El fiind Cel care a vorbit prin gura profeților și a binevestit cele viitoare, apoi a lucrat prin ucenicii care socoteau demoni și vindecău boli. Același Se arată acum tuturor în ipostasul propriu, prin limbile de foc, iar peste ucenicii lui Hristos a stat ca pe un tron, făcându-i organe ale puterii Sale.

7. Din care pricină însă a fost văzut Duhul Sfânt în chipul limbilor de foc? Tocmai ca să se arate că este de aceeași ființă cu Dumnezeu-Cuvântul, căci nimic nu este mai înrudit cu cuvântul decât limba. Dar în același timp și pentru a arăta harul învățăturii; și, în sfârșit, pentru că învățătorul care îl urmează pe Hristos are nevoie de o limbă plină de har. Dar pentru ce limbi de foc? Nu numai pentru a arăta deoființimea Tatălui, a Fiului și a Duhului Sfânt (căci foc este Dumnezeuul nostru și foc care arde viclenia), ci și pentru îndoița lucrare a propovăduirii Apostolice: căci în același timp are puterea facerii de bine, dar și de a osândi; și așa cum stă în natura focului a lumina și a arde, la fel și cuvântul învățării lui Hristos îl luminează pe cei care îl ascultă și i se supun, iar pe cei necredincioși până la sfârșit îi dă focului și osândei veșnice. Dar nu se

spune că au fost limbi de foc, ci ca focul, pentru ca nu cumva să se creadă că focul acela era sensibil și material; dimpotrivă, trebuie să avem în minte arătarea Duhului Sfânt în chipul focului.

Dar de ce li s-a părut că limbile erau tăiate? Tocmai pentru că doar lui Iisus Hristos nu I S-a dat în parte Duhul de la Tatăl, căci El, chiar și în trup fiind, a avut întreagă, deplină, dumnezeiasca putere și energie, în timp ce întru ceilalți harul Duhului Sfânt nu S-a sălăsluit nicidecum în întregime și neconținut, ci fiecare a primit o parte din darurile Sale, ca nu cumva să socotească cineva că harul dat sfinților de la Duhul Sfânt este după fire.

8. Acesta S-a sălăsluit nu numai pentru a arăta puterea Sa stăpânească, ci și unitatea dumnezeiescului Duh. S-a odihnit, cum spune Scriptura, peste fiecare dintre ei și toți s-au umplut de Duhul Sfânt, care S-a împărțit după felurile Sale puteri și energii, fiind prezent întreg și lucrând prin fiecare dintre ele, împărțindu-Se fără să se dividă și împărțându-Se cu totul, după chipul razei de soare. [Ucenicii] vorbeau, deci, alte limbi, sau graiuri, către cei care se adunaseră din alte neamuri, după cum le dădea Duhul să vorbească, căci deveniseră organe ale dumnezeiescului Duh puse în mișcare și în lucrare de voia și puterea Sa. Un organ luat cu totul din afară, nu prin ființă, ci prin energia Celui Care lucrează prin el și, astfel, ca organ al Acestuia împlinește și făptuiește, după cum spune și David: „limba

mea este trestie de scriitor ce scrie iscusit" (Ps., 44, 2). Căci trestia de scris este un instrument al scriitorului care participă în întregime la energia lui, dar nu și la ființa scriitorului, zugrăvind toate câte voiește și câte îi sunt cu putință.

9. Dar cum este Duhul Sfânt făgăduința Tatălui? Tocmai pentru că această făgăduință prin profeții Lui mai dinainte s-a binevestit. De pildă, prin Iezechiel: „vă voi da vouă inimă nouă și Duh nou, și Duhul meu Îl voi trimite în voi" (Iez. 36:26), iar prin Ioil: „și va fi în zilele acelea de la sfârșit când eu voi revărsa Duhul Meu peste tot trupul" (Ioil, 2:28). Aceasta a fost profețită și de Moise care, însetând după Duhul, a zis: „cum s-ar face profet tot poporul Domnului, de ar trimite Domnul Duhul Lui peste ei". Așadar, este o unică bunăvoință și făgăduință a Tatălui și a Fiului, din care pricină și spune celor ce cred în El: „cel ce bea din apa pe care eu i-o voi da lui, se va face izvor de apă izvorând viața veșnică" (Ioan, 4:14), și „cel ce crede în mine, precum spun Scripturile, izvoare de apă vie vor curge din pânțele lui", iar evanghelistul, tâlcuind, zice: „aceasta o spune despre Duhul Sfânt pe Care cei credincioși Îl vor primi de la El". Înainte de patima cea mântuitoare, a spus ucenicilor Săi: „dacă Mă iubiți pe Mine, atunci țineți poruncile Mele și Eu mă voi ruga Tatălui și El vă va trimite vouă un alt Mângâietor care va rămâne cu voi în veac, Duhul adevărului" (Ioan, 7:38). Și iarăși: „Acestea le-am spus vouă

stând cu voi, însă Mângâietorul, Duhul Sfânt pe care Tatăl Îl va trimite în numele Meu, Acela vă va învăța pe voi toate" (Ioan, 17:39). La fel, „când va veni Mângâietorul, pe care eu Îl voi trimite la voi de la Tatăl, Duhul adevărului, care de la Tatăl porcede, Acela va mărturisi despre Mine și vă va duce în toată calea adevărului".

10. Astăzi, așadar, se împlinește făgăduința și pogoară Duhul Sfânt, dăruit și trimis de Tatăl și de Fiul, și luminându-i pe sfinții ucenici, aprinzând dumnezeiește candelile, îi arată ca pe niște luminători, mai presus de lume și a toată lumea, care țin cuvântul vieții veșnice, încât prin ei s-a luminat toată casa. Așa cum cineva care aprinde de la o candelă alta și de la aceea încă una, și așa mai departe, păstrând prin următoarea, are necentenită lumină, la fel și prin punerea mâinilor apostolilor asupra urmașilor lor și de la aceștia la alții, și iarăși de la unii la alții, harul dăruit de dumnezeiescul Duh trece la toate neamurile și-i luminează pe toți cei care cred păstorilor și povăzuitoarelor duhovnicești.

11. Darul și harul lui Dumnezeu și lumina dumnezeiescului Duh, care vine prin Evanghelie, sunt împărțite în toate vremurile de fiecare dintre arhierii rânduiți unei cetăți. Cei care însă au căzut de la unele ca acestea, deși li s-a dat darul Duhului Sfânt, se despart de harul lui Dumnezeu, se leapădă de dumnezeiasca învățătură, se taie pe ei înșiși de la Dumnezeu și se dau multor feluri de blestamate

lepădări și nenorociri, ceea ce ai cunoscut și voi cu puțin mai înainte din proprie experiență. Însă acum, întorcându-ne la păstorul sufletelor noastre, trimis de Dumnezeu, dacă veți crede mie, care vă sfătuiesc spre mântuire, prăznuiți cucernic în fiecare an pomenirea venirii Duhului Sfânt, care a venit pentru mântuirea noastră din neasemuita iubire de oameni, de la Care și prin Care Fiul lui Dumnezeu cel Unul născut, plecând cerurile, a coborât și a luat trup de la noi.

12. Fiindcă El s-a înălțat la ceruri cu trupul, iar dacă nu ar fi trimis Duhul Sfânt ca să fie cu ei împreună și să dea putere ucenicilor Săi și prin ei urmașilor acestora după neam, binevestitorilor Evangheliei harului, atunci Evanghelia nu ar fi fost propovăduită tuturor neamurilor, și nici nu ar fi ajuns până la noi, pogorându-se, propovăduirea adevărului. Pentru aceasta, Stăpânul cel iubitor de oameni ți arată părinți, diaconi și părtaci ai luminii și ai vieții veșnice pe ucenicii Săi, născându-i din nou de sus la viața cea veșnică și făcându-i pe cei vrednici fi ai luminii și părinți luminători, pentru ca astfel El însuși să fie cu noi până la plinirea veacurilor, după cum s-a binevestit prin Duhul Sfânt, căci El Unul este împreună cu Tatăl și cu Duhul, nu după ipostas, ci după dumnezeire, Unul întreit Dumnezeu, într-o singură și atotputernică dumnezeire în trei ipostasuri. Astfel, Duhul Sfânt este pururea împreună cu Fiul într-un Tatăl. Cum putea fi Cuvântul veșnic în afara impre-

ună-veșnicului Duh? cum ar fi fost Tatăl, mintea cea fără de început, în afara Fiului și Cuvântului celui împreună cu Tatăl fără de început? Cum ar fi putut fi Cuvântul cel veșnic în afara Duhului celui împreună veșnic? Așadar, Duhul Sfânt a fost pururea, este și va fi împreună-lucrând cu Tatăl și cu Fiul cele create sub vreme, împreună-înnoind pe cele stricate și păstrându-le neschimbate pe cele statornice, Care pretutindeni este și pe toate le plinește, purtându-le și rânduiindu-le pe toate: „căci, zice psalmistul către Dumnezeu, unde mă voi duce de la Duhul Tău, și de la fața Ta unde voi fugi?” (Ps., 138:6)

13. Dar nu numai că este pretutindeni, ci și mai presus de toate, nu numai în toți vecii și în toată vremea, ci mai înainte de veci și mai înainte de vreme. Și nu va fi cu noi numai până la plinirea veacului, ci mai vartos va rămâne cu cei vrednici în veacul viitor, făcându-i nemuritori și umplându-le de slavă veșnică chiar și trupurile, ceea ce și Domnul a spus împede ucenicilor Săi: „eu Mă voi ruga Tatălui și alți Mângâietori vi se va da vouă, ca să rămână cu voi până în veacul veacului” (Ioan, 14:15). Căci se seamănă, zice apostolul, adică se înmormântează și se îngroapă trup sufletesc, ceea ce înseamnă trup firesc, alcătuit din trup și suflet, având însușirea de a sta și de a se mișca prin sine, și se va ridica, adică va învia trup duhovnicesc (I Cor., 15:44), ceea ce vrea să spună mai presus de fire, călăuzit și locuit de Du-

hul Sfânt, înveșmântat în slava Sa nestricăcioasă și nemuritoare. Așa cum se spune, „cel dinșăi Adam s-a zidit din suflare de viață, iar cel din urmă Adam din Duhul cel de viață făcător. Primul om care s-a zidit din pământ este pământesc, iar cel de-al doilea, Domnul nostru Iisus Hristos, este din cer, căci cei din pământ sunt pământești, iar cei din cer sunt cerești” (I Cor., 15:45-48).

14. Dar cine sunt cei cerești? Cei statornici și neștrămuțați în credință, care pururea sporesc în fapta Domnului, purtând chipul celui ceresc prin desăvârșita ascultare față de El: „căci cel ce nu ascultă de Fiul”, zice înaintemergătorul Domnului, prin cuvântul aceluiași evanghelist Ioan, „nu va vedea viața, ci mânia lui Dumnezeu va rămâne peste el” (Ioan, 3:36). Și cine poate răbda mânia lui Dumnezeu? Vai, fraților de cel ce cade în mâinile Dumnezeului celui viu. Căci dacă ne-am temut de mâinile vrămașului, Domnul a zis: „Nu vă temeți de cei ce au putere să piardă trupul”, cine oare, minte având, nu se va înfricoșa de mâinile mâinii lui Dumnezeu ridicate împotriva celor care nu ascultă de El? Mânia Lui se va arăta împotriva a tot sufletul celor care fără de pocăință au umblat în necuvință și nedreptate, și care au nedreptățit adevărul.

15. Să fugim, agădat, de mânie, să ne străduim să dobândim prin pocăință bunătatea și compătimirea Preasfântului Duh. De are cineva ură împotriva cuiva să se întoarcă și să pună în loc dragostea, ca

nu cumva răutatea și ura împotriva aproapelui să-l măturisească pe el ca pe unul care nu-L iubește pe Dumnezeu. Căci „dacă pe fratele tău pe care îl vezi, nu îl iubești, pe Dumnezeu pe care nu îl vezi, cum îl vei iubi?” (Rom., 1:18). Având dragoste unul pentru altul, avem dragostea adevărată, nefățarnică, pe care o arătăm prin fapte, astfel încât nimic să nu suferim a spune sau a face [împotriva aproapelui], și cu atât mai mult se cuvine a nu asculta ocara și bațocura adusă fraților noștri, precum și teologul cel iubit de Dumnezeu ne învață zicând: „fraților, nu mă iubiți cu buzele și cu vorba, ci în faptă și în adevăr” (Mat., 10:28).

16. Cel care a căzut în curvie sau desfrânare, sau în orice alt fel de necurăție trupească, să se lepede de noroiul unei astfel de urâciuni și să se curețe prin mărturisire la preot, prin lacrimi, prin postiri și prin altele asemenea, căci pe curvarii și desfrânații care nu se pocăiesc îi va judeca și îi va pedepsi Dumnezeu, și îi va încredința focului nestins și altor pedepse veșnice, zicându-le: „plecați de la mine necuraților și blestemaților, căci nici nu veți vedea, nici nu vă veți bucura de slava Domnului” (Is., 26,10). Furul, răpitorul sau hrăpărețul cu nici un chip să nu mai fure, nici să nu mai răpească, nici să nu mai ia din bunurile aproapelui, ci să dea din ale sale celor care nu au. Și ca să spun în puține cuvinte, dacă voști viața, dacă voști să vedeți zile bune, să fiți izbăviți de vrămași cei potrivnici, văzuți și nevăzuți.

La Duminica tuturor sfinților

de barbarii cei de acum și de osânda gătită începătorului răutății, adică diavolului și îngerilor lui, depărtați-vă de tot răul și săvârșiți cele bune, „nu vă înșelați, căci nici desfăinați, nici închinătorii la idoli, nici malahiți, nici sodomiiți, nici furii, nici lacomii, nici batjocoritorii, nici răpitorii nu vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu”, zice Sfântul Apostol către Corinteni (I Cor., 6:10). Așadar, cel care nu are împreună-moștenirea cu Dumnezeu, nici nu este al lui Dumnezeu, și nici pe Dumnezeu nu-L are ca Tată.

17. Însă noi, fraților, mă rog ca să lepădăm faptele și cuvintele cele urâte de Dumnezeu, astfel încât la cea de-a doua venire să-l putem zice lui Dumnezeu Tată. Să ne înnoarcem la El în adevăr, astfel ca și El să se înnoarcă spre noi, să ne curățească de toată fărădelegea și vrednici să ne facă de dumnezeiescul Lui har. Astfel, și acum, și în veacul ce va să vină, prăznuim în chip dumnezeiesc și duhovnicesc împlinirea dumnezeieștii făgăduințe, venirea în lume a Preasfântului Duh și pacea Domnului, revărsarea și împlinirea fericitei nădejdi întru Domnul nostru Iisus Hristos.

18. Căruia l Se cuvine slava, cinstea și închinăciunea, împreună cu Tatăl cel fără de început și cu Preasfântul și de viață Făcătorul Său Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

1. Cu adevărat, „minunat este Dumnezeu întru sfinții Lui”, dacă s-ar gândi cineva la luptele mai presus de fire ale mucenicilor, la felul în care în slăbiciunea trupului s-a rușinat țâria răutății, astfel încât au rămas nepătimitori în chinuri și în răni, în timp ce trupurile le erau muncite cu foc și sabie, și cu alte felurite torturi aducătoare de moarte, înfruntând cu tărie și cu stăpânire de sine, răbdând să li se taie trupurile, să li se risipească buna întocmire a mădurelor, răbdând zdrobire de oase, în toate acestea păzind cu strășnicie, neatinșă, nevătămată și neschimbată mărturisirea dreptei credințe în Hristos, precum și negrăita înțelepciune care s-a proslăvit în ei sau puterea nestăgăduită a minunilor lui Dumnezeu. Iar când ne gândim la răbdarea cuvioșilor care, ca și cum nu ar fi avut trup, au purtat de bunăvoie înfometările cele de mai multe zile, privegherile de toată noaptea și toate celelalte felurite rele ale trupului; care au răbdat în rele pătimiri, care s-au împotrivit până la sfârșit feluritelor chipuri ale păcatului, care nu s-au abătut în războiul cel lăuntric, purtat în noi înșine, în chip nevăzut, stând

până la sfârșit împotriva începătorilor, puterilor și duhurilor necurate, fiind, după omul din afară, zdrobiți și uciși, iar după omul lăuntric, înnoșiți și îndumnezeiți, pentru care li s-a dat harul vindecărilor și energiile puterilor; așadar, când cineva se va gândi la acestea și va cugeta că firea noastră este depășită întru aceste [suferințe], se va minuna și va da slavă lui Dumnezeu care le-a dat [sfinților] atâta har și tărie. Căci și ei aveau alegerea binelui și a frumuseții, însă, fără puterea lui Dumnezeu, nu ar fi devenit mai presus de fire, și în trup fiind, nu ar fi biruit în războiul cel netrupestesc.

2. De aceea și psalmistul profet zicând „minunat este Dumnezeu întru sfinții Lui”, adaugă îndată: „El însuși va da tărie și putere poporului Lui”. Vedeți, deci, într-un glas cu spusele prorocului, puterea cuvântului? Căci zice că Domnul va da tărie și putere multă la tot poporul Său. Fiindcă Dumnezeu nu caută la față, ci Se proslăvește numai în sfinții Săi. Și precum soarele își revarsă din belyug razele asupra tuturor, dar ele sunt văzute numai de cei care au ochi pe care nu-i închid și se bucură de strălucirea lor curată doar cei care prin curăția inimii și-au ascuțit vederea și nu și-au întunecat-o printr-o meteahnă, încetșoare sau orice asemenea vătămare, la fel și Dumnezeu împarte de sus cu prisosință tuturor ajutorul Său. Căci El este izvorul dănuitor al milei, originea plină de lumină a bunătații mântuitoare. Acolo însă nu toți se bucură de har și de putere prin

lucrarea desăvârșitoare a virtuții și din arătarea minunilor, ci numai cei care au ales binele și care, fiind câștigați prin fapte bune și arătând dragostea și credința în Dumnezeu, s-au întors desăvârșiți de la toată lucrarea răutății, ținându-se strâns de poruncile dumnezeiești și aștinându-și ochii minții către El, Hristos, Soarele dreptății. Pentru că El nu numai că întinde nevăzut brațul Său pentru a-i sprijii pe cei care luptă, ci ne încredințează în chip vădit și prin Evanghelia de astăzi, zicând: „oricine va mărturisi întru Mine în fața oamenilor, și eu voi mărturisi pentru El în fața Tatălui Meu celui din ceruri” (Mat., 10:32)

3. Vedeți că așa cum nici noi nu putem să rostim deschis credința și mărturisirea în Hristos, fără puterea și fără împreună-lucrarea care vin de la El, nici Domnul nostru Iisus Hristos nu va mărturisi despre noi în veacul ce va să vină, nici nu va sta împreună cu noi, nici nu ne va sălăgăui la Tatăl cel Preaînalt, fără ca să ia de la noi prilejurile pentru acestea? Înșă e limpede că nu a spus: „Cel ce Mă va mărturisi pe Mine înaintea oamenilor”, ci spune „cel ce va mărturisi întru Mine”, astfel încât întru El și cu ajutorul Lui să ne fie cu putință a mărturisi cinstirea. Și iarăși: „Și Eu îl voi mărturisi”, dar nu a spus pe el, ci întru el, adică întru curajul și statornicia pe care mărturisitorul le-a arătat din dragoste de Dumnezeu. Vezi însă ce spune mai departe despre cei care au slăbit și au lepădat cinstirea de Dumnezeu: „cel ce Mă leapădă pe Mine în fața oamenilor și Eu îl

voi lepăda pe el în fața Tatălui Meu cel din ceruri". Aici nu a spus „cel care se leapădă întru Mine”, fiindcă cel lepădat îl părăsește pe Dumnezeu devenind sărac de ajutorul lui Dumnezeu. Dar pentru ce îl părăsește Dumnezeu, iar el se face sărac de ajutorul Lui? Fiindcă el a ajuns să-L părăsească mai întâi pe Dumnezeu, iubind lucrurile trecătoare și pământești mai mult decât bunătățile cerești și veșnice, făgăduite de Dumnezeu. Astfel, zic iarăși, și Hristos îl va lepăda, nu întru el, ci pe el, fiindcă întru el nimic nu se află folositor sau care să aibă ceva comun cu harul Său.

4. Cel care are dragoste de Dumnezeu, rămâne în Dumnezeu și Dumnezeu întru el, după cum spune și Teologul cel iubit de Hristos. Și precum Dumnezeu rămâne întru cel care-L iubește, și cel care-L iubește pe Dumnezeu întru adevăr, face mărturisirea potrivită, nestrămutată, în Dumnezeu, astfel încât și Domnul va face mărturisire despre cel care rămâne întru El. Așadar, când spune că „oricine mărturisește întru Mine, și eu voi mărturisi întru el”, arată unirea nedespărțită a lui Dumnezeu cu cei ce mărturisesc, unire pe care o părăsește cel lepădat. În acest chip, dumnezeieștile răsplăți au în ele dumnezeiasca dreptate, aducându-le la asemănarea cu Sine atotdesăvârșitoare.

5. Așadar, asemănarea răsplăților lui Dumnezeu este pe potriva celor pe care noi le aducem Lui. Dar priviți și cât de neprețuită și mai presus de fire este

la Dumnezeu statoinicia pe care o au cei care mărturisesc credința întru El. Căci fiecare dintre sfinți, fiind slujitorul lui Dumnezeu, rostește mărturisirea în răstimpul acestei vieți și în fața unor oameni muritori, sau mai degrabă, în scurta vreme a veacului acestuia și în fața a câtorva, puțini, oameni mărturisim întru El. Iar Domnul nostru Iisus Hristos, fiind Dumnezeu și Domn al cerului și al pământului, mărturisește pentru accepția în veac, în lumea cea nestricăcioasă, în fața lui Dumnezeu Tatăl, înconjurat de mulțimea îngerilor și a arhanghelilor, a tuturor puterilor cerești, și în fața tuturor oamenilor prezenți de la Adam și până la cel din urmă, căci toți vor învia și vor sta înaintea scaunului de judecată al lui Hristos. Și atunci când toți vor fi de față, când toți vor vedea, vor fi preamăriți și încununati cei care au mărturisit vădit până la sfârșit credința lor întru El.

6. Ce trebuie oare să pătimim ca să ni se arate acele cununii mai presus de fire, marile răsplăți ce au să vină, pe care nici un ochi ca al nostru nu poate să le vadă, nici ureche să le audă, nici inimă să le cugete? Dar cele câte se văd până acum? Ce grai este vrednic să exprime slava de la Dumnezeu a sfinților din racle și a rămășițelor de oase, slavă care crește în toată vremea, sfânta și buna mireasmă care se răspândește de la ele, izvorânie de mir, harismele vindecărilor, lucrarea puterilor și descoperirile cele felurite și măntuitoare care ne vin prin acestea?

7. Ce să spun despre cele pentru care suntem datori sfinților? În scurtă vreme, precum am zis, s-a arătat chipul mărturisirii întru Dumnezeu a fiecăruia dintre sfinți, în fața unor guvernatori și a regilor. Pentru aceasta, îi cântă și preamăresc cei care-i cinstesc și-i slăvesc și se închină nu numai lor, ci și icoanelor lor, ca unor stăpâni și mai mult decât unor stăpâni și căpetenii, ca înșii regilor și arhontilor. Și tot slujitorul care ingenuchează nesilit și cu bucurie, de parcă s-ar ruga la niște copii, lasă la o parte orice altceva în schimbul a toate câte aduc binecuvântarea și sunt făuritoare ale fericirii de sus. Sfinții sunt pildă și măturie pentru această [fericire] și ca o pregustare a acelei negrăite slave, pe care o au acum în ceruri sufletele celor drepți și de care se vor învrednici în veacul viitor împreună cu ei și trupurile înviate prin lupta cea după Dumnezeu. Cât de mari sunt slava și bunătățile viitoare, Domnul [ne] arată când spune sfinților Săi ucenici și apostoli: „Adevărat, adevărat vă spun vouă că toți cei care îmi urmează Mie, la învierea cea de obște, când Fiul Omului va ședea pe tronul slavei Lui și voi veți ședea împreună cu El pe douăsprezece tronuri, judecând cele douăsprezece neamuri ale lui Israel în fața tuturor celor care au crezut în El, oricine, zice, și-a lăsat casă sau frate sau soră, sau tată sau mamă, soție sau copii, sau vreun ogor pentru numele Meu, va lua plată înșutit și va moșteni viața veșnică; însă cel care iubește pe tatăl sau pe mama sa mai mult

decât pe Mine, nu este vrednic de Mine” (Mat., 19:28).

8. Pentru că Dumnezeu nostru și Tatăl L-a dat pe Fiul Lui cel iubit pentru noi și însuși Fiul cel Unul născut S-a dat pe Sine pentru noi și ne cere, cu dreptate, ca și noi să ne deosebirăm de toți cei care sunt cu noi după neam, când aceștia ne devin piedici în calea cinstirii lui Dumnezeu și a fericitei vieți. Dar pentru ce spun: cei de un neam cu noi? Căci însuși sufletul se cere de la fiecare, când va veni vremea, ceea ce se și cuvine, dacă vrea să dobândească viața veșnică, fiindcă însuși Fiul lui Dumnezeu Și-a pus sufletul pentru noi. Pentru aceasta, iarăși zice: „cel care nu-și ia crucea sa și nu-Mi urmează Mie, nu este vrednic de Mine” (Mat., 10:38). Or, crucea este răstignirea trupului cu patimile și cu poftele lui.

9. Prin urmare, cinstindu-L pe Dumnezeu în vreme de pace, prin virtute, și ucidând patimile cele rele și aducătoare de moarte și poftele trupesti, înseamnă că omul și-a luat crucea sa și îl urmează pe Domnul. Iar în vreme de prigoană, când își disprețuiește până și propria viață și își dă chiar și sufletul pentru credință, atunci înseamnă că își ia crucea și urmează Domnului, moștenind astfel viața veșnică, „fiindcă cine-și va păzi sufletul, îl va pierde, iar cine va pierde sufletul lui pentru Mine, îl va afla” (Mat., 10:39). Ce se înțelege prin „cel care-și va pierde sufletul lui pentru Mine, îl va afla”? Îndoi este

omul: cel dinafară, trupul adică, și omul cel dinlăuntru, adică sufletul. Deci, când omul cel dinafară, adică trupul, este dat morții, se pierde și sufletul lui, fiindcă este despărțit de trup. Dar cel care își pierde sufletul pentru Hristos și pentru Evanghelia Lui, va afla cu adevărat viața cerească și veșnică, fiindu-i dăruită și primind-o prin înviere. Or, tocmai prin [înviere] el devine ceresc și veșnic chiar și în trupul său. Însă acestea sunt grele și mari, și numai pentru cei desăvârșiți, și ca să spunem așa, apostolice: a răstigni trupul cu patimile și pofele lui înseamnă a te pregăti pentru cea mai mare necinste și pentru o moarte rușinoasă în loc de una frumoasă, înseamnă a fi gata a-ți pierde sufletul pentru Evanghelia; astfel încât cele care urmează, adăugate de Domnul, sunt pentru încurajarea celor ce sunt nevrednici pentru lupta mai presus de fire și pentru mântuirea celor nedesăvârșiți: „Căci cel care vă primește pe voi – adică pe Apostoli și pe cei împreună cu ei, părinți și dascăli ai credinței – pe Mine Mă primește, iar cel ce Mă primește pe Mine Îl primește pe Cel ce M-a trimis pe Mine”.

10. Celor desăvârșiți însă li se pregătește încă de aici primirea, iar celor care nu sunt asemenea lor, li se dă mântuirea pentru că i-au primit pe cei dintâi. Vedeți ce răsplată au cei care-i primesc pe cei care trăiesc după Dumnezeu și învață cuvântul adevărului? Fiindcă cei care-i primesc pe aceștia, pe Dumnezeu Tatăl și pe Fiul li primesc. Dar cum trebuie să-i pri-

min noi? Nu numai ospătându-i și odihnindu-i, ci și ascultând de ei. Pentru aceasta, temându-Se ca alții să nu-i alunge, a spus ucenicilor Săi: „Iar cel care nu vă primește pe voi, pe Mine nu Mă primește, iar cel care pe Mine nu Mă primește, nu Îl primește pe Cel ce M-a trimis pe Mine”. Dar cel ce îi primește și îi odihnește pe oamenii lui Dumnezeu, dacă face aceasta pentru Dumnezeu, multă plată va lua. Astfel, Domnul a spus lămurit: „cel ce primește pe un proroc în numele prorocului, va primi plata de proroc, iar cel ce primește pe un drept în numele dreptului, va primi plata dreptului”. Precum spune și Apostolul: „prisosul nostru la cei care sunt în lipsă, astfel ca prisosul unora să umple lipsa altora” (II Cor., 8:13). Însă primindu-l pentru Dumnezeu pe cel drept ca fiind drept și adăpostindu-l, chiar dacă nu ar fi mărinimos cu el, ci i-ar da numai puțin, își agonisește multe, căci, zice, „și cel ce va da de băut unuia dintre aceștia mici numai un pahar cu apă rece, în nume de ucenic al Meu, adevărat, adevărat zic vouă, nu își va pierde plata sa” (Mat., 10: 42).

11. Prin aceste cuvinte și porunci, [El] are grijă nu atât de cei drepti și de ucenici, cât mai curând de cei care-i primesc. Căci dacă s-ar fi îngrijit doar de aceia, ar fi poruncit numai să li se dea găzduire și ar fi căutat numai la primirea și odihna lor, dar adăugând acum cu adevărat aceste cuvinte: „în nume de proroc și ucenic și drept”, arată că, de fapt, S-a îngrijit mai mult de cei care primesc, schimbându-le

starea în mai bine, astfel încât răsplata să urmeze numaidecât binefacerii prin [agonisirea] virtuții. Așadar, Biserica lui Hristos îi cinstește și după moarte pe cei care cu adevărat au trăit după Dumnezeu și le face pomenire într-o singură zi a fiecărui an sfinților care s-au mutat din viața aceasta trecătoare. Iar viața lor ne este dată pildă spre folosul nostru, arătându-ne sfârșitul lor, în pace sau ca mucenici.

12. Acum, după Cincizecime, când ne-am adunat cu toții la această sfântă liturghie, aducem laudă comună tuturor sfinților, nu numai pentru că suntem uniți cu toți, ci și pentru că, prin rugăciunea domnească, una suntem („dă acestora”, zice Domnul către Părintele Său în Evanghelie, „ca toți să fie una, precum și Tu Părinte, întru Mine, și Eu întru Tine, așa și accepția în Noi să fie una în adevăr”, Ioan 17:20). Dar Biserica lui Dumnezeu nu aduce doar împreună-cântare sfinților, ci și printr-o împreună-strădanie, după Cele patruzeci de zile și Cincizecimea de curând prăznuită, vestește și preamărește toate lucrările lui Dumnezeu. În puține cuvinte toate sunt spuse astfel [de Biserică]: cum lumea întreagă își are începutul în Dumnezeu, cum Adam a fost izgonit din rai și de la Dumnezeu, cum poporul cel vechi a fost ales, cum călătorii de lege au fost îndepărtați din sălașurile lui Dumnezeu, cum Fiul lui Dumnezeu Cel Unul născut, plecând cerurile, a venit pentru noi și a făcut pentru noi lucruri mai presus de fire, și ne-a învățat cele mântuitoare;

a pățimit, a murit pentru noi și s-a îngropat ca un om, dar a înviat ca un Dumnezeu a treia zi și s-a înălțat cu trupul la ceruri, de unde s-a pogorât, și a ieșit de-a dreapta Tatălui, iar de acolo a trimis Duhul Sfânt. Pe toate acestea le preamărește Biserica lui Dumnezeu, și adăugându-se celelalte, arătându-se cât rod a adus pentru viața veșnică Venirea în lume a Mântuitorului nostru Iisus Hristos și care este puterea Duhului Sfânt, facem astăzi pomenirea tuturor sfinților și slavă și cinste le aducem.

13. Așadar, să-i cinștim și noi, fraților, pe sfinții lui Dumnezeu, să-i cinștim, dar în ce fel? Dacă după pilda lor ne vom curăți de toată întinărirea trupului și a duhului, și dacă depărtăm de la noi răutățile, ca prin lepădarea lor să ne aflăm purtători de sfințenie, dacă vom păzi limba noastră de tot jurământul și de jurământul strâmb, de la cântări nerușinate și de la vorbiri deșarte, și buzele noastre le vom opri de la minciuni și de la viclășuguri, numai așa vom aduce sfinților bine plăcută cântare.

14. De nu ne vom curăți pe noi înșine astfel, vom auzi de la ei, pe bună dreptate, fiecare dintre noi, acele cuvinte pe care Dumnezeu le spune celui păcătos: „Pentru ce cutezi a pomeni și lua în deșert numele sfinților și petrecerea lor plină de toată virtutea și de toată curăția? Căci tu ai urât viața lor plină de virtute și ai pierdut de bunăvoie toată curăția sufletului și a trupului: de vedea furul alergai cu el și cu cel desfrânat partea ta puneai. Gura

ta a înmulțit răutate și limba ta a împletit vicieșug. Șezând, împotriva fratei tău cleveșei și împotriva fiului maicii tale ai pus sminteală". Nu vi se primește cântarea, fraților, din astfel de guri, nici Dumnezeu, și nici sfinții lui Dumnezeu [nu o primesc]; iar dacă oricare dintre noi se scârbește să-i dea ceva de folos celui care întinde mâini murdare, dacă nu se spală mai întâi, cum ar primi oare Dumnezeu cele aduse înainte-i de la un trup, și încă un trup necurat, dacă nu se va curăți mai întâi? Și cu cât mai scârbavnic nu este păcatul, viclenia, minciuna, uciderea, ura, pizma, îmbuibarea, trădarea, gândurile și cuvintele nerușinate și toate faptele pline de urăciune urmate de cei păcătoși? Dar cum poate cineva care a căzut în unele ca acestea să se mai curețe? Prin pocăință și prin mărturisire, prin lucrarea faptei bune, a milosteniei și prin rugăciuni de cerere către Dumnezeu.

15. Așadar, când prăznuim pomenirea sfinților, fiecare din noi să lăsăm la o parte griile și obiceiurile noastre, cugetul nostru de zi cu zi să se îngrijească de felul în care să ne dezrobim, să ne facem liberi de fiecare cădere în păcate și în desfrânări? Iar dacă ne vom juca cu sufletele noastre, dacă vom fi nepăsători și ne vom amăgi, cum vom putea spune că-i prăznuim pe sfinți, știindu-le care le este ziua de praznic? Dar mă rog să nu-i prăznuim astfel, fraților, ci înfățișându-ne și noi cu trupurile și cu sufletele bineplăcute lui Dumnezeu pentru ca în zilele

lor de prăznuire să ne facem părtași mijlocirii sfinților, laudei lor, cumpătării și veșniciei lor.

16. Pe care fie să o dobândim cu toți prin harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia l se cuvine slava împreună cu Tatăl cel fără de început și cu Preasfântul, Preabunul și de viață Făcătorul Său Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Despre vara duhovnicească

1. Făcătorul și Seapănul a toată zidirea, izvodindu-le pe toate din neființă prin marea Sa bunătate, l-a zidit pe om în chip minunat, după toate celelalte, din belugul puterii și din negrăita bogăție, cea necuprinsă cu mintea, a înțelepciunii Sale și din bunătatea Sa fără de margini, plâsmuind și aducând laolaltă într-o singură făptură mică întreaga zidire. De aceea, l-a și făurit [după toate făpturile], alcătuiindu-l din amândouă lumile, pe care astfel le-a împodobit: pe cea văzută și pe cea nevăzută, căci mintea, în chip negrăit, a unit-o lăuntric cu simțurile, folosindu-Se de cele mai subtile legături, prin imaginație, judecată și gândire, și a întocmit o fână cugetătoare și înțelegătoare, așa cum a unit, prin mijlocitori, și cerul cel pururea mișcător cu pământul cel neclintit, și a făcut această lume care pururea stă și pururea se află în mișcare. Fiindcă, după chipul zidirii, fiind lucrarea unui singur plâsmuitor, omul și universul se înrudesc mult unul cu celălalt, dar și concurează între ei, unul prin mărime, celălalt prin inteligență. Iar omul este adăpostit în lume ca ceva de mult preț, care depășește prin valoare ceea ce îl

cuprinde, așa cum într-un mare palat s-ar afla un vejmânt împărătesc felurit lucrat și de mult preț, palatul fiind zidit atât din pietre mari, însă ieftine și obișnuite, cât și din pietre mici, dar valoroase și rare.

2. În schimb, mai înaltă decât cerul este mintea omului, care este însuși chipul lui Dumnezeu și pe Dumnezeu îl cunoaște, și numai ea dintre făpturile din lume poate să devină asemenea Lui dacă voiește, înălțând trupul prin smerenie! Cât de mult se deosebește simțirea omenească de pământ, de vreme ce nu numai că poate cuprinde felurimea măsurilor și calităților pământului, ci încă și până la crugul cerurilor se înalță, prin cunoașterea astrelor și a felurilor mișcări ale acestora, precum și a ritmului diferitelor conjuncții, cu multe înțelesuri, a constelațiilor și a opozițiilor dintre ele, de aici pornind întreaga știință din mintea oamenilor. Față de întinderea mișării și a simțirii sunt inferioare ca vrednicie și cele dintre cer și pământ, deși își au rațiunile intermedietoare prin analogie cu primele, dar diferă de ele pentru că sunt dominate de materie.

3. Căci Dumnezeu a zidit firea noastră astfel încât să aibă propriul său vejmânt; apoi s-a îngrijit ca prin sângele cel feciorelnic să o îmbrace și să o schimbe în mai bine, și să o așeze sus, mai presus de orice începătoare și putere, și de orice nume, atât în veacul de acum cât și în cel ce va să vină. Prin înțeleapta Sa iconomie și iubire de oameni, a împodobit-o cu mul-

te și felurite daruri; apoi îndoit, sau mai degrabă înmăit, ne-a înzestrat pe noi cu puterile cugetătoare și ne-a dăruit minte, simțire și toate cele lăuntrice, înmulțindu-le pe fiecare dintre cele puse nouă înainte pentru cunoștință și făptuire.

4. Acum, iată, a început vara, vremea secerișului, dar în noi înșine nu este vară și nu suntem gata pentru seceriș, pentru că nu există doar vara cea după fire, ci și una înțelegătoare și alta duhovnicească. Pentru acestea din urmă, secerișul durează tot anul. Dar acum, stând în sfânta Biserică și înălțându-ne cugetul, să avem nădejdea în Dumnezeu și să ne ridicăm mintea la cele de sus, pentru a înțelege vara cea duhovnicească. Despre acestea vă vom vorbi și noi câte ceva din dragoste pentru voi, oferindu-vă chiar și de aici prilej de mântuire. Căci de fiecare dată când vine vara, văzând mulțimea curgând afară din cetate și sărguindu-se pentru seceriș, pentru adunarea și adăpostirea roadelor, mă întorc și mai mult în sine-mi, gândindu-mă și închipuindu-mi că ar fi și un seceriș al oamenilor care îi seceră din viața de aici, trecătoare și pururea curgătoare, și îi mută la viața viitoare și veșnică. Însă cine are să secerere mai departe grâul cel neînsuflețit sau cine va plăti pe alții ca să secerere, și cine va aduna roadele sau cine le va cumpăra de la culegători și le va aduna în hambare, căci secerișul de acum este chipul secerișului viitor și Secerătorul sufletelor cel iubitor se va arăta la vreme și va pune în hambarele cerești numai pe cele vrednice? Nu cumva omul, aplecat

prea mult spre pământ, asemenea celor care-și sânguesc trupul, dar nu-și înnoiesc mintea, nu se desparte de cele pământești?

5. Dar dacă astfel stau lucrurile, înseamnă că nu ne deosebim întru nimic de neamuri, căci și aceia îți dedică timpul cugetării celor pământești cu toată puterea trupului și a sufletului, și nu au nici o idee despre cele viitoare și nici vreo credință sau vreo cugetare despre cele cerești. Pentru aceasta, precum este scris, întreaga lor viață în gânduri necuvioase, josnice și stricăcioase și-o petrec. De aceea și Domnul nostru Iisus Hristos, în Evanghelia Sa, ne zice: „nu vă îngrijiți de sufletul vostru, ce veți mânca și ce veți bea, nici cu ce veți îmbrăca trupurile voastre”, și continuă: „căci pe acestea le caută neamurile”. Domnul nu te oprește de la lucrul tău, ci îți zice doar să renunți la grija nefolositoare, punând nădejdea în Dumnezeu, astfel ca nici fără de nădejde să nu avem lucrul, nici să nădăjduim zadarnic și fără de măsură. „Nu vă îngrijiți, zice, ce veți mânca și ce veți bea sau ce veți îmbrăca”: cugetând aceasta neconținut, să îndepărtăm de la noi pricinile pentru care sufletul ne este abătut de la lucrarea sa, tras în jos și întinat, încât nici nu poate să mai privească la cele de sus.

6. Astfel, Dumnezeu a și zidit firea noastră nu numai ca să-și caute odihna trupului, ci și ca să se miște și să se schimbe, cât și pentru tot ceea ce ar fi necesar faptei, iar mintea să se poată îndrepta către

alte, pentru ca în timp ce lucrăm cu trupul, să căutăm cu sufletul cele cerești, privind către Dumnezeu. Apoi ne-a dat și porunca de a nu ne îngriji de sufletul nostru, fiindcă și neamurile fac aceasta, dar a pus în loc: „căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui, și toate celelalte vi se vor adăuga vouă” (Mat., 6:33), arătând că dacă sufletul cugetă neîncetat la Dumnezeu, nu suferă pentru nimic din cele de aici sau pentru trebuințele trupului; ci mai degrabă le va avea pe acestea, fără să-i lipsească nimic pentru mântuirea sufletului, fiindcă Dumnezeu însuși îl călăuzește. Căci El însuși este Cel care-și deschide mâna și umple de binecuvântarea Sa toată făptura, către care și David a grăit: „Vara și primăvara Tu le-ai zidit pe ele” (Ps., 73:18), vorbind nu atât despre cele văzute, cât despre cele duhovnicești, pentru care pricină a și așezat vara înaintea primăverii, pentru că cine nu a ajuns să se despartă de cei necredincioși sau de faptele dobitocești și de oameni, nu poate să petreacă în primăvara virtuților.

7. Așadar, fraților, prin vară sau primăvară se înțelege nu numai cea după fire, ci și cea înțelegătoare; nu numai înțelegătoare, ci și duhovnicească. La fel și prin plante, fructe și toate cele care urmează. Se tălcuiește duhovnicește până și țarina și cultivarea ei. Căci Dumnezeu este Cel care cultivă, după cum vedem din îndemnul Sfântului Apostol către Corinteni: „Fiți țarina lui Dumnezeu, fiți casa

Lui" (I Cor., 3:9). Și Iisus și Domnul a zis Apostolilor: „eu sunt vița, voi sunteți mlađiđele”. „Tatăl Meu este asemenea unui Semănător” (Ioan 25:1,5). În altă parte iarăși a zis: „a ieșit Semănătorul să-și arunce sămânța Lui” (Mat., 13:3), iar această sămânță este cuvântul învățării Lui.

8. Dacă, astfel, cuvântul învățării Duhului își are rațiunea în chipul seminței, urmează că vara acestei semințe se tâlcuiește ca desăvârșire prin credință, ceea ce Mântuitorul iarăși arată lămurit despre mulțimea oamenilor care vor veni la credința întru El, zicând ucenicilor Săi: „Ridicați ochii voștri și priviți holdele că sunt albe pentru seceriș. Iar cel ce seceră primește plată și adună roadă spre viața veșnică” (Ioan 4:35-36). Căci după cum sub căldura soarelui sensibil spicelile de grâu se usucă și sunt pregătite pentru seceriș și pentru adunat când nu mai au nici o umezeală, la fel și soarele dreptății, venind în trup pe pământ, a făcut prin puterea Lui ca sufletele oamenilor să se albească și să se curățească, schimbându-le gândirea pervertită dintr-o viață împătimită, plină de căderi, și întorcându-le din calea pierzaniei, pregătindu-le astfel pentru secerișul duhovnicesc, ca să fie tăiate mai desăvârșit de la faptele necinstirii de Dumnezeu și ale necredinței și să fie adunate prin credința cea adevărată la viața veșnică.

9. Și dacă voiește cineva să judece adevărul acestui cuvânt, și anume că puterea venirii Mântui-

torului și Domnului nostru Iisus Hristos a făcut inimile oamenilor mai albe și mai curate, pregătindu-le pentru credința adevăratei cinstiri a lui Dumnezeu, să pună la socoteală că toate popoarele de atunci nu mărturiseau împreună un singur Dumnezeu. Stăpân și Ziditor a toată făptura, ci se închinau ca unor dumnezei soarelui, lunii, astrelor și altor zidiri sau idoli de felul acesta. Însă puterea venirii Mântuitorului nostru Hristos i-a convins să mărturisească un singur Dumnezeu, Stăpân și Ziditor a toată făptura. Și Acesta este Cel care a dat putere lui Avraam, Isaac, Iacob și Moise, ca prin Legea oferă numai neamului Iudeilor, să-i convingă să cinstească un singur Dumnezeu. Însă, până la sfârșit, Domnul nu a binevoit să-i dea doar acestui neam dumnezeiasca învățătură, prin predania părinților lor de la început, ci puterea venirii lui Hristos a lucrat mai presus de toate neamurile și popoarele și, în acest chip, toate țările au fost pregătite pentru dumnezeiescul seceriș, iar cei care credeau că Ziditorul tuturor este unul singur veneau la Hristos, gata fiind și cei din toate neamurile, care auzeau de adevărata cinstire prin propovăduirea proorocească și apostolească și prin mărturia Scripturilor.

10. Astfel, de îndată ce S-a arătat în lume Hristos Domnul, tot neamul omenesc s-a ridicat din înșelarea idolească, chiar dacă nu toți au arătat credință numaidecât. Iar în veacul viitor, puterea celei de-a doua venituri a Lui îi va ridica pe toți din moarte,

deși nu pe toți îi va învrednici de viața cea adevărată. Fiindcă cei care au fost lipsiți de credință și de cucerire, cei care nu au primit aici mărturisirea dreptei credințe și a pocăinței pentru că erau împreună cu cei păcătoși, nici nu s-au păzit, nici nu s-au curățit de nemăsuratele pofte ale trupului care sunt lăcomia, beția, hrana și băutura prin a căror neînfrânare izvorăsc patimile cele de sub pânze, malahia, desfrânarea, învinăciunea trupului și orice necurăție, hrănite din vorbele urâte și din podoabe, parfumuri și balsamuri pentru care, căutându-le și agonisindu-le cu bani mulți, oamenii se fac hoți, bețivi, nedrepti, hrăpăreți și înclină spre acestea. Și ce să mai spun despre ura stărnită de acestea, despre războiul trupesc ațâțat de ele și despre miile de răuri ale gândurilor și patimilor de necinste care se zămislesc în suflet! Căci cei care nu se păzesc de acestea, care nu-L îmblânzesc pe Dumnezeu prin mărturisire la preot și prin pocăință, vor învia și ei, dar nu spre viața veșnică, ci spre o mai înfricoșată moarte își vor încredința sufletul, fiind dați chinului și durerii și plângerii și rușinii veșnice, viermelui neadormit, arzând în focul cel nestins și întunecat, după cum spune și profetul Isaia: „vor fi arși călcătorii de lege și păcătoșii laolaltă și nu va fi cel ce stinge văpaia lor” (Is., 1:31).

11. Pentru aceasta și Apostolul zice către Efesenii: „Căci aceasta s-o știți bine, că nici un desfrânat, sau necurat, sau lacom de avere, care este un

îchinător la idoli, nu are moștenire în Împărăția lui Hristos și a lui Dumnezeu” (Efes., 5:5) Și ca să-i încredințeze și mai mult pe cei pe care li învăța, le poruncește: „Nimeni să nu vă amăgească cu cuvinte deșarte, căci pentru acestea vine mânia lui Dumnezeu asupra fiilor neascultării” (Efes., 5:6). Precum a scris și către Corinteni: „nu vă amăgiți: nici desfrânați, nici închinătorii la idoli, nici adulterii, nici malahienii, nici sodomii, nici furii, nici lacomi, nici bețivi, nici batjocoritori, nici răpitori nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu” (I Cor., 6:9-10).

12. Cei care cred în chip drept în Domnul nostru Iisus Hristos, care își arată credința prin fapte, se păzesc pe ei înșiși sau se curăță prin mărturisire și prin pocăință de învinăciunea păcatelor mai sus amintite și lucrează virtuțile cele împotrivoitoare răutăților: înfrânarea, cumpătarea, dragostea, milostenia, dreptatea, adevărul, toți aceștia la învierea cea de obște vor auzi de la Însuși Împăratul cerurilor: „Veniți binecuvântați Tatălui Meu și moșteniți Împărăția gătită vouă de la întemeierea lumii” (Ioan 4:36). Și astfel împărțind împreună cu Hristos în Împărăția cerurilor, moștenind fără putință de cădere și trăind pururea în lumina cea negrăită și neînserată, pe care nici o noapte nu o va întrerupe, vom petrece împreună cu toți sfinții veșnic, cu negrăită hrană, în sânul lui Avraam, „de unde au fost izgonite toată durerea și întristarea și suspinul”.

13. Căci pentru spicele neînsuflețite, unul este secerișul, iar pentru cele cugetătoare, adică pentru neamul omenesc, altul este, precum am spus, Cel ce seceră de la necredință și îi aduce la credință pe cei care primesc sămânța propovăduirii Evangheliei. Iar cei care seceră la acest seceriș sunt Apostolii Domnului, urmați la vremea lor de Părinții Bisericii, despre care a spus Domnul mai înainte că „cel ce seceră va lua plată și va aduna roadă pentru viața veșnică”. Căci o astfel de plată vor lua de la Dumnezeu cei care învață buna cinstire a lui Dumnezeu, fiindcă i-au adus pe credincioși la viața cea veșnică. Altul însă este secerișul care îl trece pe fiecare dintre noi de la cele de aici, prin moarte, la viața viitoare, avându-i drept secerători nu pe Apostoli, ci pe sfinți îngeri, care, mai mult decât Apostolii, vor alege după seceriș și vor despărți, ca grâul cel bun de neghină, pe cei buni de cei răi, ducându-i pe cei buni în Împărăția lui Dumnezeu, iar pe cei răi aruncându-i în gheena focului. Însă înfățișarea acestor lucruri, după Evanghelia lui Hristos, se va face altă dată, când El însuși va da timp și cuvânt.

14. Să fim și noi astăzi ca poporul ales de Dumnezeu, popor sfânt, Biserica Dumnezeului nostru celui viu, despărțită de toată necuviința și hula, iar în veacul viitor să ne aflăm iarăși despărțiți de neghină și de partea celor măntuiți să fim rânduiți, întru Unul și Același Domn Iisus Hristos, care este binecuvântat în veci. Amin.

Omilia 27

La vremea secerișului Despre secerișul nostru înțeleghător care are să vină

1. „Cuvântul pe care L-am grăit, acela îl va judeca în ziua de apoi” (Ioan 12:48), zice Domnul în Evanghelia Sa. Pe acesta și noi, fraților, vi-L propovăduim. Prin urmare, nimeni să nu-L asculte ca pe o vorbă deșartă, ci ca pe un cuvânt care va rămâne, dăruind mântuire celor ce cred întru El prin faptele lor, iar celor pe care faptele îi arată potrivnici Lui, le va fi și El potrivnic, pentru tăgăda lor, la înfricoșătorul Lui scaun de judecată care va să fie. Și așa cum fiecare dintre noi are o casă, rude și un ogor, poate că și o vie, sau chiar animale, bani și diferite câștiguri, la fel ne are și Domnul pe noi, în loc de toate acestea, pentru iubirea Lui de oameni, de vreme ce, după cum spune și Apostolul, „casa Lui suntem, numai dacă ținem până la sfârșit cu neclintire îndrăzneala mărturisirii și lauda nădejzii noastre” (Evr., 3:6). Astfel încât prin mărturisirea bunei cinstiri a lui Dumnezeu și prin lauda nădejdi, să arătăm o viață bineplăcută lui Dumnezeu, așa cum

Dumnezeu însuși a spus prin profetul Său: „fiți sfinți, fiindcă și Eu sunt sfânt” (Levit., 10:45), iar Ioan cel iubit de Domnul arată și el, zicând: „încă nu s-a arătat ce vom fi, știm doar că, dacă El se va arăta, vom fi asemenea Lui și oricine și-a pus în El nădejdea se curățește pe sine așa cum Acela curat este” (I Ioan 3:2). Să fim, așadar, și să rămânem casă a celui care zice: „mă voi sălășlui în ei și voi umbra printre ei și voi fi Dumnezeul lor și ei vor fi poporul Meu” (II Cor., 6:16), dacă, pe lângă credință, mai avem și o viață curată. Dar dacă trăim o viață păcătoasă și fără de pocăință, vom auzi de la El: „iată s-a pustit casa voastră” (Mat., 23:38), și vom fi dați la o parte „ca o colibă într-o vie, ca o covercă într-o bostănărie” (Is., 1:8). Și când va fi trecut vremea pustirii, nu se va afla nimic bun sau folositor de adunat în hambarele lor.

2. Dar Domnul ne are și ca rude, așa cum însuși o spune deslușit: „cel ce face voia Tatălui Meu cel din ceruri, acela este fratele și sora și mama mea” (Marcu 3:35). Vedeți ce ne-a adus această preînaltă înrudire? O viață iubitoare de Dumnezeu, o viață petrecută în virtuți, după poruncile dumnezeiești: aceasta este voia Tatălui celui Preînalt. Iar cel care nu împlinește voia Tatălui celui Preînalt din ceruri, este lepădat de la înrudirea cu El și privit ca un potrivnic, batjocura oamenilor și ocara poporului. De aceea și Domnul a grăit către iudei: „voi sunteți de la tatăl vostru diavolul și voia lui voiti să o faceți” (Ioan 8:44). Iar celor care ziceau că sunt fii ai lui

Avraam, iarăși le-a zis: „dacă ați fi fiii lui Avraam, ați face faptele lui Avraam” (Ioan 8:39).

3. Via Dumnezeului Sabaoth este casa lui Israel, zicând după Isaia, adică toți cei care au primit întru cunoștință buna cinstire a lui Dumnezeu. Însă via aceasta află dragostea și purtarea de grijă a lui Dumnezeu când aduce rod bineplăcut Lui, iar dacă în loc de struguri rodește mărăcinii, care sunt boldurile morții, adică păcatele, este lăsată fără purtarea Lui de grijă, călcată în picioare, dată sălbaticilor și viclenilor diavoli și aruncată în foc. Despre acestea și Domnul a grăit către ucenicii Lui: „Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele, iar Tatăl meu este lucrătorul”. Și continuă: „orice mlădiță care aduce roadă întru Mine, o curățește ca mai multă roadă să aducă, iar dacă nu aduce rod, El o taie, o aruncă afară, iar mlădița se usucă; și le adună și se ard” (Ioan 15:1-6). Astfel, Cel ce ne-a făcut ne mai are și ca o turmă, fiindcă a zis către Petru, înăntătorul soborului apostolesc: „Petre, mă iubești Tu pe Mine? Paște mielușii Mei, paște oile Mele”, căci toți suntem asemănați cu oaia cea pierdută și cu drahma cea căzută din mâinile Stăpânului. Însă venind Păstorul cel bun, Stăpânul cel după fire, o caută și o găsește, o mântuiește și o înalță în chip de negrit.

4. Fraților, să cerem acum Bunului Păstor, lui Hristos, să ne îndrume și pe noi către staulul vieții celei veșnice. Să ne păzim prin virtuți, după chipul și asemănarea Lui în noi, ca să nu mai cădem din Măinile

Lui cele făcătoare de viață. Roadă îi vom aduce prin faptele noastre bune, ca să fim și noi viță aleasă, iubită, a Domnului nostru Sabaoth. Să facem voia Lui cea bună, bineplăcută și desăvârșită, ca să-L dobândim drept Tată. Să ne curățim trupul și sufletul de orice întinăciune ca să zidim astfel casă lui Dumnezeu, pentru care neamul omenesc nu este doar ca o viță și ca o casă, ci și ca o țarină arată și semănată, fiindcă „asemenea este Împărăția cerurilor unui om care a semănat sămânță bună în țarina sa, dar pe când oamenii au adormit, a venit vrăjmașul lui și a semănat neghină printre grâu, și s-a dus” (Mat., 13:24).

5. Dar nu fără rost am adus acest cuvânt în mijlocul predicii noastre: acum îmi este cu puțință să dau ceva de folos și să împlinesc făgăduința pe care v-am făcut-o în predica de mai înainte pentru dragostea voastră. Învățându-vă, deci, despre secerișul cel înțelegător și duhovnicesc, v-am spus și v-am arătat că secerătorii duhovnicești, care este întoarcerea de la necredință la credință, sunt Sfinții Apostoli și cei care le-au urmat până la noi ca învățători ai neamurilor. Iar cu privire la secerișul înțelegător, adică la trecerea de la viața de aici la cea viitoare, el aparține sfinților îngeri; este secerișul lui Dumnezeu și are mai mult față de secerișul Apostolilor faptul că după seceriș se alege și se despart cei buni de cei răi; iar cei buni sunt trimiși în Împărăția lui Dumnezeu, pe când cei răi sunt aruncați în gheena focului.

6. Pe acestea le-am discutat mai înainte, fără a le adânci însă, amânând până ce Domnul va fi dat timp și cuvânt ca eu să vă ofer tâlcuirea lor, pe care mi se pare potrivit a o înfățișa mai întâi prin pilda pe care a dat-o Însuși Domnul. „Văzând slujitorii Domnului neghina în câmp, au zis către Domnul: voiești să o plivim pe aceasta? Iar Domnul a răspuns: nu, ca nu cumva plivind neghina, să smulgeți odată cu ea și grâul. La vremea secerișului, voi cere secerătorilor: smulgeți mai întâi neghina și legați-o în snopi, ca să o ardem, iar grâul să-l strângeți în hambarele mele” (Mat., 13: 27-30).

7. Neghinele sunt, precum zice Domnul, fi răutăți, căci prin faptele săvârșite poartă chipul acelor, fiind semințele și odraslele lor. Iar vremea secerișului este sfârșitul veacului acestuia. Chiar dacă el a început de demult și acum lucrează prin moarte, abia atunci se va sfârși cu totul. Iar secerătorii sunt îngerii, care, mai cu seamă atunci, sunt slujitorii Împăratului celui mai presus de ceruri: „precum se strânge neghina și se arde în foc, așa va fi și la sfârșitul veacului acestuia: Fiul Omului (Care este Fiul Tatălui celui Preaînalt) va trimite, așadar, pe îngerii Săi și va smulge din Împărăția Sa toate smirvelile” (Mat., 13:40). Căci, pe de o parte, Domnul nostru Iisus Hristos este Dumnezeuul tuturor și Stăpânul și Împăratul cerului și al pământului și al celor mai presus de ceruri, iar pe de altă parte, ca om, trăind printre noi și luând prin cruce ceea ce a robit neamul omenesc prin vicieșug, l-a

măntuit și l-a ridicat la același Tată. De aceea, El are drept Împărăție tot neamul omenesc și mai cu seamă Sfânta Biserică.

8. Așadar, El va trimite pe îngerii Lui și vor smulge din Împărăția Lui smintelile, adică pe lucrătorii fărădelegii sau eretici și pe cei care nu s-au lepădat de păcat prin pocăință (fiindcă orice păcat este călcare de lege). Și smulgându-le, le aruncă în iezelul de foc, unde este plângerea și scrișnirea dinților. Luați aminte, fraților, la acest seceriș și la această foarte înfricoșată și cumplită cerneră! Iar secerătorii acestui seceriș sunt cu adevărat îngerii. Văzând deci lucrătorii Domnului – adică îngerii lui Dumnezeu – neghina de pe câmp, adică oamenii hulitori și răi, care s-au abătut de la calea bună și de la Biserica lui Hristos, dar care trăiau împreună cu grâul cel bun, cu slujitorii Domnului, au zis către El: „Voiești ca ducându-ne acolo să o plivim?”, adică prin moarte să-i smulgă de pe pământ. Dar Domnul le-a răspuns: „Nu, ca nu cumva când veți smulge neghina, să smulgeți odată cu ea și grâul cel bun”.

9. Cum se putea însă ca smulgând neghina, adică despărțind prin moarte pe cei răi de cei drepți, să fie scos și grâul, adică să fie smulși odată cu neghina și cei buni? Mulți dintre hulitorii și păcătoșii cei răstăciți trăiesc împreună cu drepții și cuvioșii, astfel încât, cu timpul, să se însoarească la pocăință și să învețe adevărata cinstire de Dumnezeu și virtutea, iar în loc de neghină să devină grâu curat. Aceasta în-

seamnă că dacă ar plivi neghina, ar smulge odată cu ea și grâul cel curat, fiindcă dacă ar fi smulși de îngerii, ei s-ar afla înainte de pocăință. Dar și pentru că mulți păcătoși vor avea fi și odrasle ai alegerii celei bune: pentru aceasta, cel ce le ține pe toate înainte de nașterea lor, nu a îngăduit ca neghina să fie smulșă mai înainte de vreme, căci zice: „la vremea secerișului voi cere secerătorilor ca mai întâi să smulgă neghina, să o lege în snopi pentru a se arde, iar grâul îl voi strânge în hambarele Mele”.

10. În alt loc, Domnul a grăit pilda aceasta: „Venind Împăratul ca să vadă pe oaspeții Săi, a văzut acolo un om care nu era îmbrăcat cu haine de nuntă, și i-a spus aceia: prietene, cum îndrăznești să intri aici neavând haine de nuntă? Acela a rămas fără grai. Atunci a spus slujitorilor Săi, luați-l și legându-i mâinile și picioarele, aruncați-l în întunericul cel mai dinafară. Acolo este plângerea și scrișnirea dinților” (Mat., 22:11). Căci așa cum acolo lasă împreună neghinele cu semințele de grâu, la fel și aici a lăsat împreună cu cei îmbrăcați prin faptele lor bune în veșmânt de nuntă și pe cei ce era încins cu veșmântul sfășiat și întinat al păcatului. Și așa cum a făcut acolo cu neghina, poruncind Domnul ca mai întâi să fie legată și apoi să fie aruncată în focul acela, la fel și aici a zis mai întâi să-i lege mâinile și picioarele, iar apoi să-l arunce în întunericul cel mai dinafară și a adăugat că acolo va fi plângerea și

scrișnirea dinților, fiindcă același lucru este gheena cu întunericul cel mai dinafară.

11. De ce oare, dacă este mai întunecat, acesta nu este numit cel mai dinlăuntru, ci întunericul cel mai dinafară? Lumina neinserată, adevărată și veșnică, întru care se află acum sufletele celor drepti, și întru care vor fi atunci sfinții cu trupul, este Însuși Dumnezeu. Căci El este soarele dreptății, iar cei ce trăiesc acum o viață în necurăție și nedreptate se află în afara acestui soare, dar mai au încă nădejdea pocăinței și trăiesc bucurându-se de lumina cea materialnică și de mângâierea venită de la alte zidiri ale lui Dumnezeu, pentru că Dumnezeu, din iubire de oameni, se unește și cu ei și primește cu milosârdie întoarcerea lor. Iar cei care nu se pocăiesc în viața aceasta, vor fi atunci lipsiți de dumnezeiasca comuniune și mîrînimie, ca și de bucuria care vine de la zidirile lui Dumnezeu. Și astfel, fiind prea mult îndepărtați de Dumnezeu și lipsiți de nădejde, vor fi dați osândeii veșnice. Iar acum fiind în afara luminii celei adevărate, se află în cel mai dinafară întuneric, precum a zis, ca unii care se află cel mai departe de lumina ființei, și vor fi dați celui mai dinafară întuneric și celei mai nemângăiate deznădejdi și înrîstări, după cum spune și Apostolul: „bunătața lui Dumnezeu te îndeamnă la pocăință, dar după învârtășirea ta și inima ta nepocăită îți aduni mînie în ziua mîniei și a arătării dreptei judecăți a lui Dumnezeu” (Rom., 2:4).

12. Și cine poate suporta mânia lui Dumnezeu? Cine va putea răbda judecata și rușinea pe care ne-o arată Domnul prin pilda din Evanghelie, zicând către cel care era încins cu spurcatul veșmînt al păcatului: „Cum ai intrat aici neavînd drept haină de numtă binecuvîntata podoabă a virtuții?” Iar acela a amuțit, neavînd glas spre a grăi. Cine va putea răbda dumnezeiasca Judecată [rostită] cu mînie și cine va putea suferi năvalnica putere a îngerilor la împlinirea acelei judecăți, smulgându-l pe cel condamnat din mijlocul soborului celor drepti și cernându-l ca neghina de grâu, fără de milă legându-l și împingându-l în gheenă? Cine va răbda cel mai dinafară întuneric, fără de lumină, neîncetata, în-crîncenata plîngere nemângăiată, cutremurul și viermele neadormit, scrișnirea dinților, necurmatal și negrîntul chin ce vine de la arderea în focul nestins? Ce fel de foc este acela care arde trupurile și ființele trupesti, dar arde și duhurile care nu sunt în trupuri, ținându-le în chinuri de nesuportat fără a le lăsa să moară, dacă și focul cel din lumea noastră topește ceea ce atinge, precum este scris: „stihile aprinse se vor topi” (II Petru 3:12)? Cu cît este mai mare chinul acesta la gîndul că este fără de nădejdea mîntuirii? Și ce înseamnă oare că nici măcar nu vom ști răul în care zăcem? Căci de aceea se spune că acest foc este fără de lumină.

13. Secerișul acesta se va petrece astfel: Hristos, ținînd lopata în mîini, precum a învățat și înainte-

mergătorul Domnului (Mat., 3:12), va curăți aria Sa, va aduna grâul în jitiță, iar pleava o va arde cu foc nestins, puterile cele îngerești fiind lopata din mâinile lui Hristos, precum o numește Botezătorul Domnului, fiindcă lopata este vânturătoarea care cerne pleava de grâu. Căci așa cum ea, în mâinile țărânului, se mișcă oriîncotro voiește el, la fel și îngerii, în mâinile și în puterea Domnului nostru Iisus Hristos, mișcându-se într-o parte și într-alta precum voiește El, împlinesc voia lui Dumnezeu. După cum în loc de seceriș se spune arie, și aici secerișul este denumit grâne, fiindcă prin grâne se înțelege tot ceea ce se adună de pe câmp și se cerne. Acolo strângerea neghinelor a fost mai dinainte rânduită, aici este numită vânturarea grânelor. Acolo o numește neghină, aici pleavă, căci și neghina, fiind ușoară pentru că nu are rod, este împrăștiată de vânt împreună cu pleava. De asemenea, ce închipuie oare mai bine decât pleava, nu numai pe cei ce sunt pizmași pentru bunurile aproapei, așa cum neghina este față de cele ce cresc împreună cu ea, ci și pe cei care, deși nu vatâmă pe ceilalți, sunt ușor de întors și devin ne folositori pentru că nu rodesc. Pe unul ca acesta îl așteaptă dincolo iezerul de foc, care aici se numește foc nestins, arătând prin însăși denumirea lui, că nesfârșită este osânda viitoare și necurmată pentru cei care prin nelucrarea virtuții și printr-o viață împătinită și păcătoasă, sunt asemuți cu pleava și cu neghina. Iar ceea ce aici se zice

hambar, acolo se numește jitiță, căci se spune că atunci „dreptii vor străluci precum soarele în Împărăția Tatălui lor”. (Mat., 13:43). Cum oare de nu a spus „întru Împărăția lui Dumnezeu”, ci „în Împărăția Tatălui lor”? Ca să se arate că mai întâi omul a devenit fiu al lui Dumnezeu și a fost învrednicit să-L numească Tată pe Dumnezeu și abia apoi a fost așezat înțelegător în Împărăția Lui. Dar cum poate omul să devină fiu al lui Dumnezeu? Prin dobândirea asemănării cu faptele, fiindcă Domnul a zis către ludeii care spuneau că „noi suntem fii ai lui Avraam”: „Dacă ai fi fii lui Avraam, ai face faptele lui Avraam”. Și iarăși le-a zis celor care spuneau „noi un singur Tată avem pe Dumnezeu”: „Dacă Dumnezeu ar fi Tatăl vostru, m-ați iubi și pe Mine; căci eu de la Dumnezeu am ieșit și am venit, însă voi sunteți de la tatăl vostru diavolul și poftele acelui-ia voită să le faceți”. (Ioan 8:39-42).

14. Vedeți cum prin poftele necurate și prin fapte se face omul fiul diavolului și, astfel, moștenitor al focului veșnic? Or, prin dorirea cea bună și fapte pe măsură se aseamănă omul cu Dumnezeu și fiu al Lui se face, și devine cu adevărat moștenitor al Împărăției. Și aceasta arătând-o Domnul, anume că asemănarea cu Dumnezeu este viața plină de virtute, „poruncă nouă vă dau vouă, să vă iubiți unii pe alții, așa cum și eu v-am iubit pe voi, ca și voi să vă iubiți unii pe alții, și dacă eu v-am spălat vouă picioarele, Domnul și Învățătorul vostru, și voi trebuie să vă

spălați unii altora picioarele: căci pildă v-am dat vouă, ca precum v-am făcut eu, și voi să faceți" (Ioan 13:34, 14). Și „învățați de la Mine căci sunt blând și smerit cu inima și veți afla pace sufletelor voastre" (Mat., 11:29) Și iarăși: „fiți milostivi precum și Tatăl vostru cel din ceruri milostiv este" (Luca 6:36). Din nou: „iubiți-i pe vrămașii voștri și faceți-le bine și ceea ce dați cu împrumut nu cereți înapoi, căci va fi răsplata voastră multă și veți fi fi ai celui Preaînalt" (Luca 6:35), fiindcă El este bun și cu cei răi și nerecunoscători.

15. Așadar, cel care dobândește, prin dragoste și prin celelalte virtuți, asemănarea cu Dumnezeu, îl îmbogățește pe Tatăl prin faptele lui și va fi moștenitor al Împărăției părintești, iar cel care cade din aceasta nu numai că nu o dobândește, ci va fi și dat întinericului necuvântător, arderii fără de sfârșit și de neîndurat. Însă cel care vrea să fie izbăvit de pedeapsa neîncetată și să devină moștenitor al Împărăției lui Dumnezeu celui veșnic, să nu fie neghină și sămânță a răutății, astfel încât să fie de aceeași stricăciune a trupurilor și a sufletelor cu cei de aproape ai lui, să rămână pildă urâtă lui Dumnezeu prin fapta cea rea și prin cuvânt, să nu fie nici pleavă, nici resturi, astfel încât să nu fie ușor de vânturat de vânturile duhului răutății și de atacurile lor, astfel încă, nefolositor, să se ofere ca hrană patimilor și demonilor iraționali, ci să fie grâu curat, lepădat de toată faptele rele și nefolositoare și să lucre-

ze virtuțile prin care să lupte și să aducă adevărată roadă de pocăință, căci astfel, dacă ar fi vrednic de hambarul cel ceresc și ar fi numit fiu al celui Preaînalt, s-ar bucura intrând ca moștenitor în Împărăția veșnică a Tatălui ceresc, strălucind de dumnezeiască slavă.

16. De care fie ca noi toți să ne împărtășim cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia l Se cuvine slava împreună cu Cel fără de început al Său Părinte și cu Preasfântul și Bunul și de viață Făcătorul Său Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

La prăznuirea Sfinților Petru și Pavel Cununa Apostolilor

1. Pomenirea fiecăruia dintre sfinți, în ziua de sărbătoare rânduită, este un prilej de mare bucurie, comună poporului și cetății, supușilor și dregătorilor, fiind aducătoare de mare folos duhovnicesc. Căci, precum spune înțeleptul Solomon, „pomenirea cuviosului cu laude și lauda dreptului bucură poporul” (Pilde 10:7). Și așa cum noaptea se aprind făclile și luminează spre folosul și bucuria tuturor celor de față, tot așa și viața bineplăcută lui Dumnezeu și sfârșitul cel fericit pe măsură, și harul dăruit acestora pentru curăția vieții lor, asemenea unei făclii luminoase prezente în mijlocul nostru prin pomenire, aduce celor adunați, deopotrivă, înțelepciunea duhovnicească și tot folosul. Așa cum de roadele pământului se bucură nu numai cultivatorii, ci toți oamenii (căci bucuria roadelor pământului este comună tuturor), la fel și rodirea întru Dumnezeu a sfinților, prin virtute, nu-l bucură numai pe cultivatorul sufletelor, ci și pe noi toți laolaltă, întrucât sufletele noastre sunt aduse la o hrană și o bucurie comune. Dar chiar și în această viață, toți

sfinți sunt un îndemn la virtute pentru cei care îi ascultă și îi văd fiind în comuniune cu ei. Căci ei sunt adevărate icoane însuflețite, stâlpi umblători întru bine, cărți vii și grăitoare, care călăuzesc spre mai bine. Iar după ce s-au mutat din această viață la viața cea veșnică, prin pomenirea faptelor bune pe care le-au săvârșit, dobândim un folos fără de moarte. Căci pomenirea acestor fapte bune este de-a o laudă pe care o aducem sfinților, care ne folosesc vreme îndelungată, fiindcă ceea ce am primit mai înainte de la ei ne este de folos și astăzi.

2. Căci noi nu dăm nimic în schimbul acelor bunuri, atunci când pomenim faptele lor. Cum am fi noi vrednici să stăm în fața lor sau să le dăm ceva, lipsiți fiind noi de toată virtutea și fapta cea bună? Când ei au fost deja preamăriți cu răsplățile și darurile făgăduite de Dumnezeu, mai presus de puterea cuvântului, atât cât poate cuprinde firea, ca să se arate totodată și petrecerea lor mai presus de orice cuvânt. Așadar, atunci când le aducem laudă, noi nu mărim, și nici nu sporim cele ce au săvârșit, de parte de noi gândul! Însă cu adevărat vom spori bunățile dăruite pentru noi de sfinți, care ca niște candelă răspândesc lumină, ridicându-ne și pe noi la ei și făcându-ne să primim din binefăcătoarea putere care ne vine de la ei.

3. Dacă pomenirea fiecăruia dintre sfinți, despre care am vorbit, se săvârșește de către noi prin imne și prin cântări de laudă, cu cât mai mult se cuvine a

cinsti pomenirea Sfinților Apostoli Petru și Pavel, cununa soborului apostolesc. Ei sunt împreună părinți și îndreptători ai tuturor celor numiți cu numele lui Hristos, apostoli, mucenici, cuvioși, preoți, ierarhi, păstori și învățători, ai celor păstoriți și învățați, ca unii care sunt arhipăstori și ziditori ai cinstirii de Dumnezeu și ai virtuții tuturor, și ca luminători ai lumii, păstrând și răspândind cuvântul vieții. Ei luminează prin credință și virtute ca soarele între celelalte astre sau ca cerurile cerurilor, mărturisind slava Dumnezeului celui Preaînalt. Ei covârșesc cerurile, mărirea, frumusețea astrelor și grabnica lor mișcare, rânduiala și puterea lor, căci acești împreună Apostoli au arătat cele mai presus de simțuri, [ridicându-se] la cele mai presus de ceruri și de lume, și răspândesc lumina întru care nu este mutare sau umbră de schimbare. Și nu numai că au ieșit din întuneric la această preaminunată lumină, ci se fac părtași desăvârșitei lumini, astfel încât la cea de-a doua venire în slavă a Dumnezeu- Cuvântului întrupat și la arătarea luminii dintru început să strălucească și ei ca soarele.

4. Astfel de luminători, adunându-se unul cu altul astăzi și împreună cu noi, fac să strălucească Biserica; iar prin adunarea lor nu se umbresc unul pe altul, ci împreună lucrează sporirea luminii. Căci nu a fost așezat unul întru înălțime, mișcându-se sus, iar celălalt coborât ca să nu-l umbrească; nici nu umblă unul ziua, iar celălalt noaptea, astfel încât

stând unul împotriva celuilalt, să nu cadă în umbră; și nici nu trimite unul lumina, iar altul o ia înapoi, încât aici să sufere schimbare, iar dincolo, întru alt chip, să dobândească lumina, după vreo măsură a împărțirii. Dimpotrivă, Hristos, izvorul cel nesecat al luminii veșnice, făcându-le amândurora parte egală, le-a dăruit egală înălțime, slavă și strălucire. De aceea, întâlnirea acestor doi luminători este comuniune, aducând o îndoită luminare în sufletele credincioșilor. Însă cel întâi apostat, care l-a despărțit de Dumnezeu pe cel dintâi om, l-a văzut pe Cel care l-a zidit pe Adam, părintele neamului omenesc, cum l-a zidit mai târziu pe Petru, părinte credincioșilor celor cu adevărat de Dumnezeu cinstitori. Dar nu numai că l-a văzut, ci l-a și auzit pe Cel care a zis: „Tu ești Petru, și aceasta este piatra pe care îmi voi zidi Biserica Mea” (Mat., 16:18). Și aflând aceasta începătorul răutății celei nimicitoare, care prin răutatea lui s-a făcut pricină de cădere începătorului neamului omenesc, Adam, a uneltit și împotriva lui Petru, începătorul neamului celor bine cinstitori de Dumnezeu.

5. Știind, deci, că Petru era înzestrat cu înțelepciune și aprins de dragostea pentru Hristos, nu a îndrăznit un atac pe față, ci pe ocolite, din partea cea dreaptă. Îngelându-l cu mult vicleșug, l-a ispitit să facă mai mult decât era necesar și, astfel, în timpul patimilor celor mântuitoare, când Domnul a zis către ucenici: „în această noapte toți vă veți sminti

întru Mine” (Mat., 26:31), Petru a tăgăduit, necrezând. Dar nu numai atât, ci s-a pus pe sine mai presus decât toți ceilalți, zicând că dacă toți se vor sminti, el nu o va face. Urmarea a fost că s-a lepădat mai mult decât toți, doborât de propria cutezanță, astfel încât mai mult decât toți ceilalți a fost smerit, pentru ca, la vreme, să fie arătat mai strălucitor, nu precum Adam, ispitit, biruit și dus la moarte, ci ispitit, înjosit puțin, dar biruind pe ispititor. Cum? Prin defăimarea de sine și prin puternica întristare și pocăință, prin doctoria cea tare pentru milostivirea Domnului, prin lacrimi, fiindcă „inima înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgi” (Ps., 50:12) și întristarea cea după Dumnezeu aduce în suflet o stăruitoare pocăință, lucrând pentru mântuire, plinind cuvântul Evangheliei: „cei ce seamănă cu lacrimi, cu bucurie vor seceră”.

6. Dacă ar cerceta cineva ar vedea că nu numai lepădarea este tâlmăduită prin plânsul pocăinței, ci însăși patima pentru care mai mult decât orice altceva propriul suflet este tras în jos și lepădat, după cum se poate cu ușurință prevedea. Și vrând să arate tuturor aceasta, Domnul, după ce a pășinit în trup pentru noi și după a înviat a treia zi din morți, ne-a adus folos prin cele citite astăzi în Evanghelie despre Petru, zicând către acesta: „Simone, fiul lui Iona, mă iubești tu mai mult decât aceștia, adică decât ucenicii Mei?” A întrebat însă după ce Petru se schimbaseră printr-o mai mare smerenie. Căci cel

care neîntrebă fiind la început, punându-se pe sine mai presus decât ceilalți și zicând că dacă toți [se vor lepăda], el nu o va face, și fiind acum întrebat dacă-L iubea mai mult decât toți, a răspuns simplu că-L iubea, lăsând la o parte pe „mai mult”: „Da, Doamne, tu știi că te iubesc”.

7. Ce a făcut atunci Domnul? Fiindcă Petru s-a arătat astfel, fiindcă a avut grijă ca nici să nu cadă din dragostea pentru El, dar să-și păzească și smerenia, a împlinit mai cu osârdie făgăduința pe care i-a făcut-o, zicându-i: „Paște mieșueii mei”, iar când a numit casă adunarea credincioșilor, a făgăduit să pună această temelie: „Tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica Mea” (Mat., 16:18). Și când era vorba despre pescuit, l-a numit pe Petru pescar de oameni: „de acum vei fi pescar de oameni”, iar când a fost vorba despre oi, l-a rânduit păstor, zicându-i: „Paște mieșueii Mei, paște oile Mele”. Să luăm aminte, fraților, cât ne dorește Domnul mântuirea, de vreme ce și de la cei ce-L iubesc nu cere nimic altceva decât să ne îndrepte la pășunea și la staulul mântuirii.

8. Să dorim, așadar, și noi mântuirea noastră și să ascultăm cu fapta și cuvântul de cei care ne îndreaptă către ea. E de ajuns doar ca fiecare dintre noi să vrea să țină cele care duc la mântuire, de vreme ce călăuza a fost pregătită de Mântuitorul tuturor și dăătorul mântuirii, gata să ne ajute prin cea mai mare iubire de oameni, ca unul care nu s-a

chemat singur, ci mai curând a fost chemat la slujire. De trei ori a întrebat Domnul, pentru ca Petru, răspunzând de trei ori, să aducă mărturisire curată și prin întreita mărturisire să vindece desăvârșit întreita lepădare. Și de trei ori l-a pus pe Petru păstor al propriei Sale turme de miei și de oi, așezându-l în fruntea celor trei stări ale celor mântuiți: slujirea, lucrarea și fiimea; sau fecioria, văduvia înțeleaptă și căsătoria cinstită. Însă Petru întrebat iarăși și iarăși dacă îl iubește pe Hristos, s-a întristat socotind că este întrebat de atâtea ori fiindcă nu este crezut. Dar cunoscându-L pe Cel pe care-L iubea și știind bine că Cel care întreba cunoștea aceasta, mai mult chiar decât el însuși și în adâncime, nu numai că a mărturisit că îl iubea, ci a propovăduit și faptul că Cel iubit de el este Dumnezeu cel mai presus de toată făptura, zicând: „Tu, Doamne, care știi toate, tu știi că te iubesc”. Căci pe toate le cunoaște nu mai unul Dumnezeu care este peste toate.

9. Însă Domnul, după ce Petru a făcut această mărturisire din toată inima lui și din tot cugetul, nu numai că l-a hirotonit păstor și arhipăstor al întregii Sale Biserici, ci i-a și făgăduit că atâtea de mare putere îi va da încât până la moarte, și încă moarte pe cruce, va răbda pentru El cel care, mai înainte de înălțarea aceasta, nu a răbdat nici măcar întrebările unei copile. Adevărat, adevărat zic ție, când erai mai tânăr la suflet și la trup te încingeai singur, adică te foloseai de puterea ta și mergeai unde voiai, um-

blând de la tine, trăind precum alegeai tu și precum îți era firea, însă când vei îmbătrâni, ajungând la plinirea vârstei trupesti și duhovnicești, vei întinde mâinile tale": prin acest cuvânt se referea la sfârșitul prin cruce, că nu de voie va fi mărturia lui Petru. „Așadar, vei întinde mâinile tale și altul te va învinge, adică vei fi întărit, și vei fi purtat de oameni acolo unde nu vorești, fiindcă firea nu vorește să se nimicească prin moarte. Astfel se arată, pe de o parte, dorința firii noastre de a trăi și, pe de altă parte, mucenicia mai presus de fire a Sfântului Petru. Căci cele pe care le vei suferi pentru Mine, zice Domnul, și mărturisirea numelui Meu, întărit fiind de Mine, nu pot fi dorite de firea omenească pentru că sunt mai presus de ea.

10. Atât despre pe Petru, în câteva cuvinte. Însă despre Pavel, ce limbă, sau mai degrabă câte limbi și cât de multe cuvinte ar trebui să înfățișeze cu amănunțime răbdarea sa până la moarte? Cel care în fiecare zi obișnuia să moară, sau mai degrabă petrecea ca un mort, nemaîtrăind deloc pentru el însuși, după cum singur mărturisește, ci avându-l în el pe Hristos cel viu (Gal., 2, 20). Pentru dragostea lui Hristos a socotit necesare nu numai toate necazurile prezente, ci și pe cele ce urmau să vină le-a prevăzut: „Căci sunt încredințat că nici moartea, nici viața, nici cele prezente, nici cele viitoare, nici cele din înălțime, nici cele din adânc, nici puterile nu ne vor despărți pe noi de dragostea lui Dumnezeu cea

întru Iisus Hristos" (Rom., 8:38). Așadar, avea atâta osârdie pentru Dumnezeu încât să ne facă părtași și pe noi la răvna, cea către Dumnezeu. Căruia i s-au mai predat unele ca acestea, în afară de Petru? Și câtă smerenie vedem, când îl auzim zicând despre sine: „Eu sunt cel mai mic dintre Apostoli, și nu sunt vrednic să fiu numit Apostol" (I Cor., 15:9).

11. Așadar, nu este oare Pavel asemenea lui Petru în răvna, smerenie și dragoste? Nu a dobândit oare aceleași cununi de la Cel care a rânduit parte dreaptă amândurora și egală socotință în ceea ce privește jugul de purtat, măsura și povara? Dar în ce chip le-a făcut parte egală? Fiindcă i-a spus lui Petru: „Tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica Mea", iar despre Pavel, zice către Anania: „Căci acesta îți este Mie vas ales, care va purta numele Meu în fața neamurilor și a regilor". Care nume? Cel cu care suntem numiți fiecare dintre noi, Biserica lui Hristos, pe care ca o temelie o susține Sfântul Petru. Vedeți cum Petru și Pavel se bucură de aceeași cinste și strălucire, și cum Biserica lui Hristos se ridică [pe umerii] amândurora? Pentru aceasta, Biserica le aduce astăzi una și aceeași cinste, prăznuindu-i deopotrivă. Iar noi cercetând sfârșitul fiecăruia, să ne aducem aminte de înțoarcerea lor, și chiar dacă nu am privi cu atenție și nu am urma celelalte fapte ale lor, ar fi de ajuns pentru noi a lua aminte la îndreptarea lor prin smerenie și pocăință. Căci celelalte fapte, care sunt mari și înalte, se cuvine

să fie urmate de cei care pot fi mari cu fapta, fiindcă nu este tuturor cu putință a săvârși asemenea fapte. Însă este cu mult mai potrivit pentru noi, câtă vreme în toată ziua cădem și nu ne rămâne nici o altă faptă decât nădejdea mântuirii, să ne cufundăm în neîncetată și smerită poclînță.

12. Iar poclînța se naște în suflet din recunoașterea propriilor căderi, care este început mare pentru îmblânzirea lui Dumnezeu. Căci spune psalmistul profet către Dumnezeu: „fărădelegea mea o cunosc” (Ps., 50:1-2). Or, prin recunoașterea păcatelor vine mila și prin mărturisirea lor, ca și prin defăumarea de sine vine desăvârșita iertare: „mărturisi-voi fărădelegea mea Domnului și El îmi va ierta nelegiuirea păcatului meu” (Ps., 31: 6), de vreme ce prin recunoașterea păcatelor vine cunoașterea de sine, prin care vine și înfrângerea pentru păcătoare, pe care a mărturisit-o și Pavel lui Dumnezeu. Iar după înfrângerea cea după Dumnezeu, urmează în chip firesc mărturisirea către Dumnezeu cu inimă înfrântă și smerită, și apoi rugăciunea, urmată ca într-un lanț de lepădarea de rele: aceasta este poclînța.

13. Căci și Manase tot prin aceasta a fost izbăvit de pedeapsa pentru păcat după ce a căzut în mulțimea, mărimea și adâncul fărădelegilor pentru care a fost înălțat în obezi mai mulți ani. Iar cât privește pe David, nu numai că i-a ștears Domnul fărădelegea, dar nici nu i-a luat nici darul profeției. De aceasta și Petru folosindu-se, nu numai că s-a ridicat

din cădere și a dobândit iertare, dar a și fost rânduit în fruntea Bisericii lui Hristos. Tot întru poclînță îl vei găsi și pe Pavel cel prigonitor, iar după întoarcerea și lepădarea de păcat, [il vei afla] mai presus decât ceilalți, întru asemănarea cu Dumnezeu. Căci poclînța, dacă este adevărată și dacă pornește într-adevăr din inimă, îl convinge pe cel care a dobândit-o ca nicidecum să nu mai consimtă păcatelor, nicidecum să nu se mai alăture faptelor celor stricicioase, nicidecum să nu dea pricină patimilor, ci să le disprețuiască și pe cele prezente, să stea împotriva celor viitoare, să lupte împotriva lor și să pună în loc virtuțile, să fie înfrânat întru toate, să vegheze în rugăciuni către Dumnezeu, să lepede de la sine câștigul nedrept, să fie milostiv cu cei căzuți, să fie binevoitor cu cei care îi cer sprijin, să le fie celor nevoiași ajutor prin cuvinte, fapte și milostenii, să slujească tuturor din suflet, astfel încât prin iubirea de oameni să-L dobândească pe lubitorul de oameni și prin iubirea de aproapele să o primească pe cea de Dumnezeu, să-și atragă dumnezeiasca bunăvoință, să-și agonisească mila cea veșnică, harul și dumnezeiasca binecuvântare, care rămâne de-a pururi.

14. Pe care fie ca noi toți să le dobândim cu harul Unuia născut Fiului lui Dumnezeu, căruia se cuvine slava, stăpânirea, cinstea și închinăciunea, împreună cu Cel fără de început al Lui Părinte și cu Preasfântul și Bunul și de viață făcătorul Lui Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Despre vindecarea
slăbănogului din Capernaum
Despre întristarea după Dumnezeu

1. Să luăm aminte că în multe privințe cuvântul Evangheliei se aseamănă cu un fagure de miere, de vreme ce graiul cel cugeător al Marelui sufletelor, după cum în chip preamărit este numit de fiii oamenilor, în *Cântarea Cântărilor*, este dulce și însuși autorul *Cântării* ne spune prin duhul înțelepciunii și al nestrăcătării cât de mult dorește sufletul să se însoțească prin nuntă cu El: „Ale tale buze miere izvorăsc, miere curge, lapte curge, de sub limba ta” (*Cântarea Cântărilor*, 4:11). De asemenea, toți sfinții Evangheliști spun cu înțelepciune că se aseamănă cuvântul cu un fagure de miere pe care îl cuprinde litera, în timp ce prin miere și lapte se înțelege, pe de o parte, sensul ascuns al Scripturii [mierea], iar pe de altă parte, sensul moral, arătat limpede [laptele], fiecare fiind destinat nu numai celor desăvârșiți, ci și celor nedesăvârșiți, ca un lapte duhovnicesc. Căci se spune în Scriptură că buzele miresei duhovnicești picură, iar nu că izvorăsc

îmbelșugat, văzând adâncul necuprins al înțelepciunii Marelui și puterii Lui, ca și mulțimea celor care au aflat grai de la o astfel de înțelepciune și putere: „câci cele pe care Iisus le-a făcut, care dacă s-ar fi scris cu de-ămănuntul, cred că lumea aceasta n-ar cuprinde cărțile ce s-ar fi scris. Amin.” (Ioan, 21:25).

2. Pentru noi însă este adânc și mare necuprinsă chiar și această picurare: deși am vorbit deja despre minunea cu slăbănogul, atunci când Sfântul Marcu binevestea în Biserică, tâlcuind pentru dragostea voastră și prin harul aceluia hrănind sufletele voastre, vom tâlcui acum aceeași pericopă după Sfântul Evanghelist Matei. Și mult belșug de hrană duhovnicească vom afla în acesta, sau mai curând o fărâșmă din bogăția care zace învăluită și pe care o vom descoperi azi. Iar fărâșma aceasta ajunge tuturor și vom afla și că îl saturei pe toți precum pînile acelea cu care Domnul a hrănit în pustie mii de oameni și pe care le-a înmulțit prin împărțire. Căci atunci ni s-a dat spre hrană mai întâi mierea din fagure, după sensul cel mai adânc și moral, când am lămurit pilda evanghelică, iar acum îndemnați de însăși mierea care este Cuvântul Domnului, cât ni se va da timp, vom primi cele spuse ca hrană duhovnicească.

3. „În vremea aceea, intrând Iisus în corabie a trecut și a ajuns în cetatea sa și iată i-au adus un slăbănog zicând pe pat” (Mat., 9:1). Aici, așadar, ni

se arată mai întâi că slăbănogul acesta nu este același cu cel care a primit vindecare în Ierusalim, după Sfântul Ioan, și totodată faptul că cetatea Capernaum este numită cetatea lui Iisus. Dar de ce numai această cetate mai presus decât toate celelalte este numită a lui Iisus? Însă de vom gusta din mierea lăuntrică [a textului] ca niște oaspeți duhovnicești, de vom lua pericopa Evangheliei în sens anagogic, drept pildă pentru virtute, vom vedea că cetatea lui Iisus, în care a intrat, este lumea: căci a venit la ale Sale, după cum spune evanghelistul. Iar slăbănogul este sufletul fiecăruia, care atunci când se întoarce în chip înțelegător, este purtat către Domnul de patru oameni care închipuie defăimarea de sine, mărturisirea păcatelor, făgăduința de a se lepăda de rele și rugăciunile către Dumnezeu.

4. Prin urmare, auzindu-l pe Sfântul Evanghelist Matei zicând că „intrând în corabie, Iisus a trecut și a ajuns în cetatea sa”, iarăși avem de contemplat sensul anagogic al pildei împreună cu cele mai dinaintea, deși diferit de ele, și anume că Mântuitorul tuturor, îmbrăcând firea noastră, a trecut dincolo de noi pe marea vieții acesteia către propria Lui cetate, la sălău și la petrecerea cea mai presus de ceruri. „mai presus de toată începătoria și puterea și domnia, și decât tot numele, nu numai în veacul acesta, ci și în cel viitor” (Efes., 1:20-21). Căci numai acela cu adevărat poate fi propriul Lui sălău, apropiat numai Lui, și aceasta a spus-o limpede psalmistul:

„Cerul cerului este al Domnului”, fiindcă cerul este cu adevărat casa lui Dumnezeu. Astfel, Domnul nu a lepădat firea noastră când a ajuns în acest sălaș al Lui. Pentru aceasta și Evanghelistul a zis că „intrând în corabie, lăsat a trecut”, dar nu a adăugat că ar fi și coborât din corabie, ci a venit într-un chip în cetatea sa. Intrând în corabie, a trecut și a ajuns în cetatea sa împreună cu corabia, adică având trupul pe care l-a luat de la noi, dar rămânând la cele mai presus de ceruri.

5. Iar când a ajuns la cetatea cea de sus și a intrat în Sfânta Sfințelor și a stat de-a dreapta Tatălui cu firea noastră, ca să spun după Sfântul Apostol, a aflat pentru noi mântuirea veșnică. Și atunci chiar pe cei dintre neamuri care au primit propovăduirea adevărului și care s-au înspăimântat și s-au tulburat în cugetul lor din pricina celor auzite, dar care încă zăceau ca într-un pat al plăcerilor, rămânând nepuțințioși și slăbănogiți în a lua prin El vindecare de bolile sufletești, până și acestora le-a dat iertarea păcatelor. Și deși aveau și trupul nemișcat către fapta cea bună, Apostolii i-au smuls, adică i-au ales și i-au despărțit de cei care nu au primit defel propovăduirea pocăinței și a dreptei cinstiri de Dumnezeu, și i-au adus lui Hristos. Or, mai mult decât oricare dintre Apostoli, aceștia patru sunt: cei patru evangheliști care au scris împreună.

6. Însă Domnul văzând credința lor, adică a celor care-l aduceau pe slăbănog înaintea Lui, prin

desăvârșita lor credință (căci aceștia sunt ei înșiși învățătorii și mijlocitorii noștri către Dumnezeu) le dăruiește harul de fii și celor nedeșăvârșiți, grăind astfel către fiecare dintre cei aduși în fața Lui: „Îndrăznește, fiule, iertate îți sunt ție păcatele”. Leapădă teama care vine din păcate, căci îți sunt iertate; lasă și frica celor îngroziți, fiindcă vei dobândi făgăduința, devenind fiu al Meu și moștenitor al Meu. Aceasta însă se săvârșește cu adevărat prin dumnezeiescul Botez, prin care întru Duhul ne naștem de sus din nou făcându-ne fii, luând iertarea păcatelor de mai înainte și devenim, după făgăduință, împreună cu Hristos moștenitori ai lui Dumnezeu.

7. Însă cărturarii și fariseii, elini și iudei laolaltă, nu au dat crezare puterii și harului dumnezeiescului Botez în care noi am crezut, zicând: cine poate ierta păcatele? Dar noi care cei dintâi am fost dezlegați cu trupul și cu sufletul de plăceri și de patimi, rămânând neclintii în bine, auzim fiecare ca și slăbănogul: „ridică-te și ia-ți patul tău și mergi la casa ta!” Căci întărindu-ne cu puterea și cu harul dumnezeiescului Botez care este în noi, ne facem puternici și sprinteni spre lucrarea virtuții. Și supunându-ne puterile sufletești și trupești, ca și toate materiile din lucruri de care mai întâi am fost stăpâniți, să petrecem așa cum este bineplăcut lui Dumnezeu și să ne mutăm, după puterea noastră, în casa cea adevărată, care este veșnică și cerească numai. Astfel, în chip bineplăcut lui Dumnezeu, și despărțindu-ne

de ale noastre, să ne minunăm de cele văzute, slăvind-L, pe Dumnezeu care dă putere și tărie celor ce cred în El, și să trăim pe pământ ca și cum am fi în ceruri. Harul și puterea botezului rămân în noi prezența iubirii de oameni, dar dacă după botez iarăși păcătui, sănătatea și curăția sufletului nu se păstrează.

8. Pentru aceasta, avem nevoie noi, cei care păcătui, de înfrustarea pentru păcatele săvârșite mai înainte și de suspin și pocăință pentru căderea noastră, pentru ca iarăși să auzim fiecare în chip tainic, asemenea slăbănogului, „îndrăznește fiule”, și dobândind milă să schimbăm în bucurie înfrustarea. Căci adevărata înfrustare înseamnă, în chip simbolic, a scoate miere duhovnicească din piatră: „I-a dat să scoată miere din piatră” (Deut., 32:13), iar „piatra este Hristos”, precum spune Sfântul Pavel. Dar nu vă mirați că înfrustarea se numește miere. Căci tot despre aceasta Sfântul Pavel spune că „înfrustarea cea după Dumnezeu lucrează statornică pocăință pentru mântuire” (I Cor., 10:4). Așa cum mierea i se pare acru celui rănit la limbă, iar dacă primește tămăduire poate să simtă din nou dulceața mierii, la fel și frica de Dumnezeu prin propovăduirea Evangheliei care se revărsă în conștiință, face să se nască înfrustarea, când încă se mai cunosc rănilor păcatelor, iar când acestea sunt lepădate desăvârșit prin puterea pocăinței, primesc în schimb bucuria cea duhovnicească, după cum spune și Mântuitorul: „și în-

frustarea voastră se va întoarce în bucurie” (Ioan, 16:20). Care înfrustare? Cea care îi cuprinse pe ucenici din pricina răstignirii Domnului și învâțătorului lor, cea care îl cuprinse și pe Petru din pricina lepădării lui, cea care îl cuprinde pe orice dreptcredincios care se pocăiește pentru păcatele sale, pentru căderile din virtute, din pricina ușurătății firii, în care și noi de multe ori ne aflăm căzuți. Dar să nu găsim pricină pentru acestea pe nimeni altcineva în afară de noi înșine, căci nici lui Adam, după ce a lepădat porunca Domnului, nu i-a folosit învinuirea Evei, nici acesteia nu i-a fost de vreun folos învinuirea șarpelui, începătorul răutății. Căci fiind noi zidiți de Dumnezeu cu voie liberă și primind, în partea conducătoare a sufletului, putere stăpânitoare asupra patimilor, nu avem însă în chip desăvârșit puterea stăpânitoare și constrângătoare.

9. Așadar, aceasta este înfrustarea mântuitoare după Dumnezeu, cea care ne învinuiește pe noi înșine și pe nimeni altcineva pentru cele pe care le săvârșim ca niște răătăciți. Să ne înfrustăm pentru acestea prin mărturisirea păcatelor noastre la preot și prin suspinările pline de tristețe să înduplecăm mila lui Dumnezeu. Fiindcă prin aceeași învinuire de sine și suspinare, Lazăr cel din vechime mărturisindu-și păcatul și socotindu-se pe sine însuși mai mult decât Cain vrednic de pedeapsă („Dacă pentru Cain va fi răzbunarea de șapte ori, pentru Lazăr de șaptezeci de ori câte șapte.”, Gen., 4:24),

plângându-se astfel pe sine, pentru că trebuia să dea socoteală, a scăpat prin suspinarea cea chinuitoare de pedeapsa lui Dumnezeu, după cum și profetul a spus mai târziu: „mărturisește-ți mai întâi păcatul tău ca să te îndrepti” (Is., 43:26/LXX), ceea ce va zice și Apostolul: „dacă ne judecăm pe noi, înșine nu vom fi judecați” (1 Cor., 11:31).

10. Așadar, este scris că cel dintâi Lameh a scăpat de judecata de sus prin poclînță și prin întristarea pentru păcate. După el, ninivitenii, cetăți întregi și mulțime ce nu se poate număra. Aceștia nu numai că păcătuiseră, ci se lepădaseră de Dumnezeu, arătându-se vrednici de pedeapsa Domnului. Dar au avut îndrăzneală și au covârșit pedeapsa lui Dumnezeu prin poclînță și prin înfrînarea cea plină de întristare: „Căci l-au ascultat pe Iona și au crezut strigării de sus a dumnezeieștii lepădări: încă trei zile și Ninive se va nimici” (Iona, 3:4). Deci auzind și crezând acestea, nu s-au aruncat în groapa rea a deznădejdii și nici nu și-au împietrit inimile; ci și-au spus în sinea lor și astfel au grăit unii către alții: „cine știe, poate că dacă ne întoarcem la Domnul, El se va milostivi și nu ne va pierde”, și s-a întors fiecare din calea fărădelegii și a nedreptăților săvârșite de mâinile lor, și au hotărât post și s-au îmbrăcat cu sac de la mic la mare, astfel încât însuși regele lor s-a culcat, la fel cu ei, în sac și cenușă, poclîndu-se, și nici pruncii nu mai erau alăptați, pentru că mamele, pare-se din pricina plânsului puternic, și bătându-și

pieptul, au uitat de copii, precum a spus psalmistul: „căci am uitat să-mi mănânc pâinea mea de glasul suspinului meu” (Ps., 101:5), și nici turmele nu se mai scoteau la păscut de păstori, fiind ținute închise în staule și în stâlnica să le facă să postească. Și astfel corul mântuitor al plânsului izbăvitor i-a împăcat cu Dumnezeu, și au strămutat lepădarea lor de Dumnezeu și mânia de sus au schimbat-o în dumnezeiască bunăvoință.

11. Așadar, după o viață petrecută în întregime în păcate, fraților, trebuie să ne cuprindă pe toți întristarea mântuitoare și viața în poclînță, iar dacă nu facem aceasta, precum poruncește Domnul, ninivitenii ne vor judeca la înviere, fiindcă ei s-au întors la propovăduirea lui Iona, iar noi nu ne pocăim la propovăduirea Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, aceiași cu Dumnezeul lui Iona. Or, Iona nu le-a propovăduit poclînța, ci precum am arătat mai înainte, le-a proorocit pedeapsa și ridicarea vieții, nimicirea și moartea și distrugerea totală: Hristos însă a venit ca să avem viață și, mai mult, să primim dumnezeiască înfiere și împărăția cea cerească. Dar Iona propovăduind distrugerea, nu a spus nimic despre poclînță, nici despre împărăția cerurilor. Iar Hristos, propovăduind poclînța, a binevestit și împărăția cerurilor, dar prorocia nimicirii a rămas aceeași și nestrămutată. Așa cum se zice că, pe vremea lui Noe, fără de veste a venit potopul și i-a luat pe toți care erau defrânați și petrecăreți în multe

desfăștări fără de grijă, la fel va fi și la sfârșitul veacului acestuia. Căci trece frumusețea acestei lumi.

12. Iona a vestit deci năvălirilor nimicirea, referindu-se numai la cele de aici și pentru timpul de atunci, dar nu și înfricoșătoarea și nepărtinitoarea judecată, focul cel nestin, sau viermele neadormit, nici înținericul cel mai din afară, nici cea vrednică de milă scrișnire a dinților, nici plângerea cea fără de mângâiere. Dar Domnul a vorbit mai înainte despre acestea și le-a descoperit celor care petrec aici fără de durere, lăsându-le însă pentru sfârșitul lumii, deși acesta nu va fi în trei zile, precum a prezis Iona, ci peste multă vreme, și numai din milostivirea lui Dumnezeu. Căci măriniția lui Dumnezeu te cheamă la poclînță, dar vezi că nu cumva pentru împietirea ta și pentru lipsa suferinței, pentru neînfrânare sau nepoclînță, să nu îți agonisești mânia în ziua dreptei judecări și arătări a Domnului, când va da fiecăruia după faptele sale, pe de o parte pace și bucurie și viață veșnică și negrăită împărăție celor care răbdător au lucrat faptele poclînței cu inimă înfrântă și au căutat iertarea păcatelor, iar celor care zac fără de durere și în nepoclînță, strămtorare mare le va fi și întristare și nelindurată osândă fără de sfârșit.

13. Dar după Niniviteni al doilea stâlp al întristării celei după Dumnezeu a fost David, stâlp viu și grăitor despre lucrările înfrânării mântuitoare celei pline de întristare după Dumnezeu. Căci acesta a

așternut în scris păcatul pe care îl făcuse, dar și plânsul și poclînța pe care le-a arătat către Dumnezeu și toate câte dobândesc mila de la Dumnezeu: „zis-am: mărturisii-voi fărădelegea mea Domnului și tu vei ierta nelegiuirea păcatului meu” (Ps., 31:6). Și numind necinstirea de Dumnezeu rădăcină a tuturor relelor, prin care patima se sălăsluiește în suflet, nelegiuirea care duce la săvârșirea păcatului, pe care l-a biruit împotriva tuturor, pentru care a postit și a plâns, a dobândit nu numai iertare dar și vindecare lăuntrică.

14. Tot astfel îl auzim tânguindu-se: „Că am fost lovit toată ziua și mustat în fiecare dimineață” (Ps., 72:14) și „ca și cum aș fi jelit și m-aș fi întristat, așa m-am smerit” (Ps., 34:13); „spăla-voi în fiecare noapte patul meu, cu lacrimile mele așternutul meu voi uda” (Ps., 6:6); „că m-am făcut ca o bufniță pe dărmături ca o pasăre singuratică pe acoperiș, că cenușă am mâncat în loc de pâine și băutura mea cu plângere am amestecat-o” (Ps., 101:7,8,10); „Genunchii mei au slăbit de post și trupul meu s-a istovit de lipsa undelemnului” (Ps., 108:23); „smeritu-m-am și m-a mântuit Domnul” (Ps., 114:6); căci către Domnul și-a ridicat glasul său: „Doamne nu cu mânia Ta să mă mustri pe mine, nici cu iușmea Ta să mă cerp” (Ps., 6:1); „miluiește-mă, Dumnezeule, că fărădelegea mea eu o cunosc și păcatul meu înaintea mea este pururea” (Ps., 50:1); „Doamne auzi

rugăciunea mea și nu intra la judecată cu robul tău” (Ps., 142:1)

15. Astfel și noi, fraților, să ne închinăm și să cădem cu fața la pământ și să plângem, precum însuși David ne îndeamnă, în fața Domnului care ne-a zidit pe noi și ne-a chemat la poclășă, la înfrustarea mântuitoare, la plânsul poclășei și la mustarea de cuget. Fiindcă cel ce pe acestea nu le are, nu este auzit de Cel chemat în ajutor, nici nu este numărat împreună cu sfinții cei aleși ai lui Dumnezeu, nici nu i se binevestește fericirea viitoare prin cuvântul Evangheliei, fiind despărțit de binevestita dumnezeiască chemare: „fericiți cei ce plâng că aceia se vor mângâia”.

16. Dar oare este ceva în afară de păcat ca să poată spune că nu are nevoie de plâns? Însă dacă acest lucru este de necrezut și mai ales rar, ca să nu spun cu neputință, chiar dacă omul ar avea patimile domolite, totuși plânsul acesta este vrednic de dorit, după cum și cuvântul nostru a arătat la început că acest plâns pricinuit de mântuire poate avea și o altă pricină: căci s-au înfrustat ucenicii când s-a luat de la ei Cel singur cu adevărat bun, Mântuitorul și Învățătorul Hristos, de vederea căruia și noi suntem lipsiți acum, dar nu numai de El ci și de hrana cea cerească, întrucât am dat frâu liber patimilor și ne-am îndepărtat de limanul cel nepătimitor, alegând sălățul acesta împătimit și plin de suferință. Căci suntem lipsiți de vorbirea cu Dumnezeu față

către față, de împreună cântarea cu îngerii Lui și de viața cea veșnică. Și cine oare văzând cum ne lipsesc acestea toate nu ar plânge? Iar cel care nu vede aceasta, nu face parte dintre cei credincioși. Așadar, prin de Dumnezeu insuflata învățătură, când ne vom vedea zăcând într-o atât de mare lipsă, ne vom plânge atunci pe noi înșine, fraților, și vom fi spălați de înfrustarea păcatului prin plânsul cel după Dumnezeu, astfel încât să aflăm mila Sa, să intrăm în rai și să fim înzestrați cu viața și pomenirea veșnică.

17. Fie ca noi toți să le dobândim prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia l se cuvine toată cinstea, stăpânirea, slava și închinăciunea, împreună cu Tatăl cel fără de început și cu Sfântul și Bunul și de viață Făcătorului Său Duh, acum și pururea și în vecii vecilor Amin.

Despre vindecarea celor doi orbi
Nu există credință cu adevărat
în afara faptelor de pocăință

1. Domnul nostru Iisus Hristos, în timpul vieții Sale pământești, în trupul [omenesc] pe care pentru noi l-a luat, trăind împreună cu cei de pe pământ, a vindecat pe mulți care erau orbi atât truște cât și sufletește. Mai mult decât atât, dacă se va pune la socoteală și vindecarea orbirii cugetului, care este întoarcerea de la necredință la credință, de la necunoștință la cunoștința lui Dumnezeu, atunci se va vedea că sunt fără de număr vindecările orbilor cele lucrate prin întruparea Domnului. Căci numai El știe numărul celor fără de număr, El care cunoaște și firele de păr de pe capetele noastre. Și chiar de vom avea în vedere numai vindecările ochilor celor truști, vom vedea că mulți au aflat vindecare de la Hristos: unii numai prin cuvânt, alții doar prin atingere. Sunt și care i-au căzut la picioare și s-au apropiat de El, iar alții prin ungerea cu scuipat și cu tină au luat vindecare. Căci venind lângă marea Galileii, precum spune Matei, unde „mulțime multă a venit

la El având cu ei șchiopi, orbi, muți, ciungi și mulți alții" (Mat., 15:29), pe toți cei care s-au aruncat la picioarele Lui i-a vindecat, încât se minunau mulțimea și-L slăveau văzând pe muți vorbind, pe șchiopi umblând, pe ciungi sănătoși, și pe orbi văzând.

2. Dar și când a intrat în Ierusalim călare pe asină, după profeție, proslăvit în chip preamănat de copii ca un Dumnezeu, i-a vindecat pe toți cei care au venit la El, șchiopi și orbi, precum mărturisește și Matei. Iar când a ajuns în Bethsaida, i s-a adus un orb, cum spune și Marcu, și L-au chemat ca să-l vindece. Domnul l-a scos afară din casă, a uns cu scuipat ochii acestuia. Și-a pus mâinile peste el și l-a făcut să vadă, dar încă neclar. Apoi iarăși punându-și mâinile peste el, acesta a căpătat vedere limpede. Și tot astfel când s-a apropiat El de Ierihon, după cum spune Luca, a vindecat numai cu cuvântul pe orbul ce ședea lângă drum și cerșea, zicând către cel care cerea de la El vindecare: „vezi”. Și ieșind din Ierihon, precum spune și Marcu, a tămăduit ochii altui orb, Bartimeu al lui Timeu, grăind către cel care cerea vindecare: „fie ție după credința ta”. Iar în Ierusalim, văzându-l pe orbul din naștere, după cum spune Ioan, deși nu i s-a cerut aceasta, ci din mulțimea bunății Sale, a scuipat în țărână și făcând tină, a uns cu ea ochii orbului, zicând către el: „mergi și te spală în scăldătoarea Siloamu-

lui”. A mers deci acolo și s-a spălat, și s-a întors văzând.

3. Însă și după ce a înviat pe copila moartă a arhierului sinagogii, pe fiica lui Iair, precum am auzit astăzi din Sfânta Evanghelie a lui Matei, se țineau după El doi orbi care îl strigau: „miluiește-ne pe noi Fiul lui David”. Iar El intrând împreună cu ei în casă, ungându-le ochii și zicându-le: „fie vouă după credința voastră”, i-a vindecat. În afară de aceea, știm că fără de număr este mulțimea celor nepomeniți, însă șase sunt cu toți cei amintiți [în Evanghelii]. Dar mai știm că nu numai cei din Iudeea, dar nici cei de prin împrejurimile Iudeii, care erau orbi, nu au fost lăsați fără de lumină. Pentru aceasta și Isaia, ca despre ipostasul lui Hristos, mai dinainte a spus că se va trimite de la Tatăl și de la Duhul Său „ca să propovăduiască celor fărădelege iertare și orbilor vedere” (Is., 61, 1/LXX). Dar de ce nu spune profetul că a fost trimis să dea orbilor vederea precum s-a și întâmplat, ci zice că „a fost trimis să propovăduiască orbilor vedere”? Fiindcă Domnul nu a venit în primul rând ca să deschidă ochii truștii, ci pe cei ai sufletului, ochii duhovnicești, care dobândesc vederea prin propovăduirea Evangheliei. Pe drept cuvânt, așadar, profeția spune că Domnul a propovăduit orbilor vedere.”

4. Precum ne îndeamnă pe noi Domnul să căutăm mai întâi cele duhovnicești, „sărguiți-vă nu pentru hrana cea stricăcioasă, ci pentru hrana care rămâne

în viața cea veșnică”, tot astfel ne-a propovăduit ca să lepădăm de la noi cele trupești și să căutăm pe cele folositoare sufletului. „Căutați împărăția lui Dumnezeu și toate celelalte vi se vor adăuga vouă.” Astfel a făcut și în privința ochilor: plecând cerurile și pogorându-Se pe pământ din iubire de oameni, astfel încât prin propovăduirea Evangheliei să ne deschidă ochii cei duhovnicești ai sufletului și să ne dăruiască vederea cea cugetătoare, a adăugat la aceasta și vindecarea ochilor celor nevăzători ai trupului. De aceea și există multă asemănare între cele două feluri de vederi, între cea trupească și cea sufletească sau duhovnicească. Căci între orbiile cei după trup sunt unii care și-au câpătat vederea de îndată, precum acela căruia Mântuitorul i-a grăit cuvânt: „vezi”, și de îndată a luat vindecare. Alții însă își dobândesc vindecarea puțin câte puțin, precum cel ce zice, înainte de a-și câpăta vederea pe de-a-ntregul, că „văd pe oameni ca niște copaci care umblă”. Tot astfel sunt și dintre cei care primesc tămăduire ochilor cugetători prin credință, sunt unii care o află fără întârziere, precum s-a arătat mai sus, cu cel care, într-o clipită, din vameș a fost arătat evanghelist, pe când alții, treptat, câte puțin, precum ucenicul acela dintre farisei, Nicodim, care-L vizita pe Domnul într-ascuns.

5. Și precum între orbiile cei după trup unii au dobândit tămăduirea numai prin cuvânt, ca Bartimeu, iar alții prin lucrare, asemenea celor care în Bethsai-

da li s-a pus pe ochi scupat, fiindcă, pe cât se pare, ochi erau uscați, lipsiți de umezeala lor firească, pe care au primit-o prin dumnezeiescul scupat. Cât privește pe orbul din naștere, acela nu avea ochi deloc și pentru aceea a și fost nevoie de rezidirea lor din pământ, primindu-i prin tina, care închipuie firea [omenească], din dumnezeieștile degete. Așadar, precum între orbiile cei după trup, erau unii care primeau vindecare numai prin cuvântul Lui, iar alții și prin faptă, la fel și între cei care primeau vindecarea ochilor sufletești, adică întoarcerea de la necredință la credință, precum am spus, sunt unii care aveau nevoie de minuni ca să creadă, iar alții, precum cei trimiși la Ioan ca să întrebe: „Tu ești Cel Ce vine, sau să așteptăm pe altul?” (Mat., 11:3), numai prin cuvânt au dobândit tămăduirea și deschiderea ochilor cugetători, crezând numai din auzite, asemenea sutașului pe care Domnul l-a mărturisit ca întrecând în credință pe israeliți.

6. Cei despre care ne binevessește nouă astăzi Sfântul Evanghelist Matei, sunt dintre cei care au primit vederea trupească, fiindcă se arată că, orbi fiind, erau încredințați de vindecare și au crezut desăvârșit doar din auzite. „Plecând Iisus de acolo, doi orbi se țineau după el, strigând și zicând: Miluiește-ne pe noi, Fiul lui David!” (Mat., 9:27). Cum oare s-ar fi ținut de El, cerând și încă cu strigăt, o atât de mare milă, vindecarea ochilor de orbire, dacă nu ar fi crezut? Însă se arată limpede

credința orbilor și din cele ce urmează. Căci „plecând Iisus de acolo, doi orbi se țineau după El”: dar ce înseamnă de acolo și pentru ce a pus evanghelistul acest cuvânt aici, și nu numai aici, ci și puțin mai sus, pentru că zice: „plecând Iisus de acolo, a văzut un om stând la vârmă, numit Matei”, care este același cu evanghelistul pe care l-a schimbat prin cuvânt. Fiindcă mie mi se pare că evanghelistul a vorbit astfel ca de la început să arate subtil celor care ascultau că cele istorisite trebuie înțelese anagogic: dacă cineva ar cerceta cu atenție, ar vedea sinoptic întreaga iconomie a întrupării Domnului și Stăpânului, și cât de înțelept, de preainalt și preaminunat este propovăduită această pildă.

7. Căci Domnul își avea sălașul în Capernaum: căci se spune: „venind, a locuit în Capernaum, lângă mare”. Iar acest sălaș închipuie aici în întregime sălașul cel ceresc și sălășluirea cea din ceruri. Din această pricină, Domnul zice în altă parte: „Iar tu, Capernaume, până la ceruri ai fost înălțat”. Și așa cum a ieșit din casa aceea, la fel, prin faptul de a fi luat trup, Domnul a coborât din ceruri, plecând de acolo. Dacă vei înțelege prin aceasta plecarea din cer, îl vei afla alegându-i pe apostoli și izbăvind-ne de necurăția firii noastre. Dacă însă înțelegi că pleca din casa aceasta, din Capernaum, vei afla că cele spuse mai înainte prin tălcuire sunt adevărate prin lucrare: pe Matei din vameș făcându-l apostol și pe femeia cu scurgere de sânge vindecându-o

pe când pleca. Însă venind până și la fiica lui Iair, care murise, și prin învierea ei arătând că El este biruința cea de viață făcătoare asupra morții, S-a întors iarăși acolo de unde a plecat.

8. Așadar, plecând și întorcându-Se de unde a plecat, a deschis ochii celor doi orbi care se țineau după El. Apoi, coborându-se până la moarte și prin propria înviere surpând stăpânirea morții, iarăși venind și plecând de acolo, a deschis, precum este scris, mintea ucenicilor Săi ca să priceapă Scripturile (Luca 24:31). Iar ei ieșind, L-au propovăduit în tot ținutul acela, precum spune evanghelistul despre cei care, orbi fiind, își redobândiseră vederea și „ieșind L-au vestit în tot ținutul acela”. Vedeți limpede acum, scrisă aproape în întregime divino-umana iconomie? De aceea și zice de două ori: „plecând de acolo”, ca să ne gândim la ieșirea și revenirea Lui la cele înalte, și după chipul acestei ieșiri și intrări, preotul ieșind din dumnezeiescul altar până la scara de jos, se întoarce iarăși acolo de unde a ieșit.

9. Plecând așadar, pe drum se țineau după Domnul orbi aceștia doi închipuind cele două popoare, unul al iudeilor și celălalt al neamurilor. Strigau zicând „miluiește-ne pe noi, fiul lui David,” arătând că El era cel mai dinainte vestit și așteptat. Iar Domnul plinind chipul propriei iconomii și încercând credința orbilor sau, mai curând, vădind-o, i-a luat deoparte în tăcere până au intrat în casa din care la început au ieșit. Iar apoi a spus către ei: „credeți că

pot eu face aceasta?" Iar aceia i-au răspuns: „da, Doamne”. Nu i-a întrebat fiindcă nu știa, ci ca să facă arătată celor ce nu știau credința orbilor. Pentru aceasta, când le-a atins ochii, le-a zis: „fie vouă după credința voastră!” Și s-au deschis ochii lor, mărturisind că s-au încredințat cu adevărat că El este așa cum au crezut ei, Dumnezeu și om. Căci ca om era fiul lui David, și cu propriile mâini s-a atins de ochii lor, iar ei întru cunoștință au mărturisit. Ca Dumnezeu și făcător al luminii a dăruit ochi celor dintru întuneric.

10. Fiindcă nu venise încă timpul ca El să se descopere tuturor, lăsând aceasta după pătimirea și învierea Sa din morți, le-a poruncit cu asprime să tacă despre cele întâmplate: „vedeți ca nimeni să nu știe”. Însă ei „de îndată ce au ieșit, L-au vestit în tot ținutul acela”. Pe cât se pare, dacă nu le-ar fi poruncit să tacă, ar fi devenit propovăduitori ai lumii întregi, prin puterea Lui. Apoi deși li s-a dat poruncă, nu s-au abținut de a alerga în împrejurimi și nu au îndurat să nu-L propovăduiască. Astfel, au fost luminați nu numai în trupul lor, ci și sufletele lor în chip desăvârșit au fost luminate.

11. Așadar, și noi, fraților, să alergăm după El și să fim următori luminii, luminați la trup și la suflet. Să ne îndreptăm spre strălucirea Lui și în cinstia zi a Domnului să ne purtăm cucernic. Să-L slăvim prin fapte bune și să-i pregătim pe cei care ne văd slăvind-L. Să fugim de întunericul cel potrivit care

este păcatul, pe care diavolul cel dintâi l-a zămislit. Căci lumina aceea este soarele a toată dreptatea, înțelepciunea, pacea, mila, îndurarea, dragostea și a toată virtutea, făcându-i părtași Sיעי pe toți cei care i se închină. Iar ce este potrivit lor se numește întunericul răutății, iar El îi vedește pe cei care se apropie de acesta și se arată plini de tot răul și de toată înșelăciunea, pe desfrânați, pe cei ce țin minte răul, pe răz bunători, nemilostivi, pe cei ce umblă în neorânduială și pe răpitori. Dar spune-mi cum voi deosebi pe cel credincios de necredincios? Pe cel luminat de unul fără de lumină? Sau mai curând să-mi spui cum voi deosebi pe unul botezat în numele lui Hristos și așezat împreună cu El, de cel nebotezat, care stă împreună cu diavolul stând? Oare nu din cuvinte? Oare nu din fapte? Oare nu după felul de viață?

12. Dacă cineva se aseamănă într-unele din acestea cu cei neluminați, zicând totuși că este botezat în numele lui Hristos, face parte, neînțelept fiind din ceata celor despre care Apostolul spune: „Pe Dumnezeu îl mărturisesc că-L cunosc, dar prin faptele lor îl tăgăduiesc, fiind spurcați și fără de credință și străini de toată fapta cea bună” (Tit, 1:16). Unde îi vom rândui pe cei care se aseamănă cu Dumnezeu și unde pe cei care-L tăgăduiesc? Pe primii, cu cei credincioși. Dar pe cei care cu fapta îl tăgăduiesc? Cu cei necredincioși. Dar pe cei care-L mărturisesc doar cu buzele? Cu adevărat sunt făgar-

nici și se aseamănă unei fiare neînțelese. Dar psalmistul a dezlegat și dificultatea aceasta: "va plăti Domnul fiecăruia după faptele sale". Însuși Domnul îl arată a fi nebun pe cel care aude cuvintele Lui și nu le face. Sfântul Pavel însă, chemat din cer pentru a fi Apostol, zice: "Domnul va da celor care caută slava și cinstea și nestrăciunea, prin stăruința în fapta bună cu răbdare, și viață veșnică, dar mânie, furie, necaz și strămtorare oricărui om care săvârșește răul" (Rom., 2:7). Și iarăși: "Fiindcă nu cei ce aud legea sunt drepți la Dumnezeu, ci cei ce împlineșc Legea vor fi îndreptați" (Rom., 2:13). Apoi: "și Tu care te lauzi cu legea îl necinstești pe Dumnezeu prin călcarea Legii" (Rom., 2:23).

13. Deci, fraților, așa cum însuși Pavel a grăit către iudei că "tărierea împrejur este de folos dacă păzești legea, însă dacă ești călcător de lege, tăierea ta împrejur s-a făcut netăiere împrejur" (Rom., 2:25), nici către noi nu a vorbit altminteri, căci credința folosește dacă cineva petrece într-o cunoștință și se curăță prin mărturisire, pocăință și împăcarea pe care o săvârșește față de Dumnezeu, la dumnezeiescul Botez, și dacă este răvnitor cu fapta, iar dacă în conștiința lui este necredincios și împăcarea a lăsat-o deoparte, credința sa se face necredință. Cum am crezut că cei care au primit Botezul sunt mântuiți? Mai cu seamă, fiindcă L-am auzit pe Domnul zicând, cel ce crede și se botează se va mântui, iar cel ce nu crede se osândește (Marcu,

16:16). Așadar, Domnul a spus aceste două lucruri, care sunt adevărate prin sine: a crede și a se boteza, dar este peste putință ca acela care nu vrea să se boteze să fie mântuit, chiar dacă ar spune că are credință, și tot cu neputință este ca acela care nu crede să fie mântuit, chiar dacă ar fi botezat. Însă s-ar putea zice că orice botezat este și credincios. Dar va auzi atunci de la Apostol: "arată-mi credința ta din faptele tale". Căci și Domnul pune împreună credința cu dumnezeiescul Botez, legând ținerea poruncilor Sale de Botez. Mai întâi a zis ucenicilor: "duce-ți-vă în toată lumea, propovăduiți Evanghelia la toată zidirea", ca apoi să adauge: "cel ce crede și se botează se va mântui".

14. Ce spune, deci, în Evanghelia propovăduită de cei trimiși și ce este de trebuință pentru a crede astfel încât fapta să se potrivească cu cele auzite? Cel care primește poruncile lui Hristos, le împlinește și le ține. Îl iubește, fiindcă prin răbdare și printr-o viață strămtorată și aspră poate să dobândească mântuirea, iar dacă dreptatea noastră nu va fi mai mare decât a cărturarilor și fariseilor, nu vom intra niciodată în Împărăția lui Dumnezeu, acestea fiind cele pe care le-a rânduit lor spre propovăduirea Evangheliei.

15. Așadar, cel ce se străduiește să țină dumnezeieștile porunci, crede cu adevărat; iar cel ce nu se străduiește să le împlinească și să le țină, nici nu crede că păgubește din faptul că nu le ține, nici nu

se întoarce prin pocăință la păzirea dumnezeieștilor porunci, și nici nu va sta împreună cu cei botezați. "Căci pe acela îl va tăia de la Sine și partea lui cu cei necredincioși o va pune". Însă aceasta este încă o amenințare pentru noi, fiindcă Stăpânul nostru cel iubitor de oameni ne primește pocăința, însă pe iudei i-a despărțit încă de atunci, pentru înțeleptirea noastră, și i-a arătat înstrăinați nu numai de înrudirea cu El, ci și de înrudirea cu Avraam, zicând către ei: "voi sunteți de la tatăl vostru diavolul, și poftele aceuia voiți să le faceți", și iarăși: "dacă ați fi fii ai lui Avraam, ați face faptele lui Avraam". Că aceștia erau din neamul lui Avraam, cine nu știa? Dacă înstrăinarea din cauza faptelor și a felului vieții i-a despărțit de nașterea după trup, iar pe fiii cei după sânge i-a făcut să nu mai fie recunoscuți ca fii, cum să nu ne înstrăineze pe noi, care nici nu suntem din neamul cel după trup al lui Hristos, neasemănarea cu El prin faptele și prin purtarea noastră, cum să nu ne înstrăineze de condiția noastră de fii ai lui Dumnezeu și cum nu să nu ne aducă jederea cu cel potrivit?

16. Însă și Domnul cel iubitor de oameni a socotit că aceasta este vrednică de a fi spusă, și noi îndrăznim să vi-o spunem, căci sunteți în asemenea patimi, ca să nu salvăm unele ca acestea, pentru a nu pătimi în urma lor, ca să nu ne facem răspunzători la dreapta judecată pentru cei pierduți la sfârșit, ci dimpotrivă să stăruim în roadele noastre de po-

căință și să ne facem asemenea Fiului lui Dumnezeu, care poate cu puterea Sa să ne preschimbe din nevrednici în vrednici și să ne facă prin El fii ai Tatălui celui Preaînalt, moștenitori și împreună-moștenitori cu El ai slavei și ai Împărăției Tatălui Său.

17. Pe care fie ca și noi să o dobândim, întru Domnul nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

La săvârșirea litaniei din prima zi
a lunii august

1. „Dumnezeu nu a făcut moartea, nici nu se bucură de pieirea celor vii” (Înțelepciunea lui Solomon, 1:13). Iar dacă Dumnezeu nu a făcut moartea, și nici nu este El pricina rețelur care sfârșesc cu moartea, de unde atunci atâtea neputințe și boli și toate celelalte neplăceri din care ni se trage și moartea? De unde vine moartea? Ea își are obârșia în neascultarea noastră dintru început față de Dumnezeu, în călcarea poruncii pe care ne-a dat-o, în păcatul strămoșesc săvârșit în rai. Astfel încât bolile și neputințele, greutatea ispitelor de tot felul, toate vin prin păcat. Căci din pricina aceluia am fost îmbrăcați cu tunicile de piele, care sunt însuși trupul acesta bolnăvicios, muritor și îndelung chinuit, și ne-am sălășluit în lumea aceasta trecătoare și pieritoare și am fost osândiți să trăim o viață nenorocită și plină de patimi. Așadar, boala este ca o potecă aspră și greu de urcat pe care păcatul a adus-o neamului omenesc, iar ultimul popas pe această cale și ultima găzduire este moartea însăși.

2. Nu numai că Dumnezeu nu a făcut moartea, ci a încercat chiar să o împiedice să existe; dar fiindcă El l-a zidit pe om ca pe o ființă cu voie liberă, nu se cuvenea ca El să-l oprească de la aceasta, ca nu cumva prin lucrarea Sa să-l lipsească pe om de voința liberă pe care i-o dăruie. Dar în marea Lui bunătate și înțelepciune, a găsit cum să-l împiedice de la moarte și cum, în același timp, să-i păstreze voința liberă. Cum a făcut aceasta? Pe bună dreptate, când l-a zidit și i-a dat viață, a sădit totodată în el dorința de a se înveșnici, și pentru ca mai dinainte să-l ferească, l-a adus la propria Lui voie de viață făcătoare, i-a dat poruncă și i-a spus limpede căva muri dacă va ajunge să părăsească porunca cea de viață făcătoare. Și va fi o moarte nu numai trupească, ci și a sufletului, căci a zis către protopărinții noștri: „în ziua în care veți mânca din pomul cunoștinței binelui și răului, va moarte veți muri”. Vedeți, nu le-a zis aceasta în chip de poruncă, ci le-a spus simplu „în ziua în care veți mânca, veți muri”. Căci porunca Lui este nașterea tuturor ființelor, fiindcă El însuși a poruncit și s-au zidit, dar moartea nu a adus-o El într-o ființă, ci doar a prevestit că va veni din călcarea poruncii, zicând să nu mâncați din pom, pentru că „în ziua în care veți mânca, veți muri”, astfel încât iubind porunca, să se ferească de călcarea poruncii ca nu cumva să cadă în moarte. Fiindcă atunci nu a vorbit despre moartea trupească, ci a vorbit limpede de moartea sufletască, pentru care pricină [protopărinții] nici nu au

murit trupește în ziua în care au gustat din fructul oprit.

3. Dar ce este moartea sufletului? Moartea sufletului este părăsirea de către Dumnezeu. Așa cum în prezența luminii întunericul nu există, iar dacă lumina părăsește locul, se naște și întunericul, fără ca să însemne că întunericul își are obârșia în lumină, ci în lipsa luminii, în umbră, este cu neputință ca moartea să fie și ea prezentă în Dumnezeu, care este însăși viața și viața tuturor viețuitoarelor, mai cu seamă a celor ce viețuiesc dumnezeiește, fiind prezent deci în sufletele noastre. Însă când Dumnezeu îl părăsește pe om, atunci apare și moartea, dar nu avându-și obârșia în Dumnezeu, ci în părăsirea Lui, care este păcatul.

4. Dar cum poate să nu fie în suflet Cel ce este prezent pretutindeni și nu lipsește de nimeni? Fiindcă mai întâi sufletul îl părăsește de bunăvoie, și pentru că l-a creat cu voie liberă, Dumnezeu nu i-a impus nimic, astfel încât noi înșine suntem pricina pentru prăsirea noastră de către Dumnezeu, iar nu Cel Ce ne-a zidit pe noi. Părăsindu-L de bunăvoie pe Cel care ne-a zidit spre viață, Care este pururea atotprezent, pe Stăpânul Cel prin Sine însuși de viață făcător, noi suntem, așadar, cei ce am zămislit propria noastră moarte, întocmai celor care în miezul zilei, dacă închid ochii, se lipsesc de bunăvoie de lumină, deși cel ce luminează este prezent. Căci lăsând de o parte sfatul cel bun și fiind părăsiți de

Dumnezeu, prin disprețuirea și libera noastră despărțire de viață, am primit în schimb sfatul cel de moarte purtător, ucigător, al lui satan, și ne-am sălășluit prin aceasta cu el, având duhul mort, asemenea celui care mai întâi L-a părăsit pe Dumnezeu, devenind prin el însuși dătorul morții pentru noi; dar mă gândesc chiar și la moartea sufletească care apare ori de câte ori [sufletul] este despărțit de Dumnezeu, după cum spune și Sfântul Pavel: deși trăiesc, sunt mort. Căci mai rea decât moartea este o viață despărțită de Dumnezeu: sufletul, nelucrând nici unui bine, devine în mod necesar lucrător a tot răul, care este distrugător prin sine și prin care este tras el însuși către cele mai de jos.

5. Dar poate mulți îl învinuiesc pe Adam, pentru cât de ușor s-a încrezut sfatului celui rău, lăsând la o parte dumnezeiasca poruncă, pricinuindu-ne nouă moartea printr-o astfel de lepădare. Dar nu este același lucru a încerca să guști dintr-un fruct ucigător și a dori să mănânci din el după ce ai aflat că te poate omori. Mai vrednic de ocară este cel care după încercare este încă atras de otravă și târât către o moarte nenorocită, numai din pricina sa, decât cel care, mai înainte de a încerca, a făcut aceasta și a suferit urmarea. Căci Adam, mai înainte de încercare, fiind încrezător sfatului celui rău, a călcat sfatul și porunca Celui Bun. Dar fiecare dintre noi continuăm să facem aceasta, vai, chiar după încercarea și săvârșirea celor oprite. De aceea, fiecare

dintre noi este cu atât mai vrednic de ocară și de osândă decât Adam. Fiindcă pentru noi nu mai există acel pom, și nici nu am mai primit porunca lui Dumnezeu care ne oprea de la a gusta din el. Și nici mărul de atunci nu se mai află la noi. Dar porunca lui Dumnezeu este și azi valabilă pentru noi, pentru cei ce cred în ea și trăiesc potrivit ei, voină îndreptarea tuturor păcatelor, sloboziți fiind de blestemul și osânda strămoșilor. Iar pentru cei care azi o lasă deoparte și preferă acesteia sfătuirea și îndemnul celui rău, s-a rânduit de către Dumnezeu trimiterea în gheena focului pregătit și făgăduit diavolului.

6. Dar ce poruncă ne-a dat Dumnezeu astăzi? Pocăința al cărei lucru de căpetenie este de a nu ne atinge cu nici un preț de cele oprite. Căci dacă am fost lepădați din sălășul hranei celei dumnezeiești și cu dreptate am fost alungați din raiul lui Dumnezeu, și apoi am căzut în această prăpastie, sălășluindu-ne în ea, și am fost osândiți să petrecem cu dobitoacele fără de mințe, cu cât mai mult nu vom fi osândiți și lăsați fără de nădejde de Dumnezeu, după ce El a venit la noi, pentru a ne chema la rai, însuși prin dreptate aducându-ne dreptate, mai curând binevoind a veni la noi din nemăsura iubirii Sale de oameni și bunătați Sale, pentru mulțimea mililor Sale, pogorându-Se pentru noi și făcându-Se om după chipul nostru, afară de păcat, ca să ne învețe ceea ce este asemenea cu Cel Asemenea și să ne mântuiască în chip preainalt, ca să ne aducă sfatul mântui-

toarei pocăințe și porunca: "pocăiți-vă, căci s-a apropiat Împărăția cerurilor" (Mat., 4:17). Căci înainte de întruparea Cuvântului lui Dumnezeu, când cerul era despărțit de pământ, departe de noi era și Împărăția cerurilor; iar când Împărăția cerurilor s-a sălășluit întru noi și a binevoit să se unească cu noi, pe drept se zice că s-a apropiat Împărăția cerurilor de noi toți.

7. Mă rog, fraților, să ne pocăim, așadar, și să arătăm roade vrednice de pocăință ca să moștenim Împărăția cerurilor, să o facem apropiată nouă și să nu ne depărtăm de ea prin lucrarea faptelor răutății. Lumina cea neînserată ne-a răsărit, să călătorim deci către lumina Lui prin faptele cele bune. Iată, ni s-a arătat nouă viața cea veșnică. Să o câștigăm prin virtuți, după putere, căci Hristos care ne-a făcut pe noi, a venit la noi. Să alergăm și noi la El din tot sufletul. Să fugim de nenorocirea celor care s-au sălășluit în întuneric și în umbra morții. Să înșelăm și să ne zidim sufletul prin fapte de pocăință, cu cuget smerit, prin înținare și plâns duhovnicesc, cu inimă blândă și plină de milă, care iubește dreptatea urmând curăția plină de pace, răbdătoare în necazuri, căreia să-i placă prigonirile, ocară și defăimarea mai presus de adevăr și dreptate, și în chip drept să îndure relele pătimiri și nedreptățile. Ascultând de Cel ce zice: "Feriți-vă cei săraci cu duhul, căci a lor este Împărăția cerurilor, fericiți cei ce plâng căci aceia se vor mângâia, fericiți cei

blânzi căci aceia vor moșteni pământul; fericiți cei flămânzi și însetați de dreptate" și toate câte urmează.

8. De aceea, zicând "fericiți cei săraci", Domnul adaugă "cu Duhul". Pentru a deosebi sărăcia fericită de cea nenorocită, și pentru a cuprinde în puține cuvinte toată sărăcia care este fericită, și mai mult decât atât, pentru a ne arăta pricina fericitei sărăcii, fiindcă duhul este cel ce părimește mai întâi, adică având bunătate și iubire de Dumnezeu, ne face și pe noi fericiți, dar săvârșind răul și fiind urător de Dumnezeu, ne face nenorociți. De aceea, Domnul nostru a statornicit de la Duhul începutul a toată fericirea. Trei sunt chipurile sărăciei: una este după starea vieții și după avutul fiecăruia, care este strămtorarea, lipsa de cele necesare traiului, și căreia i se opune bogăția, după pilda "bogăție și sărăcie nu-mi da mie" (Pilde, 30:8). Alta este sărăcia după trupul fiecăruia, când pereci o viață înfrânată în rugăciune și postire aspră, cu puțină hrană, după cum spune psalmistul: "gerunchii au slăbit de post și trupul meu s-a istovit din lipsa untdelemnului". Iar alta este sărăcia prin păzirea și prin îngrădirea cugetului și a sufletului, care și este smerenia duhului și sufletului nostru, căreia îi stă împotrivă mândria.

9. Așadar, primele două chipuri ale sărăciei, a trupului și vieții dacă sunt însoțite în suflet de un cuget smerit, sunt vrednice de fericire. Dacă însă sunt despărțite de smerenie și unite cu mândria, sunt cu adevărat pline de nenorocire. Căci cineva este

sărac cu viața și cu trupul fie de bunăvoie, fie de nevoie. Dacă cineva este sărac de nevoie, acela nu are o bună rânduială în suflet (smerenia), căci nu poartă cu ușurință povara sărăciei, întrucât este silț și cărtește împotriva lui Dumnezeu, a dreptei Lui purtări de grijă, ca și cum n-ar fi astfel, disprețuind în multe chipuri pe oameni, nepunându-și nădejdea în Dumnezeu, de care nimeni vreodată nu a fost rușinat, dar nici nu se înfășnează de la cheltuieli, și nici nu vrea să trăiască din munca mâinilor sale sau să ceară cu smerenie de la cei ce au din belșug, ci este hoț, prădător, tâlhar de morminte, răpitor sau înțepinat, înșelător, mincinos, făgarnic, arătând peste măsură lăgușirea cea slugarnică față de cei înstăriți, cu dorința de a câpăta ceva dintre ale lor. Oare nu este nespun de nenorocit un astfel de sărac și nu este cu atât mai diferit de cei pe care Hristos i-a fericit.

10. Dacă ar căuta cineva spre sărăciei cei de voie, dar care nu fac aceasta cu smerenie, ci mai curând din mândrie, nici pentru sărăcia duhului cea vrednică de laudă, lipsindu-se de hrană și de bogății, se fac asemenea cu demonii. Căci unii ca aceștia cad prin mândrie și sunt sufletește săraci. De aceea, și Domnul zice: „Fericiți cei săraci cu duhul”, adică cei care în adâncul cugetului sufletului lor se smeresc și dobândesc sărăcia duhului din înfrânarea trupului pe care o socotesc mai de dorit decât agnoscarea oricărei bogății. Cei care însă ajung de nevoie la una dintre aceste stări, prin răbdare și aducând

mulțumire lui Dumnezeu pentru toate, se fac asemenea săracilor cu viața și săvârșesc binele: una ca aceștia le aparține Împărăția cerurilor.

11. Să ne străduim, fraților, ca să devenim și noi săraci ca aceștia, ca să ne agonisim Împărăția cerurilor, iar dacă nu alegem să devenim astfel de săraci, atunci măcar prin milostenie și prin daniile pe care le facem să devenim părtași unor astfel de săraci. Să ne facem prieteni din nedreptatea lui Mamona, adică din ceea ce ne este de prisos, fiindcă atât vom avea în viața viitoare, cât vom aduna din viața aceasta, astfel încât, când ne vom muta de aici, acei săraci să ne primească și pe noi la cele veșnice fie și numai pentru acestea. Așadar, aș vrea mult acum să dezlăuim pentru voi, fraților, și tălcul celorlalte fericiți din Evanghelia Domnului, însă timpul nu ne permite, iar cuvântul pe care vi l-am promis de la început trebuie să fie continuat în timpul care a mai rămas, căci am început să vorbim despre faptul că Dumnezeu nu a zidit moartea, nici bolile, nici neputințele, și am arătat aceasta cu privire moartea sufletească al cărei centru este în primul rând păcatul.

12. Acum trebuie să cercetăm și să învățăm și despre moartea trupestă: care îi este originea? Căci Dumnezeu fiind viața însăși și pricina a toată viețuirea, atât sub vreme, cât și în veacul veacului, și mai mult decât atât, fiind izvorul vieții veșnice celei asemenea cu Dumnezeu, nici nu a făcut, nici nu a dat moartea trupestă, și nici nu a rânduit-o mai dinainte. Iar

dacă Dumnezeu n-a zidit-o, atunci El nu este pricina bolilor trupești. Atunci, de unde atâtea neputințe trupești și boli al căror sfârșit este moartea trupească? De unde, așadar, această moarte? Gândiți-vă și veți înțelege. Șarpele cel înțeleghător și începător a toată răutatea, fiind de la început și prin sine însuși mișcat spre rău, este lipsit de buna și adevărata viață, fiind lepădat de aceasta pe drept, pentru că s-a depărtat de ea și a murit cu duhul, dar nu după ființă, fiindcă moartea nu este ființă, ci prin pierderea adevăratei vieți. Însă diavolul cel înșelător nefiind zidit de la început pentru rău, singur pe sine s-a făcut duh aducător de moarte, și prin vicleșug, vai, l-a tras pe om la părtășia cu propria lui moarte.

13. Fiind în același cuget cu satan, protopărinții neamului omenesc, despărțindu-se de cunoștința Ziditorului, au fost lipsiți de strălucirea cea de sus, de veșmântul cel luminos și viu, și s-au făcut morți, vai, precum satan, morți cu duhul. Iar satan nu numai că este duh mort, ci li și ucide pe cei care se apropie de el, căci celor care s-au împărtășit de moartea sa li s-a dat fiecăruia un trup. De aceea, sfatul cel aducător de moarte a fost pus în lucrare și satan a transmis și trupurilor duhurile morții, devenite moarte și de moarte făcătoare. Și cu adevărat trupul omenesc ar fi fost pe dată nimicit și s-ar fi înțors în pământ dacă purtarea de grijă și dumnezeiască putere nu l-ar fi păzit întreg, dacă Cel ce ține

toate numai cu cuvântul nu ar fi întârziat pedeapsa. El a ridicat și a mutat, precum am spus mai înainte, pedeapsa asupra trupului muritor, pentru ca să o poarte, și a rânduit ca, pentru mulțimea iubirii Lui de oameni și din adâncul înțelepciunii Sale, să lase pentru viitor împlinirea ei cu fapta. Căci a grăit către Adam: "dacă ai mâncat din pomul din care ți-am poruncit să nu mănânci, te vei întoarce de unde ai ieșit, însă după multă vreme", adică după răstimpul vieții de aici, iar apoi a adăugat, „că pământ ești și în pământ te vei întoarce", dar nicidecum nu a rânduit aceasta de mai înainte, ci doar a vestit mai dinainte, încercând să preîntâmpine, dar fără să împiedice, pe bună dreptate, călcarea poruncii. Vedeți că nici moartea trupească nu vine de la Dumnezeu, ci din păcat și de la suflul lucrător al păcatului, și de la șarpele cel răpitor care unește cu vicleșug pentru păcat. Așadar, și bolile trupești vin tot prin păcat.

14. Pentru aceasta, cel întâi care s-a îmbolnăvit cu trupul, cu care Cain a trăit în neîncetată tulburare, tot în urma păcatului a ajuns la înclinarea voinei spre rău, căci tulburarea aceasta căreia medicii îi spun spasm, este o mișcare necontrolată în toate măduarele trupului, legate unele de altele și ținând împreună părțile trupului, care din lipsa umorilor firești, nici nu se tămăduiește prin meșug, nici nu primește vreun altfel de vindecare. Așadar, Cain lăsând la o parte legătura care exista prin fire cu

propriul frate, și întorcând dragostea în ură, care s-a născut din pizmă și a sfârșit cu uciderea, patima uciderii lucrând împreună cu pizma, a fost pedepsit cu o boală nevindecabilă prin care se îngroașă venele și măduvele oaselor, care susțin legătura trupului.

15. Vedeți limpede că nu numai moartea, ci și bolile și neputințele trupului își au începutul în păcat? Aceasta și Domnul arătându-ne în Evanghelie, atunci când avea să vindece pe slăbănogul din Capernaum, adus la El de către patru oameni, i-a grăit lui zicând: „Fiule, iertate sunt păcatele tale”, ridicând și îndepărtând sămânța și pricina bolii, și aducând apoi vindecarea. Iar celui care în Ierusalim zăcea lângă scăldătoarea Vinezda, după vindecare i-a grăit: „Iată te-ai făcut sănătos, să nu mai păcătuiești, ca să nu-ți fie și mai rău”. Dar și Sfântul Pavel, văzând că majoritatea bolilor sunt din păcate, a zis despre cei care, nevrednici fiind, vin la cina cea de taină și osândă își mănâncă și beau: „pentru acest motiv între voi sunt mulți slăbiți și neputincioși și vrednici de moarte.” Însă și nedesăvârșirile firii muritoare, de la care orice boală își are în întregime pricina, își au începutul tot în păcat. Rari cu totul sunt cei care suferă pentru slava lui Dumnezeu, precum orbul cel din naștere, vindecat de Domnul.

16. Așadar, iubirea de oameni a Părinților celor purtători de Dumnezeu, fiindcă vara este dintre cele patru anotimpuri cel mai prielnic bolii, și aceasta mai ales în august, adică luna aceasta (căci se înfier-

bântă în noi materia de la căldura primită și de la arșiță, totul din cauza a două dintre elementele care se află în lăuntru nostru și se împărtășe în tot trupul, făcând de prisos celelalte elemente și producând boala), așadar, iubirea de oameni, cum ziceam, a Sfinților Părinți văzând timpul acesta aducător de boală, a rânduit pentru desăvârșirea noastră aghiasmă, pentru ca fiind acum sfințiți cei care înaintează în credință, să rămânem mai presus de păcat depărtând de la noi înșine bolile; totodată învățându-ne ca dacă apare boala să nu alergăm la vrăjitori și la vrăcii și ghicitori cei înșelători, ci la Dumnezeu și la mijlocirea sfinților Lui, să alergăm la cei afierosiți Lui, care prin viața lor sfântă sunt mai presus de noi și au mai multă trecere la Dumnezeu decât noi, la rugăciunile, cererile și slujbele lor. Pentru că cei care aleargă la vrăjitori și la vrăci tăgăduiesc că Dumnezeu există; ei la diavolul aleargă și își ucid sufletul. Iar când este vorba despre bolile nevindecabile, de la acestea se trage și moartea. Ohozia, când Ahab a căzut bolnav, după cum este scris, a alergat la idolul Filistenilor, căci aceia erau idolatri, ghicitori și vrăjitori. A trimis, așadar, acest fiu al regelui Ahab ca să afle de la idoli despre boala tatălui său. Întâlnindu-se pe cale cu cei trimiși, profetul Ilie le-a spus: „Oare nu mai este Dumnezeu în Israel, de mergeți voi să căutați sprijin la Baal, idolul Filistenilor? Acestea zice Domnul: din patul în care acum

te-ai urcat nu vei mai coborî, ci cu moarte vei muri" (IV Regi, 1:3).

17. Vedeți că cei care caută să afle sau să primească ceva de la vrăjitori și ghicitori, lasă la o parte faptul că Dumnezeu este în noi înșine și prin aceasta rodește în ei moartea, mai cu seamă moartea sufletului, de la care vine apoi și cea a trupului. Iar cel care aleargă către Dumnezeu și către sfinți Lui, în necazuri și boli trupești, dacă i se întâmplă lui, este dezlegat din necazurile trupești și de boli este ușurat; și punerea capătă iertare păcatelor și sănătate sufletească. Astfel, Apostolul și ruda Domnului, Iacob, zice: „este cineva dintre voi bolnav? Să cheme preoții Bisericii și să se roage pentru el, și ungându-l cu untdelemn în numele Domnului și rugăciunea credinței îl va mântui pe cel în suferință și îl va ridica pe el Domnul; și orice păcat va fi săvârșit i se va ierta lui. Dar trebuie și voi împreună să conlucrați cu rugăciuni pentru voi înșivă, prin înțoarcere la Dumnezeu, prin mărturisire, prin milostenie, și prin celelalte fapte ale pocăinței: căci mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptului" (Iacob, 5:14).

18. Fie ca și noi toți să ne izbăvim de toate chinurile atât trupești, cât și sufletești, trăind acum în cumpănare, să petrecem timpul acestei vieți cu ușurință, și ajungând la capăt să ne facem părtași fericitei, veșnicei și fără de prihană vieți, și desăvârșit nepătimitoare și slobodă de suferință, întru Hristos

Doctorul și Dumnezeuul sufletelor și al trupurilor noastre. Căruia I Se cuvine slava, cinstea și închinăciunea împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, în vecii vecilor. Amin.

La Evanghelia după Matei a celei de-a noua duminici Despre ispite

1. Iacob, fratele Domnului, zice: „mare bucurie să socotiți, fraților când cădeți în felurite ispite” (Iac. 1:2-3). Nu a zis doar: bucurați-vă, ci „mare bucurie să socotiți”, îndemnându-ne, nu să fim nesimțitori în fața felurilor suferințe, căci acest lucru este cu neputință, ci să avem gândul, plăcut lui Dumnezeu, al stăpânirii de sine. Dar a zis *mare bucurie*, căci aceasta este lucrarea celei mai mari și necurmăte desăvârșiri, cu atât mai mult când suntem în ispite de multe feluri. De ce a spus aceasta? Fiindcă prin răbdarea ispitelor ne întărim, devenim mai vrednici în cele ale lui Dumnezeu, dar nu numai atât, ci ne și înțeleptăm din unele ca acestea, căci astfel zice și înțelepciunea lui Solomon despre sfinți: „i-a încercat pe ei Domnul și i-a aflat vrednici de El.” Dar oare nu a fost vrednică de toată bucuria ispita aceasta pentru ei? Același lucru și Dumnezeu către Iov grăind, l-a ușurat de întristarea la vreme de ispită: „mă vei osândi pe mine ca să-ți faci dreptate?”

De ce i-a spus Dumnezeu acest cuvânt? Și-am fost de folos ție, care ai arătat credință în Mine, având sănătate, cinste și bogăție, și te-ai arătat drept, folosindu-te de toate acestea după voia mea. Care ți le-am dăruit fiindcă am voit așa, dar când acestea au fost luate de la tine și împrăștiate, ți-a fost de folos ca să-ți arăți credința ta în Mine, în boală, în defăimare și necinste, și te-ai arătat atunci drept, zicând: „dacă am primit cele bune din mâinile Domnului, oare nu voi răbda și pe cele rele?”

2. De unde răbdarea în ispite? Din arătarea credinței în Dumnezeu. Dovadă pentru aceasta sunt cei ispițiți dintre credincioși. De aceea, și ruda Domnului, Iacov, îndemnându-ne să ne bucurăm când cădem în vreo ispită, a adăugat că „încercarea credinței voastre lucrează răbdarea voastră”, iar „răbdarea să-și aibă lucrul ei desăvârșit” (Iacov, 1:3-4). Nimic să nu scurtezi din faptele tale de virtute, fiind slăbit de înmulțirea ispitelor, ci cu răbdare să dobândești desăvârșirea virtuții. Dar omul nu se desăvârșește numai prin cele nedorite, ci îi este de folos să le dobândească și pe cele voite care sunt înțelepciunea, dreptatea, dragostea de Dumnezeu și de aproapele, precum și cele proprii acesteia, și toate câte ne sunt folositoare pentru desăvârșire. Pentru aceasta a și adăugat scriind acest Apostol către noi: „răbdarea voastră să-și aibă lucrul ei desăvârșit, ca să fiți desăvârșiți și întregi și întru nimic lipsiți”, spunând aceasta deschis, fiindcă dacă voiți să arătați credința voastră desăvârșită în Dumne-

zeu, nu este de ajuns numai să răbdați în chip desăvârșit pe cele dinafară, ci trebuie ca voi înșivă prin aceasta să lucrați în chip bineplăcut lui Dumnezeu, chiar dacă ar fi grele, căci unind fapta cu pătimirea pentru bine omul se desăvârșește în Dumnezeu.

3. Cum de nu a spus, oare, să vă bucurați când lucrați virtutea, ci a zis să vă bucurați când sunteți în ispite? Fiindcă atunci când lucrăm virtutea, de la noi este aceasta și este în puterea noastră a o săvârși, iar când cădem în ispite nu este de la noi. Apoi, în afara unora ca acestea, nu este desăvârșire sau arătare a credinței în Dumnezeu, iar cel care, alergând către desăvârșirea credinței, se bucură [în ispite] ca de o mare izbândă, prin aceasta și dobândește desăvârșirea. Căci celor desăvârșiți în credință le este de folos [ispita] pentru arătarea desăvârșirii lor, iar cei ispițiți se folosesc pentru dobândirea desăvârșirii, astfel încât, în chip preamărit, îi aduce și pe cei nedesăvârșiți la desăvârșire: ceea ce se înțelege limpede și din cuvintele Evangheliei care s-a citit astăzi.

4. Am înfățișat mai sus pe acestea pentru dragostea voastră. „În vremea aceea, Iisus a silit pe ucenici să urce în corabie și să treacă înaintea Lui pe celălalt țarm, până ce El va da drumul mulțimilor; și dând drumul mulțimilor, El s-a suit în munte să se roage singur”. Pentru ce zice în vremea aceea? Pentru [a desemna] vremea când a săturat Domnul cu cinci pâini și doi pești pe cei cinci mii de oameni cu tot cu copii și femei, că încă și douăsprezece coșuri

pline cu firimituri au adunat, precum am auzit în duminica trecută la Biserică.

5. De asemenea, cineva ar putea fi nelămurit pentru ce anume Domnul i-a silît pe ucenici să intre în corabie. Trebuie spus că a rânduit cele ce au urmat, sânguindu-Se pentru lucrarea pe care a venit să o împlinească pe pământ. Iar eu chiar dacă nu cu tot dinadinsul susţin aceasta, socotesc aşa: voind să dea o pildă tuturor prin fapte desăvârşit bune, a arătat cum trebuie să fim cu mulţimile, dar pentru folosul sufletului şi al trupului, mai rămăsese să arate cum trebuie să fim cu Dumnezeu, cum să ne înfăţişăm înaintea Lui cu mintea liberă de toate cele de jos şi că trebuie să tindem spre El în desăvârşită singurătate şi retragere în pustie, şi în liniştea care vine de la acestea. Apoi, ne mai învaţă, la timpul potrivit, că este un lucru bun retragerea în pustie şi singurătatea, pentru rugăciune şi înşingurare, şi astfel a urcat în munte, ca să se roage singur. Iar ucenicii care doreau să fie cu El pururea, cu greu s-au desprins, şi cum ar fi urcat singur pe munte dacă nu i-ar fi silît să urce în corabie şi să se ducă pe celălalt ţarm?

6. Este însă şi altceva de văzut de aici: căci şi acum, precum atunci, după ce a tămăduit şi a povăţuit şi îndestulat mulţimea prin puterea Sa, slobozind-o şi urcându-Se în munte, a silît pe ucenicii Săi să umble pe mare şi prin valuri, ca şi mai târziu, după ce prin întruparea Sa a tămăduit firea noastră

şi a povăţuit şi ne-a hrănit cu însuşi trupul Său, lăsându-ne singuri, dar numai cu trupul, şi urcând în munte, i-a trimis pe toţi ucenicii în lumea largă, ca să zicem aşa, pe marea cea sărată a neamurilor, adică plină de ispite, ca într-o corabie pe care o închipuie Evanghelia Sa şi Biserica, din pricina căreia au şi fost daţi ispitelor. Dar nu numai că i-a trimis, ci i-a şi silît la aceasta. Oricine cunoaşte cele cu privire la Ioan Teologul, cel iubit de Hristos, iar dacă cineva îşi aminteşte de ce a fost îngăduit necazul asupra lui Ştefan şi prigonirea sa, înţelege ce spun. Şi deşi Apostolii nu voiau să plece din Ierusalim, au fost totuşi silîţi din pricina prigonirii, să se împrăştie în lume şi astfel să-şi împlinească apostolia.

7. Dar nu au fost silîţi pur şi simplu să plutească pe marea lumii, unde este toată întristarea şi tot felul de ispite, ci astfel încât să ajungă la celălalt mal, adică să izbândească şi să se ridice prin biruinţă dincolo de ispite. Dar nu puteau în afara lui Iisus, „iar corabia era acum cu aceştia deja în mijlocul mării învăluită de valuri; căci vântul era împotriva” (Mat., 14: 24). Oare cu cât mai potrivit le-a fost lor acest vânt fără de suflet, [închipuit] mai târziu de un Domn, Traian sau Nero? Dar mai curînd aceştia şi toţi cei deopotrivă cu ei sunt prigonitorii înfricoşaţi ridicaţi împotriva Bisericii, în vreme ce vântul acela mişcându-se şi ridicându-se împotriva este duhul răutăţii cel pururea potrivit lui Hristos şi Bisericii, adică diavolul. La cea de-a patra strajă a nopţii a ve-

nit la ucenici Iisus, umblând pe mare, mai precis după al nouălea ceas al nopții. Pentru că paznicii de noapte aveau obiceiul să împartă lungimea nopții astfel încât începutul strajei a patra să fie la începutul ceasului al zecelea al nopții, în timpul echinocțiului.

8. Până la acest ceas [Iisus] i-a lăsat învăluți de valuri ca să le încerce răbdarea și să-i facă să suporte chinurile. Dar după aceasta, arătându-Se lor, a venit [umblând pe mare], încât socotiră că este o nălucire sau un duh, și atât de tare s-au temut, încât de frică au strigat, deși [Iisus] venise tocmai ca să-i izbăvească. Căci au văzut că a făcut același lucru cu poporul cel vechi, când marea, mai presus de fire, s-a despicat și a deschis drumul mântuirii, tocmai când gândeau că se află în pericol de moarte, având în spate încercuirea războinicilor potrivnici, fiind prinși fără putință de scăpare. Și acum, la venirea Lui, i-a condus spre izbăvirea de mulțimea demonilor care-i ațineau, Cel Care atât de tare i-a tulburat pe cei sloboziți, astfel încât binefacerile au devenit nu doar dorite, ci și bine încredințate prin amintirea binefacerilor trecute întru care bine au crezut. A apărut, așadar, celor care Îl chemau neîncetat în vălmășagul valurilor pe Dumnezeuul tuturor, arătând că El este Dumnezeuul tuturor, înmânzându-le o mână de ajutor celor care Îl chemau. A umblat deci pe valurile mării dezlănțuite, arătând prin această minunată venire că El este, după cuvântul

profeției, că va umbla pe mare ca pe uscat, precum și David spune despre El în chip profetic: „în mare este calea Ta și cărările Tale în ape multe” (Ps., 76:18). „Tu stăpânești puterea mării și mișcarea valurilor ei Tu o potolești” (Ps., 88:10), lucru pe care l-a făcut mai apoi: căci de îndată ce L-au zărit, s-au temut, fiindcă nu L-au recunoscut pe El, fiind și noaptea, atunci, firește, le-a grăit lor, și atunci L-au recunoscut după glas când le-a spus: „Eu sunt, nu vă temeți”. „Eu sunt și Dumnezeu fiind din veac și până în veac, om făcându-Mă pentru voi, văzut și auzit, și atotputernic, cu trupul umblu pe valuri și pot și altora să le dăruiesc aceasta”. Căci Petru zicând Lui, „Doamne dacă ești Tu, poruncește să vin la Tine pe apă”, El a poruncit și așa a și fost.

9. Dar să aducem cuvântul nostru la urmarea lui dinlă, unde înaintând, am spus că ucenicii au fost trimiși pe marea lumii și a neamurilor, pentru ca Domnul să urce ca pe un munte la înălțimea cea cerească, și acolo ducând neîncetat rugăciunile pentru noi, făcându-Se pentru noi arhiereu care intră în partea cea mai dinlăuntru a catapetesmei ca să curețe de păcate neamul, după cum spune Apostolul. Așadar, ucenicii trimiși au ajuns până aproape de țărâm, adică biruind și ridicându-Se deasupra ispititorului, dar nu au putut birui până la capăt, căci încă este lucrător cel potrivnic și neamurile încă sunt împotriva Bisericii lui Hristos. La cea de-a patra strajă a nopții, adică după întâia venire a Dom-

nului și, o dată cu El, a legii harului, iar vremea celei de a doua venituri a Mântuitorului va fi pururea, și în chip preamănat este asemuită cu straja a patra a nopții, când Domnul va veni călcând sub picioarele Sale, depărtând și supunând toată începătoria, puterea și stăpânia. Căci va înceta în chip vădit și vor fi supuse sub picioarele Lui valurile ridicate înfricoșător împotriva Bisericii Sale.

10. Am pomenit, așadar, de valurile cele mișcătoare și ridicate de duhul cel potrivnic; cuvântul nostru a arătat, în chip anagogic, că acestea îi închipuie pe puternicii acestei lumi și, ca să pătrundem înțelesul celor rămase, câte puțin, când aceștia au intrat din nou în corabie, Iisus având pe Sfântul Petru lângă El, a încetat vântul și, traversând marea, au ajuns la țărm. Căci împreună cu Domnul suntem toți, stând împreună cu sfinții pe care îi închipuie Petru, și care, la cea de-a doua venire a lui Hristos, împreună cu noi vor fi, atunci și duhul cel potrivnic va fi desăvârșit supus, în timp ce noi traversând marea învolburată a vieții vom ajunge la limanul cel lin, unde vom scăpa de toată durerea, întristarea și suspinul. „Iar cei din corabie ajungând, S-au închinat lui Iisus, zicând: cu adevărat, ești Fiul lui Dumnezeu”, și atunci tot genuinchind din cer și de pe pământ se va pleca și toată limba va mărturisii că Domnul este Iisus Hristos pentru slava lui Dumnezeu Tatăl.

11. Însă urmând înțelesul anagogic, să ne aducem aminte de începutul acestui cuvânt, care zicea că nu numai celor desăvârșiți în credință le este de folos ispitirea, precum lui Iov și lui Petru, și lui Pavel, și altora asemenea lor, ci și pe cei nedesăvârșiți îi aduce la desăvârșire. Căci și de aici, nu numai Petru, nici doar ceilalți ucenici, care și ei erau nedesăvârșiți, ci toți cei care se aflau pe corabie împreună cu ei, atât de mult s-au folosit pentru întărirea în credință din acea încercare, încât atunci când au ajuns la țărm, I s-au închinat lui Hristos și au zis către El: „cu adevărat, Fiul lui Dumnezeu ești”. Așadar, frumos zice Apostolul pe care l-am citit mai înainte: „fericit bărbatul care rabdă isпита, fiindcă fiind încercat primește cununa vieții” (Iac., 1:12).

12. Nu voiesc, fraților, ca voi să fiți într-o necunoștință, căci îndoielă este chipul ispitei, însă nu acest lucru voiesc să-l arăt, și anume că ispitele vin asupra oamenilor din plăcere sau durere, prin sănătate sau boală, pentru cinste sau necinste, pentru bogăție sau pentru nevoie. Sunt oameni care cad în ispite cu mult mai rele decât acestea pentru plăcere, sănătate, cinste și avuție, și deși sunt adevărate și unele ca acestea, nu despre ele voiesc acum să vă vorbesc, când spun că îndoielă este chipul ispitelor. Ci despre felul în care trebuie să le primim voiesc să vă învăț acum. Luați aminte și învățați. Acest mare Iacob, numit fratele Domnului după trup, pentru logodna cea din dumnezeiasca iconomie a Fecioarei Maice cu Iosif,

a zis: „bucurați-vă când cădeți în ispitele cele de multe feluri” (Iac., 1:2), și „fericit bărbatul care răbdă ispita, fiindcă acela va lua cununa vieții”, așadar, după cum dacă cineva ar zice către acesta că sunt unii care nu hulesc în vremea ispitelor, iar alții care deznădăjduiesc cu totul din pricina acestora, alții se și spânzură, iar dacă ispita vine din cele ale firi și de la trup, atunci pricina lor este mândria și pofta trupească; după cum sunt unii care atunci când cad, se sinucid, iar alții se dedau la tot felul de desfrânări; cum poate atunci ispita să vină de la Dumnezeu și cum tot El să fie împărtitorul cununilor? Precum o dovedește, vorbind despre unele ca acestea: „nimeni care este ispitit să nu spună că de la Dumnezeu este ispitit. Căci Dumnezeu nu ispitește pe nimeni; căci Dumnezeu nu este ispitit de cele rele” (Iac., 1:13). Însă zicem că ispita este de la cel rău, adică de la păcat și de la căderea în păcat, de care Hristos a rămas neispitit, cu toate că a fost ispitit altminteri, „căci prin ceea ce a pățit, fiind El Însuși ispitit, poate și celor ce se ispitesc să le ajute” (Evr., 2:18), iar după ce a fost botezat în Iordan, s-a urcat pe munte unde a fost ispitit după cum se spune în Evanghelie.

13. Astfel încât ispitele și suferințele trupului se spune că vin asupra oamenilor din afară, ca și din reaua sfătuire a vrăjmașului, deși nici aceasta nu este cu totul pe nedrept, de vreme ce vrăjmașul până și pe Domnul ispitindu-l, a fost totuși rușinat.

Se mai numesc ispite și păcatele, prin care fiecare dintre noi este ispitit, precum însuși Sfântul Iacov o spune: „Ci fiecare este ispitit când este tras și ademenit de însăși pofta sa, apoi pofta, zămislind, naște păcatul, iar păcatul odată săvârșit aduce moartea” (Iac., 1:14) Care moarte? Cea veșnică, care este despărțirea sufletului de Dumnezeu prin păcat. Acea moarte a trupului pe care am urmat-o începând cu Adam până la plinirea veacului, și pe care o vor urma și în veacul cel viitor cei care nu se pocăiesc din această viață, osândă cea de nerăbdat și fără de sfârșit a sufletului și a trupului, care va fi pedepsit pe drept de Cel Ce poate și sufletul și trupul să le piardă în gheena focului.

14. Să fugim, fraților, cât putem de ispită, căci a ne feri de ea stă în puterea noastră. Dar mai presus de aceasta să ne întristăm când ne vedem căzuți în ispită. Dacă pe lângă aceasta ne vom întrista cât trebuie, vom lucra pocăința spre mântuire, noi, care suntem nepocățiți. Astfel, am venit să vă învăț despre ispită, dar nu despre cea care vatâmă și pedepsește pentru o vreme, ci pentru totdeauna. Căci Domnul nostru Iisus Hristos, prin al cărui har și noi li suntem slujitori, este Arhiereul bunătăților viitoare, nu al celor vremelnice, și prin scump sângele Său a intrat în Sfânta Sfințelor cu adevărat, nu pentru o vreme, ci pururea aflându-ne nouă mântuire; pe care și noi am venit să o aducem vouă, mântuirea cea veșnică, dacă veți crede, din ispitele sufle-

tești, însă nu trupești, căci armele luptei noastre nu sunt trupești, după cum zice și Apostolul, ci sunt puterea lui Dumnezeu pentru surparea înălțărilor, dar nu ale simțurilor, ci ale legăturilor care s-au zămislit din războiul lăuntric al minții noastre.

15. Căci pe cât îmi pare mie, voi nu prea vă os-teniți nici să înțelegeți, nici să căutați izbăvirea din ispitele lăuntrice ale sufletului, ci mai cu sârguință vă întristați pentru acele ispite pentru care se cuvine să ne bucurăm, fiindcă de la unele ca acestea ni se va dărui izbăvirea cea veșnică; pe când voi de la mine mai curând căutați această slobozire de ispitele trupești, pe care eu mai curând le disprețuiesc, alegând să sufăr împreună cu voi. Și dacă ne-am întrista pentru păcatele noastre mai mult decât ne-am îngriji de vătămările ce vin asupra noastră, vom afla nu numai mântuirea sufletului și mântuirea cea veșnică, ci și izbăvirea de ispitele vremelnice. De ce oare a devenit această viață, pentru noi, chinuătoare și plină de întristare, iubitoare de război și preanenorocită? Oare nu prin călcarea poruncii ne-au aruncat pe noi acestea în ispita cea neîngăduită, adică în păcat? Dacă, așadar, ne vom curăți înșine de tot păcatul prin pocăință și de aici mai cu osârdie ne vom ruga în ispite și la vreme potrivită, ne vom întoarce la o viață fără durere și fără ocară.

16. Să ne întoarcem, așadar, către acest cuvânt mântuitor, să nu ne întristăm de necazurile și vătămările trupești, ci mai cu sârg să ne îngrijim de

cele duhovnicești, care sunt cu adevărat ispite și vrednice cu adevărat de întristare. Ca să spunem către Dumnezeu, așa cum El însuși ne-a învățat, „și nu ne duce pe noi în ispită cea neîngăduită și totdeauna vinovată, ci ne izbăvește pe noi de cel viclean” (Mat., 6 :13) fiindcă a Ta este împărăția și puterea și slava în vecii vecilor. Amin.”

Despre virtuți și patimile potrivnice lor Predică la litie

1. Așa cum la cultivarea pământului, sunt secerate cele au fost semănate, și dacă se sădesc pomi cu roadă bună sau se seamănă grâu, porumb sau orice altceva dintre cele folositoare, cresc și dau în părg, iar dacă, pe de altă parte, sunt udate și hrănite cele nefolositoare, adică mărăcinii și spinii blestemului rostit împotriva noastră, atunci se va obține un pom fără de rod, nefolositor și purtător de spini, cum sunt mulți, la fel și cu privire la suflet: ce fel de dispoziții ale sufletului seamănă cineva, de acelea se va și bucura. Și dacă se folosește cineva de predicile folositoare și aude învățăturile cele de folos și le înțelege duhovnicește și le pune și în faptă, atunci va strânge virtuțile și se va face el însuși rod bun pentru Dumnezeu, pentru ceilalți oameni, precum și sieși. Dacă însă nu se bucură de cuvântările cele bune și nu primește duhovnicește învățăturile, și dacă ia drept zădărnicii cele auzite, atunci se sălbăticește, se înăsprește și hrănește patimile cele rele, și va rodi spinii și boldurile morții, sufletești și trupești deopotrivă, care sunt păcatele.

2. Căci începătorul răutății, șarpele cel de la început, așa cum toți cunoașteți, prin păcat l-a dezdăcinat pe om și l-a făcut muritor, și scoțându-l din locul hranei, l-a mutat în lumea aceasta stricăcioasă și plină de multe chinuri. Dar acum dacă nu se va strădui prin pocăință să ia vindecare de rănile făcute de acesta, va fi trimis în osânda și focul gheenei. Căci precum în pădurile cele sălbatice și în deșagul mărăcinilor, se ascund fiarele și șerpii pământului, la fel și începătorul răutății, care este diavolul, fiara cea mare care a stat și împotriva lui Iov, crește și trăiește sub copacii plăcerilor, iar înaintea acestuia aleargă distrugerea. Dorind ca voi toți să fiți mai presus de această distrugere, însetând și săvârșind toate, mă străduiesc, fraților, prin cuvânt și prin povățuirea duhovnicească, zi de zi, pentru cei care se apropie de Biserică și se unesc cu toții, atunci când se oferă prilejul: căci aceasta taie din rădăcină cele rele, strămută adâncul păcatelor și pune capăt boldurilor răutății și triumfă asupra vrăjmașului începător a toată răutatea, și dă în vileag calea rătăcirii, dăruind cunoștința mântuirii.

3. Așa încât Biserica lui Hristos, această uriașă cetate, nu are numai necunosători, ci și oameni înțelepți prin fire și prin cugetarea celor dinafară și a grișurilor omenești. De aceea, voi alături omnia mea nici prea simplu, dar nici prea dificil, voind mai curând să-i ridic pe cei mai de jos decât să-i cobor pe cei mai înalți, iar cel care va primi și va auzi cu atenție învățătura,

chiar de ar fi necunosător și nu ar pricepe în întregime cele spuse, dacă ar pune în lucrare cât de puțin din cele auzite, ar scăpa, fugind, de tot răul din sufletul lui, va fi sporit și va umple și mântui inima sa care a primit acestea. Căci fiind din Sfintele Scripturi cele de Dumnezeu insufflate, se aseamănă cu piatra aceea mică despre care Daniil zicea că a fost desprinsă de pe munte și lovind chipul a sfărâmat și a prăpădit pe cele care erau jubrede, și ea însăși crescând, a umplut tot pământul (Daniil, 2:35). Însă trebuie să arătăm și tălcul celor spuse până acum, nu numai pe cele simple, ci și pe cele înțelepte, iar dacă predica mea continuă ca pentru cei simpli, nu are totuși puțină cunoștință și nici nu aduce puțin folos. Căci n-am arătat patimile cele rele și virtuțile, descoperindu-vă vouă rădăcina fiecăreia dintre ele, ca fiind aceleași, ci contrare, astfel încât voi pe una să o tăiați de la voi, iar pe cealaltă să o îndrăgiți.

4. Pe de o parte, am văzut că dragostea de Dumnezeu este rădăcina și începutul a toată virtutea, iar dragostea pentru lume este obârșia a toată răutatea. Pentru aceasta, ele se au unele pe altele drept potrivnice și se anulează reciproc, precum strigă fratelui Domnului "dragostea față de lume este dușmănie către Dumnezeu: iar cel ce voințe să fie prieten cu lumea se face pe sine vrăjmaș lui Dumnezeu", iar teologul cel iubit de Hristos, Ioan, spune: „dacă cineva iubeste lumea, iubirea Tatălui nu este întru el, fiindcă tot ceea ce este din lume, pofta trupului și

trufia vieții, nu sunt de la "Tatăl" (I Ioan, 1:15). Să alergăm, fraților, ca nu cumva iubind poftele cele rele și având trufie unii față de alții, să cădem din dragostea Tatălui celui ceresc. Căci în acestea două se cuprinde toată patima care ne desparte pe noi de Dumnezeu.

5. Însă diada acestor rădăcini contrare, vreau să spun iubirea față de lume și iubirea de Dumnezeu, este rădăcina și începutul și pricina, având una pacea și cealaltă ură. Pricina iubirii față de lume este dragostea pe care o avem față de propriul trup; căci pentru trup și pentru bunăstarea lui iubim lumea. Iar dragostea pentru Dumnezeu are drept pricină dragostea pentru duhul nostru, așadar, iubirea față de suflet. Căci pentru sufletul nostru și pentru iertarea și fericirea veacului viitor îl iubim noi pe Dumnezeu. Că acestea se împotrivesc una alora și marele Pavel o mărturisește, zicând: „trupul poartă împotriva duhului”, iar cu privire la suflet: „și duhul împotriva trupului” (Gal., 5:17)

6. Dar cum este cu putință să se nască din dragostea pentru sufletul nostru al fiecăruia, dragostea cea către Dumnezeu? Pe de o parte prin amenințarea cu gheena focului nestins pentru cei care prin fapte sunt necredincioși Evangheliei lui Hristos, iar pe de altă parte se propovăduiește Împărăția lui Dumnezeu cea veșnică celor care ascultă și împlinesc dumnezeieștile porunci. Iar ei care ca niște adevărați credincioși și iubitori ai propriilor suflete și însetați

de viața cea veșnică le păzesc pe acestea ascultând atât de amenințare, cât și de făgăduință, primesc în ei înșiși, pe drept cuvânt, deopotrivă setea și frica, pe de o parte frica de amenințarea gheenei focului și de chinul cel nesfârșit, iar pe de altă parte, dorul de Împărăția lui Dumnezeu și de înțelepciunea cea înveșnicită din ea.

7. Cei care sunt însetați, așadar, să dobândească curata și dumnezeiasca înțelepciune și care se tem de chinul acela al focului, sunt dezlegați de patimi, de orice dependențe și legături pământești, și se străduiesc să se lipească de Dumnezeu prin rugăciuni pline de râvnă, fiindcă numai prin unele ca acestea care au puterea și forța de a ne elibera de chinul gheenei, ne putem învrednici de bucuria cea veșnică, mai presus de cuget, și astfel să dobândim iubirea față de Dumnezeu și prin acestea, încă și mai mult unindu-ne cu Dumnezeu, să dobândim într-un chip mai desăvârșită virtutea. Căci tot chipul virtuții pe care Dumnezeu îl lucrează întru noi ne unește pe noi cu Dumnezeu, iar dacă nu lucrează întru noi, atunci se zămislește de la noi tot păcatul. De aceea și Domnul în Evanghelie zice că „fără de Mine nu puteți face nimic” (Ioan 15:5). Și cunoscând aceasta cei care după adevăr lucrează virtuțile, nu se înalță pe sine pentru nici o faptă bună, ci smerindu-se îl preamăresc pe Dumnezeu, izvorul tuturor virtuților, de a cărui strălucire dătătoare de bine sunt covârșiți. Căci precum

văzduhul se umple de lumină de la soare, strălucirea ei ne-o arată nouă nu de la sine însuși, ci din slava soarelui, tot astfel cei care se unesc prin lucrarea dumnezeieștilor porunci cu Dumnezeu sunt ca o bunămireasmă a lui Hristos, după cuvântul Sfântului Pavel, și propovăduiesc virtuțile, chemându-i din întineric pe aceștia la preaminunata Lui lumină.

8. Astfel, prin învățătura cea duhovnicească cunoștința celor viitoare este apropiată nouă și prin dragostea cea adevărată pentru propriul nostru suflet, frica și dorul de acestea ne unesc pe noi cu cei credincioși și, prin acestea, rugăciunea cea tinzătoare către Dumnezeu și neîncetată, prin neîntreruptă cerere, dragostea către El și unirea cu El, se naște în suflet toată virtutea. Cum, așadar, prin iubirea trupească se naște dragostea pentru lume, și prin acest prieteșug se hrănesc patimile cele rele și mulțimea fără de număr a păcatelor? Așa cum sufletul răvnește la plăcerile cele viitoare și nepieritoare ale sale, la fel și trupul le caută pe cele prezente și trecătoare, căci o asemenea plăcere este sensibilă și lucrează prin simțurile noastre, iar din simțurile noastre purced și acestea, care sunt lumea. Prin ele devenim iubitori de lume și iubitori de trup. Prin urmare, din această nemăsurată iubire față de trup, însetați de plăcerile lumești, urmărindu-le și cinstindu-le, ne înconjurăm de urâciunea multiplă a patimilor și atunci devine lucrătoare și

plăcerea cea lumească prin simțuri care, fiind multe și diferite, nasc multe și diferite plăceri și patimi lumești. Căci vin prin vedere și auz, altele prin miros, altele prin pipăit, și câte și mai câte de la gust.

9. Căci patimile cele rele care vin din gust nu își au obârșia în hrană, ci în nemăsura ei, care atrage după sine trândăvia, urmată de patimile ei care sunt: lăcomia pânteceleui, nesațiul, îmbătarea cu băuturi și bețivănia; pântecele primind cele de la gust în chip nemăsurat și de la cele dinafară fiindu-i dat cu prisosință, prin moliciune conduce materia răutății la multe atingeri. Pe acestea dacă le primește cineva, mai ales pe cele scârbavnice, se dedă pe sine răurilor de necurății, prin care se adună patimile cele de sub pântece, curvia, preacurvia, desfrânarea, brutalitatea, și toate întinăciunile trupului. Acestea punând stăpânire pe auz, pe văz și pe miros, tângind după cele murdare, după cuvinte rușinoase, cântece desfrânate, dansuri satanice, care conduc la toate necurățiile, ungerile cu miruri și mireme, parfumuri care stârnesc patimi de ocară și toate acele frumuseți care vin din îmbrăcămintă și podoabe foarte costisitoare, care înfrumusețează chipul cel pătimăș doar pe dinafară, iar pe dinlăuntru rămâne chip spoit, urât de patimi de necinste și cu adevărat asemuindu-se cu mormintele cele vâruie, care pe dinafară se arată frumoase, iar pe dinlăuntru sunt pline de toată duhoarea și toată necurăția. Fiind supuse răutății aceste organe

ale simțurilor înăuntru ca și în afară, aproape și departe, este atras de necurăție și atunci păcatul cel către moarte intră și iese din noi prin deschizăturile cele sădite în noi: „căci, zice, cele care ies din gură acelea sunt care spurcă pe om” și „cel ce privind la femeie și o pofteste pe ea a și curvit cu ea în inima Lui”.

10. Sufletul astfel iubitor de trup urmărește plăcerea simțurilor în tot chipul și prin plăcerea iscată din atingere și gustare și prin toate celelalte simțuri, purtând pretutindeni pe cele materiale, naște pofta de câștig și iubirea de arginți precum și furtăgurile, nedreptățile prădăciunilor și tot chipul câștigului nedrept. Mai sunt și altele care se nasc din acestea însă fără mijlocirea unui organ de simț, dar care cuprinde toate simțurile pe dinăuntru, care este închipuirea pe care o hrănesc celelalte plăceri și patimi pentru cei iubitori de lume care sunt: părărea de sine, îngâmfarea, lăudăroșenia. Dar și din combinarea acestora două, din simțuri și din închipuire nasc alte patimi: dorința de a plăcea oamenilor, vanitatea și mândria.

11. Dar plăcerea sufletului cea care este de la Dumnezeu și plăcerea de cele dumnezeiești este curată și nepătimășă, și deloc amestecată cu durerea: fiindcă lumea aceasta alături de plăcere aduce cu sine în chip natural durere, nu numai prin prefăcările și schimbările care au loc, ci fiindcă dând fiecăruia cea mai mică parte, este privat de surplus, căci fiind una lumea se împarte în mii și nenumărate

părți din care fiecare râvnește și se străduiește să aibă totul și să fie stăpân. Așadar cel ce se află iubitor de cele lumești pururea pofind totul, și dacă din tot ar avea cea mai mare parte, iar cineva ar avea o mai puțină parte, dar pârțica aceluia ar fi ceva mai mare decât a altora, acela se întristează de partea pe care o socoate lui lipsă și se mârșnește ca și cum din propriul lui belșug s-ar fi împuținat. Așadar plăcerea și bucuria cea după cuget și dumnezeiască, fiind împărțită neîmpărțit, chiar dacă cineva ar fi capabil să o primească întreagă, aceasta nu-i vatămă, nu-i lipsește pe alții, căci fiecare dintre noi are întreagă cinstirea de Dumnezeu și prin evlavia unuia nu se ruinează cea a aproapelui, ci mai vârtos lucrează împreună în multe chipuri.

12. Așadar lumea aceasta, precum am zis, prin plăcere și durere face ca trupul nostru să primească plăcerea și să respingă durerea pentru care pricină și lumea acestuia este slabă și fără zile, iar cei care sunt înălțuiți de iubirea pentru trup, necunoscând natura lumii, nu numai că este plină de plăceri, ci și plină de chin, și nevăzând că trebuie să fugă de acestea împreună și că trebuie să le trateze la fel, fărăosebire, iar cei care nu iubesc doar chinul care se naște odată cu plăcerile lumești, sunt înocmai ca într-o luptă oarbă când, ignorând pricinile patimilor, își pricinuiesc neplăceri, împicinându-se unii pe alții pentru necazurile ce li se întâmplă de fiecare dată. Și de aici se naște alt lanț de patimi pentru

acest nenorocit neam al oamenilor. De aici vin cărtirea, defăimarea, necinstea, mânia, ura, certurile, uciderea și toată patima plină de amar prin care vin certurile și uciderea, prin care ni se surpă casa și mai ales neamul nostru omenesc prin răcirea iubirii și înmulțirea fărădelegii.

13. Însă noi să ne păzim de unele ca acestea în același cuget, fiind legați prin pacea dintre noi, lepădând de la noi nebulina atât a unora, cât și a altora care dau morții și trupul și sufletul. Da, fraților, vă rog să ne bucurăm unii pentru alții, dacă cineva are vreo pricină, astfel ca și Hristos să se bucure de noi nu numai la Biserică, ci și în casa noastră și în piață rămânând netulburați cu o gură și cu o inimă să-l slăvim pe Tatăl nostru cel din ceruri. În catalogul acesta al răului, al plăcerilor și chinurilor și patimilor celor aducătoare de moarte și acestea sunt astfel că nici libere de chin nu sunt, nici plăcute, ci își au începutul nașterii lor din amestecarea/unirea celor contrare și acestea sunt ironia și lingușirea, vicienia și ipocrisia.

14. Vedeți înșelarea și vicleșugul lumii acesteia? Cât de felurit este și în câte rele ne aruncă pe noi, prin câte mijloace voiește a ne despărți de Dumnezeu? Căci făcându-ne pe noi plini de mii de patimi, în multe chipuri ne despart pe noi de nepătimire. Pentru aceasta Domnul a spus „lumea zace în rele”, și numește pe diavol stăpânitorul lumii, ca pe un stăpânitor al întinericului veacului acestuia. Căci

nu îl socotește pe cel rău stăpânul cerului și al pământului și al zidurilor celor dintre cer și pământ care sunt ale lui Dumnezeu toate, și pentru aceasta l-a numit pe el stăpânitor – departe de noi o asemenea nerozie- căci nu aceasta vrea să spună că această lume zidită zace sub puterea celui rău. Căci cel ce măsoară cerul cu pumnul, după mărturia profetului, și a măsurat pământul cu cotul, este numai unul Dumnezeu, dar abuzarea de ființe, sălășluirea lor împătimită întru noi, lumea nedreptății, pofta cea rea, lauda de sine, precum spune teologul cel iubit de Hristos, acestea nu sunt de la Tatăl. Această lume zace sub puterea celui rău prin reaua noastră întrebuințare prin primejduitoarea sălășluire, și aceasta este lumea, iar nu că ar fi satana stăpânitorul lumii acesteia, acela care mai înainte a fost numărat cu mulțimea de patimilor care prin aplecarea noastră cea iubitoare de păcat se zidește prin lucrarea vicleanului. Cei care nu sunt sloboziți prin puterea poclînței, îl fac ei înșiși pe diavol stăpânitorul lor.

15. Însă noi cei împreună cu Hristos așezați, să însetăm după lumea de sus, să dorim Împărăția cea binevestită nouă de la Hristos, să ne depărtăm de patimile care trag sufletul în jos, să ne temem de gheena focului cea gătită iubitorilor de plăceri; să fugim de plăcerea trupului, de beție, de curvie, de risipă, îmbuibare, nedreptate, slavă deșartă, mândrie, ură, mânie, neomenie, căci prin unele ca acestea îl punem pe cel rău stăpân peste noi și peste

lume. Să fugim, aşadar, din această lume înşelătoare şi de stăpânitorul acesteia, şi să ne arătăm pe noi înşine, prin faptele noastre cele bune, ca fiind lucrarea mâinilor celor atotbune ale lui Dumnezeu. Căci astfel le putem folosi bine pe cele prezente, iar de bunăţile făgăduite ne vom bucura în veşnicie.

16. De care fie să avem parte cu toţi, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt, în veacul veacului Amin.

La praznicul împărătesc al Schimbării la faţă a Domnului şi Dumnezeului nostru Iisus Hristos Despre lumina necreată

1. Să lăudăm şi noi şi să ne minunăm contemplând această măreaţă lucrare a lui Dumnezeu: toată zidirea cea văzută. Încă şi înţelepţii elinilor o laudă şi o admiră, cercetând-o. Însă noi facem aceasta spre slava Ziditorului, în vreme ce ei împotriva slavei Lui. Căci ei slujesc în chip nefericit făptură, în loc să-L cinstească pe Cel ce a zidit-o. Astfel şi noi desluşim cele profetice, apostolice şi ale Sfinţilor Părinţi, însă spre folosul celor de faţă şi pentru slava Duhului Care a grăit prin Profeţi, prin Apostoli şi prin Sfinţi Părinţi. Dar încearcă să tâlcuiască acestea şi cei care au ales reaua erezie a vremii, spre vătămarea credincioşilor, spre lepădarea adevăratei cucernicii, folosindu-se de glasul Duhului împotriva Duhului. Şi însuşi cuvântul cel sfânt al harului Sfintei Evanghelii, fiind preînalt, şi în acord cu cele auzite de la Părinţi şi cu înţelesul lor duhovnicesc, de Dumnezeu purtătorii Părinţi ai noştri, prin propria lor gură

și potrivit cu acesta ne desăvârșesc pe noi cei nedesăvârșiți ca niște mame iubitoare de prunci, împărțind hrana cea întăritoare, bună și ușor de dobândit, iar celor ce încă sug, gata mărunțită; și precum în gurile maicilor celor după trup hrana pentru copii se înmoaie, tot astfel cugetele părinților de Dumnezeu purtători, în inimi sălășluindu-se, devin hrană de mult folos pentru sufletele celor ce ascultă și cred. Iar gurile celor răi și eretici se umplu de otravă aducătoare de moarte care se amestecă cu cuvintele vieții și acestea se fac ucigătoare pentru cei care le ascultă fără băgare de seamă.

2. Să fugim, așadar, de cei care nu primesc tălcuirile Părinților și încearcă să aducă pe cele potrivnice, și interpretează mânuind sensurile cuprinse în literă, depărtându-se însă de cugetul evlavios; să fugim, așadar, de ei așa cum ai fugi de un șarpe. Căci dacă acela mușcă, trupul moare pe loc, fiind despărțit de sufletul care este nemuritor. Iar cei care apucă cu dinții sufletul, îl despart pe acesta de Dumnezeu, și aceasta este moarte veșnică pentru sufletul veșnic. Să ne ferim, așadar, de unii ca aceștia cu toată punerea și mai ales să fugim de cei care pun la îndoială cele evlavioase și mântuitoare, care sunt într-un cuget cu predania Sfinților Părinți.

3. Pe acestea toate le-am grăit și am început astfel pentru dragostea voastră, iar apoi, pe muntele cel sfânt al Schimbării la Față a Mântuitorului, sărbătorim astăzi această lumină, pentru care pri-

cină aducem și acum cuvântul nostru pentru vrămașii luminii. Am spus-o puțin mai înainte, când am înfățișat graiurile bine cunoscutele Evanghelii de astăzi spre deslușirea tainei și prezentarea adevărului. „După cea de-a șasea zi a luat Iisus pe Petru pe Iacov și pe Ioan și s-a dus cu aceștia pe un munte înalt în singurătate, în pustie, și s-a schimbat la față înaintea lor, și a strălucit fața Lui ca soarele” (Mat., 17:1). Este necesar ca mai înainte de toate aceasta să cercetăm după care zi anume socotește sfântul Evanghelist Matei și Apostol al lui Hristos că era a șasea zi, după care a fost ziua Schimbării la față a Domnului? Deci, după care? După cea în care Domnul, învățându-i pe ucenicii Lui, a zis că Fiul Omului va veni în slava Tatălui și a rânduit așa, grăind: „că sunt unii din cei ce stau aici care nu vor gusta moartea până ce nu vor vedea pe Fiul Omului, venind în împărăția Sa” (Mat., 16:28), numind slava Tatălui și împărăția însăși lumina Schimbării Sale la față. Aceasta a descoperit-o și Sfântul Evanghelist Luca, arătând atât învăluit, cât și limpede. „Iar după cuvintele acestea, ca la opt zile, luând cu Sine pe Petru și Ioan și pe Iacov, S-a suit pe munte ca să Se roage și pe când Se ruga El, S-a făcut chipul feței Lui albul și îmbrăcămintea Lui albă strălucind.” (Luca, 9:28).

4. Însă cum concordă [cele două Evanghelii, după Luca și Matei], când unul zice clar că s-au scurs opt zile între făgăduință și descoperire, iar celălalt spune că a fost această arătare în munte după cea de-a șasea zi. Luați aminte și înțelegeți. Erau de opt zile petrecând pe munte dar de arătat s-a arătat în cea de-a șasea zi. Aceștia trei Petru, Iacov și Ioan, care s-au urcat pe munte împreună cu Iisus, au văzut acolo împreună cu El pe Moise și cu Ilie, astfel încât erau cu totul, împreună cu aceștia, șase. Dar împreună cu Domnul, pururea nevăzut, erau dimpreună și Tatăl și Duhul Sfânt, unul mărturisind prin însuși glasul Lui că El este Fiul lui cel iubit iar celălalt, prin norul cel luminos a strălucit împreună [cu glasul], arătându-Se pe Sine și pe Tatăl de aceeași ființă cu Fiul și de o unime cu privire la lumină, căci este bogăția acestora firea și o singură izbucnire a strălucirii. Astfel opt sunt cei șase. Așadar, așa precum nu este nici un dezacord între șase și opt, la fel nici cei doi evangheliști nu se contrazic, unul zicând că după șase zile, iar Luca punând că au trecut după aceste cuvinte ca la opt zile. Iar nouă ni se pare cum că sunt ca niște tipuri prin aceste două ziceri aduse împreună de pe munte, ascuns rostite și totodată lămurit.

5. Însă cineva ar putea urma astfel văzând cât de frumos se aseamănă între ele cele două dumnezeiești propovăduiri, chiar și după literă. Căci Luca a zis opt zile, fără a se deosebi întru nimic

de cel ce a zis, după șase zile, punând la socoteală și ziua în care a grăit cuvintele acelea și ziua în care Domnul S-a schimbat la față. Pe acestea și Matei le-a dat spre cugetare celor care în mod obișnuit văd pentru aceasta și adăugirea „după”, care arată posterioritatea, acesta a grăit-o, iar celălalt a lăsat-o: căci nu a zis după opt zile, precum a zis acela „după șase zile” ci „au trecut ca la opt zile”. Astfel, nu se află vreo contradicție în cugetul desfășurării faptelor la cei doi evangheliști.

6. Însă și altceva mare și de taină ni se dezvăluie nouă în pâruta discordanță a unuia cu celălalt: însă trebuie să luați în minte cugetul celor grăite, toți căți sunteți mai iuși la minte. Căci de ce unul a zis peste șase zile, iar celălalt a depășit și săptămâna, pomenind cea de-a opta zi? Fiindcă marea prilejse a luminii schimbării la față a Domnului s-a petrecut în cea de-a opta zi, care este anume taina veacului viitor ce se va descoperi după încetarea lumii celei zămislite în șase zile și depășirea simțirii noastre care lucrează înșesit: căci avem cinci simțuri, la acestea adăugându-se cuvântul rostit după percepția noastră punând în lucrare înșesit energia simțurilor noastre. Nu numai mai presus de simțuri, ci și mai presus de cuvânt este făgăduința pentru cei vrednici de Împărăția lui Dumnezeu pentru aceasta, după fericita nelucrare a acestora desăvârșite prin cel de-al șaselea simț, a cărui vrednicie o rodește săptămâna, însă după chipul celei de-a opta se descoperă prin

puterea unei mai bune energii, Împărăția lui Dumnezeu. Și această putere a dumnezeiescului Duh prin care Împărăția lui Dumnezeu este văzută de cei vrednici, după dumnezeiescul Luca, Domnul arătând ucenicilor, mai dinainte le-a grăit „sunt unii stând aici dintre voi care nu vor gusta moartea până ce vor vedea Împărăția venind cu putere și cu slavă multă (Luca, 9:27), adică prin aceasta să dea putere celor văzători de a vedea pe cele nevăzute curățindu-se de blasfemia cea aducătoare de moarte și de suflet ucigătoare care este păcatul a căruia înfruptare este începutul răutății celei din cuget, și de care cei ce se curățesc nu vor gusta moartea cea a sufletului, fiind păziți fără de prădă prin puterea descoperirii viitoare, pe cât socotesc, și în cuget.

7. „Sunt unii stând aici dintre voi care nu vor gusta moartea până ce vor vedea Împărăția venind cu putere și cu slavă multă (Luca, 9:27). Dar pretutindeni este Împăratul și pretutindeni este Împărăția Lui, astfel încât este clar că venirea Împărăției Lui nu se arată a fi altundeva sau în vreun loc oarecare, ci este descoperită prin puterea dumnezeiescului Duh; pentru care pricină se și spune că va veni cu putere. Care putere nu este apropiată simplu de cei ce o dobândesc, ci celor care stau cu Domnul celor care se întăresc în credința întru El și celor care după Petru și Iacov și Ioan și tuturor celor purtați sus pe muntele cel înalt de către Cuvântul cel întâi,

adică celor care s-au înălțat prin smerenia firii noastre; apoi și pentru aceasta Dumnezeu în munte, precum s-a zis închipuire, pe de o parte pogorârea Lui Însuși din sălășluirea întru cele proprii ale Sale, și pe de altă parte, ridicându-ne pe noi din cea mai adâncă umilință, ca să ne conducă puțin câte puțin la firea cea născută și cât de sigur, cel nemărginit. Însă o astfel de închipuire nu este la îndemână minții, ci fiind cu mult mai bună și mai înaltă, încât este accesibilă numai prin puterea Duhului Sfânt.

8. Lumina schimbării la față a Domnului nu este așadar circumscrișă și nici nu se desparte, nici nu cade în puterea simțurilor, deși a fost văzută cu ochi trupești și pentru puțină vreme, în strămtorarea de pe vârful muntelui, însă, precum s-a spus, s-au mutat slujitorii Domnului de la trup la duhul, prin prefacerea simțurilor pe care a lucrat-o în aceștia însuși Duhul Sfânt și, astfel, au văzut acea lumină negrăită, într-atât i-a bucurat puterea Duhului Sfânt; ceea ce nefiind în stare să mai vadă precum aceia cei ce astăzi hulind această lumină, socotesc că cei aleși dintre Apostoli au văzut lumina Schimbării la față a Domnului, prin puterea simțurilor și printr-o putere zidită, și prin aceasta încearcă să tragă în jos către făptură, nu numai lumina aceea, slava și Împărăția lui Dumnezeu, ci și puterea Duhului Sfânt, prin care cele dumnezeiești sunt descoperite celor vrednici. Căci nu l-au auzit niciodată, nici nu l-au

crezut pe Pavel care zice „cele ce ochiul n-a auzit, nici urechea n-a auzit, și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a găsit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El, iar nouă ni le-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Său, căci Duhul toate le cercetează, chiar și adâncurile lui Dumnezeu” (I Cor. 2:9).

9. Însă când au ajuns în cea de-a opta zi, precum s-a spus, luând Domnul pe Petru și pe Iacov și pe Ioan, a urcat cu ei pe munte ca să se roage, căci mereu despărțindu-se de toți, și de aceștia, Apostoli, singur s-a rugat, precum și atunci când, după ce a hrănit pe cei cinci mii cu tot cu femei și copii cu cinci pâini și doi pești, slobozindu-i pe toți, iar pe ucenici silindu-i să urce pe corabie, El însuși s-a urcat pe munte ca să Se roage singur; și acum luând cu Sine pușini, și pe aceștia dintre toți i-a avut cu Sine, căci se apropiiau patimile cele mântuitoare iar celorlalți ucenici le-a zis: „ședeți aici, până ce mă voi ruga; a luat deci pe Petru și Iacov și Ioan cu El. Așadar, numai pe aceștia luându-i de aici, i-a urcat sus pe un munte înalt în singurătate, și S-a schimbat la față înaintea lor, a celor ce vedeau, adică.

10. Cine adică S-a schimbat? Zice teologul Hrisostom: a deschis în fața lor, pe cât se pare, puțin din dumnezeirea Lui și a arătat aleșilor Săi pe Dumnezeu Care sălășluia întru El „Căci s-a făcut, în timp ce Îl ruga pe Acesta, precum zice sfântul Apostol și Evanghelist Luca, chipul feței lui albul, strălucind ca soarele”, precum scrie Matei. A zis „ca soa-

rele” ca nu cumva să cugete cineva că acea lumină este o lumină care cade sub simțuri, departe de noi o astfel de orbire a minții a celor care nu pot să-și înalțe cugetul mai presus de percepțiile simțurilor, ci ca să știm că ceea ce pentru cei care trăiesc și văd prin simțuri este soarele, pentru cei trăitori și văzători după Duhul este Hristos ca Dumnezeu și nu era nevoie pentru cei ce-L vedeau pe Dumnezeu în contemplarea lor, în vederea lor de Dumnezeu de o altă lumină căci pentru cei vegnici, El însuși este lumina, iar nu alta, căci la ce le era de folos o a doua lumină celor care aveau cea mai mare lumină? În rugăciune atât de tare a strălucit și a descoperit în chip de negrăit celor aleși dintre ucenici negrăită lumina aceea, pe când cei mai înalți dintre profeți se aflau de față împreună cu ei ca să arate că rugăciunea este dătătoarea acelei preafierice privilegii și ca să învățăm că prin apropierea de Dumnezeu cea după virtute și prin unirea cu El cea după minte, se apropie și se descoperă strălucirea aceea, fiind dată tuturor și văzută de către cei care prin fapta cea bună neabătută și prin rugăciune curată, neîncetat tind către Dumnezeu. Căci adevărata și cea mai de dorit frumusețe zice, pe care mintea se cade a o contempla, numai după ce a fost curățită, este cea a unei firi îndumnezate și preafierice. Din care cel ce-și ajunge ochii către strălucirea și harurile ei se împărtășește și el cu câte ceva dintre ale aceleia, precum strălucirea, înprospătându-și culoarea la

vederea aceea ca atunci când Moise grăind cu Dumnezeu i-a strălucit fața.

11. Vedeti că și Moise a fost schimbat urcând pe munte și la fel a văzut slava lui Dumnezeu? Însă el a suferit schimbarea, iar nu a lucrat-o; după cele spuse, la această măsură l-a adus aici strălucirea adevărului, ca să vadă și să sufere strălucirea lui Dumnezeu. Dar Domnul nostru Iisus Hristos avea cea strălucire de la Sine Însuși, fiindcă nu avea el nevoie de rugăciune care să-i strălucescă trupul cu dumnezeiasca lumină, ci a arătat de unde provine lumina lui Dumnezeu în sfinți și în ce chip va fi văzută în aceștia; căci și dreptii vor străluci ca soarele în Împărăția Tatălui lor și astfel devenind întregi lumină dumnezeiască, ca o naștere din dumnezeiască lumină. L-au văzut pe Hristos negrăit strălucind mai presus de lumină, dumnezeiește, și a căruia slavă revărsându-se de la natură s-a arătat pe Tăbor comună și trupului, în unitatea ipostasului. Astfel și printr-o asemenea lumină a strălucit fața Lui ca a Soarelui.” (Mat. 13:43).

12. Însă cei ce se laudă cu cuvântul cel elinesc și cu înțelepciunea elinilor mai presus de a noastră și care nu ascultă pe de-a-ntregul de bărbăți înduhovniți prin cuvintele Duhului, aceia pe care i-am pomenit mai sus stau împotriva adevărului, auzind de lumina Schimbării la față a Domnului de pe munte, cea văzută de ochii apostolilor, o trag în jos la starea de lumină percepută prin simțuri și zidită, și o coboară la

aceasta pe cea care este nematerialnică, neîmserată și veșnică, fiindcă ei înșii petrecând în cele de jos, nu pot cu nici un chip să cugete nimic dintre cele mai presus de cele pămânești. De aceea El Însuși împotriva acestui fapt, a arătat-o mai dinainte proniator, ca neșidată și numind-o pe aceasta Împărăția lui Dumnezeu. Căci nu este Împărăția lui Dumnezeu supusă și zidită, căci este singură între toate care nu este stăpânită și atârnată, dincolo de orice timp și orice veac și nici nu are Împărăția lui Dumnezeu începătoare care să o înceapă sau sfârșit sub veacuri sau timp. Însă credem că ea este moștenirea celor măntuiți.

13. Apoi când S-a schimbat Domnul a strălucit și a arătat slava și strălucirea și lumina aceea și iarăși va veni precum a fost văzut de ucenici pe munte, dar <putem spune că> a mai adăugat ceva lumină pe care o va avea în veac, dar pe care mai întâi nu a avut-o? Departe de noi această blasfemie! căci zicând astfel, slăvim trei firi ale lui Hristos în loc de două, cea dumnezeiască, cea omenească și una a luminii aceleia, așadar nu o alta, ci cea strălucire pe care o avea în chip nevăzut a descoperit-o. Căci avea această strălucire a firii celei dumnezeiești tănuț de trup. Așadar lumina aceea este a dumnezeirii și ea este neșidată iar dacă Hristos S-a schimbat la față, nu a fost aceasta, după Sfinții Teologi, nici adăugând ceea ce nu era, nici schimbând ceea ce nu era, deschizând ucenicilor acestora ochii și din orbi făcându-i văzători. Vezi că față de lumina

aceea orbi sunt ochii cei după fire văzători? Așadar nu este acea lumină a simțurilor și nici cei văzători nu au văzut simplu cu ochii simțirii, ci au fost pregătiți prin puterea Duhului Sfânt.

14. S-a schimbat așadar și astfel au văzut schimbarea, căci firea noastră care nu era desăvârșită, a primit-o prin adăugare, fiind îndumnezeită prin unirea cu Dumnezeu Cuvântul. De aici și luând în păntece în feciorie și născându-L în chip străin pe Cel Care, din ea fiind născut, s-a făcut cunoscut drept Dumnezeu purtător de trup, și Simeon luându-L pe El ca pe un prunc în brațe și Anna Proorocița întâmpinându-L, căci puterea cea dumnezeiască a strălucit celor ce au ochii inimii curățaji ca printr-o fâșie transparentă de cristal.

15. Dar pentru ce dintre toți, a luat cu sine numai pe corifeii apostolilor și i-a dus pe munte numai pe aceștia în pustie, ca să le arate ceva cu totul mare și tainic. Cum așadar fiind măreată și tainică acea privește a luminii, ar fi a simțirii, pe care înșuși cei aleși, o aveau și mai înainte de a fi aduși împreună cu ceilalți care au fost lăsați jos. Și ce nevoie mai era de puterea Duhului Sfânt și de adăugirea/ajustarea sau schimbarea ochilor la vederea acelei lumini dacă ar fi o lumină sensibilă și zidită? Cum ar fi slava și împărăția Tatălui și a Duhului Sfânt o lumină ce cade sub simțuri? Și cum într-o asemenea slavă și împărăție va veni Hristos în veacul viitor când nu va fi nevoie nici de aer, nici de lumină, nici de loc sau de

unele dintre acestea ci în loc de toate, precum zice Apostolul, va fi nouă Dumnezeu? (I Cor 15:28) Iar dacă în loc de orice, anuci și în loc de orice lumină. Când se arată iarăși, și lumina aceea fiind a dumnezeirii, apoi și cel mai teolog dintre evangheliști, Ioan, arată prin Apocalipsă că cetatea aceea care va veni și nu va pieri „nu are trebuință de soare, nici de lună ca să o lumineze în ea: căci slava lui Dumnezeu a luminat-o pe ea și făclia ei, Mielul lui Dumnezeu” (Apoc. 21:23) Așadar nu ni L-a arătat nouă împede și acolo pe Iisus dumnezeiesce schimbat la față pe Tabor, ca și acum, Care are trupul ca o făclie, iar în loc de lumină, strălucind celor care urcă împreună cu El pe munte, având slava dumnezeirii? Dar și în privința celor ce sălăghuiau în cetatea aceea, El însuși zice că „nu au trebuință de lumina făcliei sau de lumina soarelui, fiindcă Domnul Dumnezeu luminează peste aceștia și noapte nu va mai fi.” Atunci ce este această lumină întru care nu este mutare sau umbră de schimbare? Ce este această lumină necuprinsă și neînsertată? Oare nu este lumina dumnezeirii?

16. Dar și Moise și Ilie și, mai mult decât Moise, sufletul care nu mai trăiește în trup, cum va vedea și cum va fi proslăvit printr-o lumină sensibilă? Iar cei care au fost văzuți în slavă în acea vreme proorocească se sfârșit va fi să se plinească în Ierusalim. Cum dar îi cunoșteau pe cei pe care Apostolii nu i-au văzut niciodată mai înainte, dacă nu prin puterea descoperirii luminii aceeaia?

17. Dar ca să nu rețin mai mult atenția voastră, vom păstra spusese evanghelice rămase până la vremea săvârșirii asotsfinței și dumnezeiești ierurgii, crezând, după cum am fost învățați de cei luminați de Hristos, numai cele ale acelor care le văd neabătut ("căci tainele sunt ale Mele și ale celor împreună cu Mine", Daniel, 2:28). Așadar, cei care cred cu dreptate, precum am fost învățați, sunt pătași împreună cu Domnul la Schimbarea la față. Să ne îndreptăm spre strălucirea luminii aceleia și fiind iubitori de frumusețea slavei celei fără de schimbare, să ne curățim ochiul cugetului de întinăriunile celor pământești, disprețuind pe cele rușinoase și împodobite, care nu sunt cuvioase, căci chiar plăcute de ar părea, ele ne aduc chinul cel veșnic, și chiar de ar aduce frumusețe trupului, înșing sufletul cu tunica cea neasemănătoare a păcatului, iar cel care nu are haina de nuntă nestrictăcioasă, este legat de mâini și de picioare și aruncat în foc și în înținericul cel mai dinafară.

18. De care să fim și noi izbăviți toți prin strălucirea și cunoștința luminii celei nematerialnice și veșnice a Schimbării la față a Domnului, spre slava Lui și a Celui fără de început al Lui Părinte și a de viață Făcătorului Lui Duh, a cărora una și aceeași este strălucirea și dumnezeirea, slava, Împărăția și puterea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

La aceeași prăznuire a Schimbării la față a Domnului Despre lumina dumnezeiască necreată, care nu este însă ființa lui Dumnezeu

1. Profetul Isaia mai dinainte a grăit despre Evanghelie astfel: „va trimite Domnul Cuvânt scurt pe pământ” (Is., 10:23), iar scurt este cuvântul care în puține vorbe cuprinde multe înțelesuri. Așadar, să ne înălțăm minrea la cuvintele Evangheliei de astăzi, unele deja cercetate, iar pe cele care ne-au rămas să le aducem acum în fața noastră, ca să ne umplem de înțelesul cel nestrictăcios, ascuns întru ele, să ne bucurăm și să ne încredințăm cu totul inspirației dumnezeiescului Duh.

2. „În vremea aceea a luat Iisus pe Petru, pe Iacob și pe Ioan și i-a dus pe un munte înalt și S-a schimbat la față înaintea lor și a strălucit fața Lui ca soarele” (Mat., 17:1). Iată acum vremea binevenită, iată acum ziua mântuirii, fraților, ziua dumnezeiască și veșnică - cea nemăsurată cu ceasuri, care nu se poate nici mări, nici micșora, ziua cea neîntreruptă de noapte, căci este ziua Soarelui dreptății întru

care nu este mutare sau umbră de schimbare (Iac., 1:17). În această zi, prin bunăvoința Tatălui și cu împreună lucrarea Duhului Sfânt, [acest Soare] a strălucit față de noi, cu iubire de oameni, ne-a ridicat de la întuneric la preamănată lumina Sa care i-a strălucit peste creștet, fiind soarele cel nevăzut, Cel ce întinde timpul până-n veac.

3. Astfel, ca Soare al dreptății și al adevărului, nu suferă să se arate și să se facă cunoscut celor ce grăiesc minciuni despre El și vorbesc cu nedreptate despre cele mai înalte, sau celor care prin faptele lor îl tăgăduiesc. Însă li se descoperă celor care lucrează dreptatea și celor ce iubesc adevărul, și îi bucură întru credincioșie cu strălucirile Sale. Căci aceasta spune și Sfânta Scriptură: „Lumină a răsărit dreptului și înțelepciunea îi este acestuia. Însoțitoare” (Ps., 96:12). De aceea, și psalmistul profet îi cântă lui Dumnezeu: „Taborul și Hermonul în numele tău se vor bucura” (Ps., 88:13), mai dinainte vestind celor ce au contemplat înțelepciunea care s-a născut mai târziu pe munte de la acea strălucire. Iar Isaia iarăși zice: „Dezleagă toate legăturile nedreptății, slăbește strâmtorarea zăcărilor silnice, rupe toată nedreapta îndatorire” (Is., 58:6). Și ce zice mai departe? „Atunci va țâșni lumina. Tă (de dimineată) și izbăvirea Tă degrab va răsări, și va merge înaintea dreptății Tale și slava lui Dumnezeu Te va umbră” (Is., 58:8). Și iarăși: „De vei lepăda de la tine legătura și ridicarea mâinii și tot cuvântul cântării și

vei da celor flămânzi pâine din tot sufletul Tău și vei umple sufletul Tău de toată umilința, atunci va răsări întru întuneric lumina ta și va străluci ca amiază” (Is., 58:9). Dar de ce ar pomeni și de alți sori pe care Însuși i-a zidit, când e limpede că un singur soare strălucește pe cer? Se referă, așadar, la „dreptii care strălucesc ca soarele în împărăția Tatălui lor” (Mat., 13:43).

4. „Să lepădăm deci de la noi, fraților, faptele întunericului și să lucrăm faptele luminii” (Rom., 12:12). Nu doar pentru ca într-o zi anume să petrecem cu cinste, ci să ne facem fii ai zilei celei veșnice și apoi să urcăm pe munte, acolo unde Hristos a strălucit, pentru ca, privind cele de acolo și mai cu osebire petrecând în lumină, și fiind aflați vrednici de o asemenea zi, Însuși Cuvântul lui Dumnezeu să ne înalțe și pe noi la vreme potrivită. Iarăși acum, împreună să tindem și să ne înălțăm ochii minții, rogu-vă, către lumina propovăduirii Evangheliei ca să fiți schimbați până la înnoirea deplină a minții voastre și atrași astfel de dumnezeiasca strălucire de sus, să ne facem asemenea chipului slavei Domnului căruia l-a strălucit fața ca soarele astăzi pe munte.

5. În ce sens, „ca soarele”? A existat oare un timp când lumina soarelui nu se afla în globul solar ca într-un vas? Căci lumina s-a născut mai întâi, înainte de a fi soarele, pe când Cel ce pe toate le-a adus întru fiindă a zidit discul soarelui abia în cea de-a patra

zi, unind cu acesta lumina și astfel rostuindu-l ca un astru făcător și luminător al zilei. Tot astfel și în ceea ce privește lumina dumnezeirii: a fost oare un timp când ea nu era cuprinsă ca într-un vas în trupul lui Hristos? Căci una este fără cauză, iar cealaltă este cauzată. Ceea ce a luat de la noi Fiul lui Dumnezeu [adică trupul], pentru noi săvârșindu-se, a primit întru sine deplinătatea dumnezeirii și astfel a fost arătat ca un luminător îndumnezeitor, răspândind dumnezeiasca lumină.

6. Astfel a strălucit fața lui Hristos ca soarele, iar veșmintele Lui s-au făcut albe ca zăpada. Zice Sfântul Evanghelist Marcu: „strălucitoare și albe foarte, ca zăpada, așa cum nici un înălbitor de pe pământ nu poate să albească” (Marcu, 9:2,3). Străluceau, așadar, de aceeași necreată lumină atât trupul vrednic de toată închinăciunea al lui Hristos, cât și veșmintele, dar nu la fel, căci fața lui ca soarele, iar veșmintele, ca unele ce erau aproape de trupul Său, se făcuseră de lumină, arătându-se astfel cum vor fi veșmintele slavei pe care le vor îmbrăca în veacul viitor cei ce vor fi aproape de Dumnezeu și care este haina nepătimirii pe care Adam a lepădat-o prin cădere, trezindu-se gol și rușinat.

Iar dumnezeiescul Luca zice și el: „Și s-a făcut chipul feței Lui altul și îmbrăcămintea Lui albă strălucind” (Luc. 9:29), descriind atotdesăvârșirea celor petrecute pe munte și negăsind nici o comparație vrednică de ele. Marcu însă, deși descrie veșminte-

le, zicând: „strălucind, albe foarte, ca zăpada”, a arătat și el că orice imagine și comparație este cu mult mai prejos față de privescerea strălucirii acelor veșminte. Căci zăpada, albă fiind, nu este întru nimic și strălucitoare, ci are o suprafață neregulată, fiind alcătuită toată din bule mici de apă, amestecate cu aerul din interior. Având în vedere că nici norul nu este pe deplin format, și nici nu poate suprima aerul dinlăuntru, bulele de apă, fiind condensate de ger, dar în același timp fiind și purtătoare de aer, plutesc în jos sub formă de fulgi, având aspectul unei spume, pe de o parte din pricina albeții, pe de altă parte din pricina neregularității.

7. Așadar, nu pentru că albul zăpezii n-ar fi fost îndejuns pentru a înfățișa dulceața privescții aceleia a fost adăugată și strălucirea, ci mai cu seamă pentru că, prin acestea, Evanghelistul a vrut să arate că lumina prin care veșmintele s-au făcut albe și strălucitoare este mai presus de fire. Căci nu ține de lumină ca să se facă albe și strălucitoare cele luminoase, ci ca să se arate care este culoarea lor. Dar această lumină, pe cât se pare, mai curând le învâluie decât le transfigurează; or, transfigurarea nu ține de lumina sensibilă. Ceea ce este încă și mai paradoxal e faptul că, deși le transfigurează, le păstrează neschimbate, precum s-a arătat mai înainte.

Dar cum ne sunt cunoscute toate despre lumină? În această privință, Evanghelistul nu numai că arată doar strălucirea și frumusețea mai presus de fire a

chipului Mântuitorului, ci ca să arate mai presus de fire chiar frumusețea veșmintelor, a despărțit-o de frumusețea firii, adăugând la albul zăpezii și strălucirea. Iar, de vreme ce meșteșugul artei pare să adauge oarecare frumusețe la frumusețea firii, cea frumusețe [a luminii necreate] a fost pusă mai presus chiar și de frumusețea din artă, încât se spune că „nici un înălbitor pe pământ nu poate să albească”.

8. Căci Cuvântul cel mai înainte de veci care S-a întrupat pentru noi, și pe care îl poartă întreg întru sine cuvântul propovăduirii evanghelice, al cărui veșmânt este litera, fiind alb și limpede, dar totodată strălucitor și luminos, ca mărgăritarele, cu atât mai mult cu cât, în chip vrednic de Dumnezeu, S-a sălășluit în cei care văd în duh cele ale Duhului și care înțeleg, potrivit lui Dumnezeu, sensul care se află în literă. În acest chip, ei arată cuvintele propovăduirii evanghelice, încât nici un înălbitor de pe pământ - iar înălbitorul este aici înțeleptul acestui veac - nu poate să înțelească. Dar de ce spun să înțelească? Căci acesta nu poate să cunoască nici ceea ce alul îi înțeleg: „căci omul trupesc, după cum zice Apostolul, nu primește cele ale Duhului, nici nu poate să le cunoască” (I Cor., 2:14), fiindcă, supus fiind patimilor, se înșală în privința iluminărilor celor mai presus de minte, dumnezeiești și duhovnicești, blasfemiind cele pe care nu le vede, „amestecând de-a valma cele aflate în puterea minții cu cele ale trupului său” (Col., 2:18).

9. Însă dumnezeiescul Petru, având mintea luminată de acea preafăcătoare priveliște și fiind purtat către dragostea lui Dumnezeu de o și mai aprinsă dorință, nu mai voia nicidecum să se mai despartă de acea lumină: „Bine este nouă aici”, zise el către Domnul (Luca, 9:33). „Dacă vrei să facem aici trei colibe, ție una și lui Moise una și una lui Ilie”, neștiind ce spune, fiindcă nu venise încă vremea restaurării. Iar la plinirea vremii, nu ne mai sunt de trebuință corturi făcute de mână, și nici nu s-ar fi cuvenit să-L facă pe Stăpânul egal cu slujitorii Lui prin asemănarea colibelor, căci Hristos, ca fiu legitim, este în sânul Tatălui, pe când profeti Moise și Ilie, fiecare în parte, ca adevărați fii ai lui Avraam, sălășluiesc în sânul lui Avraam. Pe când Sfântul Petru spunea acestea, fără a ști ce zicem, „iată un nor luminos i-a umbrat pe ei”, cummând vorba lui Petru și arătând ce cort i se cuvenea lui Hristos. Dar ce era acest nor și cum, luminos fiind, i-a umbrat pe ei? Oare nu cumva aceasta este însăși lumina cea neapropiată întru care sălășluiește Dumnezeu, pe Care lumina îl înfășoară ca și cu o haină? Căci zice: „Cel ce pui norul suirea Tă” (Ps., 103:4) și „a pus înunericul acoperământ, împrejurul cortului Tău” (Ps., 17, 13). Totuși, după cum spune și Sfântul Apostol: „Numai cel ce are nemurirea sălășluiește în lumina cea neapropiată” (I Tim., 6:16). Dar lumina aceasta este aici și înuneric, fiindcă, deși avea strălucirea cea mai presus de fire, umbrea.

10. Însă se mărturisește de către Sfinții Părinți teologhiștori că lumina, cea întâi văzută a rămas neapropiată chiar și pentru ochii apostolilor. „Căci astăzi, zice Sfântul Ioan Damaschin, raza necircumscrișă a dumnezeieștii străluciri în muntele Tabor, sfinților Apostoli strălucește”. Dar potrivit marelui Dionisie, care spune că întuneric este lumina cea neapropiată în care se spune că sălăsluiește Dumnezeu, în aceasta se află oricine este vrednic să-L cunoască și să-L vadă. Așadar, această lumină a strălucit pe fața Domnului, pe care Apostoli au văzut-o cei dintâi și pe care norul cel luminos a umbrît-o după aceea. Însă atunci o lumină mai mică s-a înfățișat vederii, dar s-a arătat apoi cu mult mai mare, încât li s-a părut că este nevăzută din pricina strălucirii ei mai presus de fire, și întru acest chip L-a umbrît pe Izvorul dumnezeieștii lumini celei veșnice, pe Soarele dreptății, adică pe Hristos. Căci și în cazul soarelui celui sensibil, chiar dacă lumina se oferă vederii prin rază, dacă ar privi cineva direct la soare, de îndată i s-ar lua vederea. Puterea strălucirii lui este cu mult mai presus de puterea ochilor noștri.

11. Numai că soarele cel sensibil strălucește, după cum a fost rânduit, și nu după voința sa, nici nu se arată doar celor cărora el voiește să li se arate. Pe când Soarele dreptății nu are doar prin fire strălucire și slavă, ci având voință, strălucește doar pentru cei care voiește El și numai atât cât voiește, în chip promiator și mântuitor. Astfel, fiind ca soarele să se arate și să fie văzut de ochii apostolilor, și

aceasta nu de la o mare depărtare, ci, strălucind mereu cu o mai mare putere, precum voia, printr-o strălucire mai presus de fire, a rămas nevăzut ochilor apostolilor atunci când a venit în chip de nor luminos. Însă un glas din nor s-a făcut auzit: „Acesta este Fiul meu cel iubit întru Care am binevoit, de El să ascultați!” Căci deja în Iordan, la botezul Domnului, s-au deschis cerurile și același glas s-a auzit în acea desăvârșită slavă pe care și Sfântul Ștefan, tinzându-și ochii și umplându-se de Duhul Sfânt, a văzut-o mai târziu, când i s-au deschis și lui cerurile. Dar acum să ne întoarcem la norul care L-a umbrît pe Hristos. Așadar, el este aceeași slavă a lui Dumnezeu, mai presus de ceruri.

12. Cum deci să fie văzută în chip sensibil lumina cea mai presus de ceruri? S-a propovăduit că din nor glasul Tatălui s-a făcut auzit, fiindcă toate cele ce se săvârșeau în Lege înaintea venirii Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos: punerea înainte a jertfelor, darea poruncilor, înferea, erau nedesăvârșite și nu erau înfăptuite după voia dintru început a lui Dumnezeu, ci au fost îngăduite până la viitoarea venire a Domnului și arătarea Lui în lume. El este Cel în Care, ca Fiul preaiubit, binevoiește și se odihnește Tatăl, și tot El îi este bineplăcut în chip desăvârșit. Pentru această pricină se și poruncește ca de El să asculte și Lui să-L urmeze. Căci se spune: „Întrați pe poarta cea strâmtă, căci mare și largă este calea care duce la pierzanie, dar

strămtă și anevoioasă este calea ce duce la viață, ascultați de El", și iarăși s-a spus: "lumina aceasta este Împărăția lui Dumnezeu, de aceasta să ascultați, în aceasta să credeți și să vă faceți vrednici de această lumină".

13. Însă când s-a arătat norul cel luminos și glasul Părintelui a răsunat din nor, „au căzut cu fața la pământ ucenicii”, dar nu datorită glasului, căci acesta și cu alte multe prilejuri s-a făcut auzit, nu numai la Iordan, ci și când a mers înainte de Patimile Mântuitorului în Ierusalim, căci atunci când Domnul zicea: "Tată proslăvească-se numele Tău", a venit un glas din cer: "Și L-am preamărit și iarăși îl voi preamări" (Ioan 12:28), și deși toată mulțimea l-a auzit, nimeni n-a căzut cu fața la pământ. Dar aici nu numai glasul, ci dimpreună cu glasul s-a arătat și lumina cea necuprinsă. E împede că nu datorită glasului, ci datorită schimbării luminii au căzut ucenicii, cum era și firesc, cu fața la pământ, după cum au cunoscut de Dumnezeu purtătorii bărbați. Căci mai înainte de a auzi glasul, au fost cuprinși de spaimă, după cum spune Marcu, din pricina acelei dumnezeiești înfățișări.

14. Însă dacă pentru aceștia toți, s-a arătat în chip preainalt lumina dumnezeiască necreată, mai presus de fire, ce vor pătimi cei ce s-au lăsat amăgiți și au urmat unei alte străine și trupești mărturisiri și care, așadar, nu pot cunoaște cele ale Duhului? Unii ca aceștia vor fi atrași în gheană de necuratul,

căci nu recunosc nici slava dumnezeiască, nici Împărăția lui Dumnezeu, nici frumusețe, nici har, nici strălucire, nici luminare - precum suntem învățați de Dumnezeu și de Părinții teologi care același lucru spun -, ci afirmă că această [lumina necreată] este ființa lui Dumnezeu și prin aceasta ei zic că este sensibilă și creată. Însă Domnul în Evangheliu nu spune că această slavă este comună numai Lui și Tatălui, ci și sfinților îngeri, după cum scrie dumnezeiescul Luca: "Căci cel ce se rușinează de Mine și de cuvintele mele, de acela și Fiul Omului se va rușina când va veni în slava Lui și a Tatălui și a sfinților îngeri" (Luca, 9:26). Așadar, ce necuprinsă lipsă de cuviință, ce adâncă blasfemie săvârșesc cei ce susțin, astfel, că ființa lui Dumnezeu este aceeași cu slava aceasta și că ființa Tatălui este una și aceeași cu a sfinților îngeri, căci nu numai îngerii, ci chiar și sfinții cei dintre oameni participă la această slavă și Domnie.

15. Dar Tatăl și Fiul împreună cu Duhul Sfânt au prin ființă această slavă, în timp ce sfinții îngeri și oamenii se împărtășesc din ea prin har, când primesc iluminarea. Iar Moise și Ilie în aceeași slavă cu El fiind văzuți, la fel ni se înfățișează. Dar Moise nu numai acum, pe Tabor, s-a arătat strălucitor, fiind părtaș dumnezeieștii slave, ci și atunci când atât de tare i-a strălucit fața că nu puteau fiii lui Israel să privească la el. Și aceasta o adevărește cel ce zice că slava nemuritoare a Tatălui s-a arătat pe chipul

muritor al lui Moise, precum și cel care împotriva lui Eunomie, care pretindea că slava Atotputernicului Dumnezeu nu se poate comunica Fiului, a răspuns că și dacă ar fi vorba numai despre Moise, tot nu s-ar putea admite o astfel de învățătură.

16. Una și aceeași este slava, împărăția și strălucirea, comună lui Dumnezeu și sfinților Lui. De aceea: „să fie lumina Domnului peste noi” (Ps., 89:19), precum zice psalmistul, dar că una și aceeași este ființa lui Dumnezeu și a sfinților, nimeni nu a cutezat până azi să susțină. Iar că strălucirea cea dumnezeiască de pe munte este comună atât dumnezeirii Cuvântului cât și trupului, tocmai s-a arătat, dar că natura dumnezeirii și a trupului ar fi comună, aceasta numai huliitorii Eutihie și Dioscoros pot să mărturisească, iar nu cei care vor să cinstescă pe Dumnezeu în chip cucernic. Și toți au văzut această slavă și strălucire, de vreme ce Domnul S-a arătat plin de strălucire de la răsăritul soarelui și până la apus. Încă și astăzi privesc la Iisus cei care sunt vrednici să urce cu El pe munte, dar cu adevărat nimeni n-a stat vreodată în ființa lui Dumnezeu, sau să o fi văzut și să fi vorbit despre ea. Iar această dumnezeiască lumină este dată după măsura fiecăruia, fiind primită și mai mult și mai puțin, după vrednicia celor ce o primesc, ea împărtășindu-se neîmpărjit, iar dovada este la îndemână: fața Domnului a strălucit mai presus decât soarele, iar vegmintele s-au făcut strălucitoare și albe ca zapăda.

Moise și Ilie au fost văzuți în aceeași slavă, însă nici unul dintre ei nu a strălucit atunci ca soarele. Și nici ucenicii, la vederea acelei lumini, nu-și puteau așina privirea către ea.

17. În acest chip, acea lumină a fost măsurată și neîmpărjit împărtășită, fiind cu puțință a o primi și mai mult și mai puțin. Căci parte din această lumină acum se cunoaște, și parte mai târziu. Pentru aceasta și dumnezeiescul Pavel zice: „Acum în parte cunoaștem și în parte propovăduim” (I Cor., 13:9). Dar ființa lui Dumnezeu este nedespărțită pentru toți și de neapărat, și nici una dintre ființe nu o primește mai mult sau mai puțin. Altminteri, este partea huliitorilor mesaliani să se considere pe ei înșiși atât de vrednici, încât să contemple prin ei înșiși ființa lui Dumnezeu.

Noi însă întorcându-ne de la învățăturile cele rele, atât cele vechi cât și cele noi, mărturisim împărăția și slava, strălucirea și negrăita lumină și dumnezeiescul har, dar nu crezând că sfinții pot vedea ființa lui Dumnezeu, nici că pot să se facă părtași aceleia, ci îndreptându-ne, precum am fost învățați, către strălucirea luminii harului, prin aceasta să cunoaștem și să cinstim cum se cuvine dumnezeirea cea una întreit luminată, care strălucește cu negrăită lumină de la o singură fire în trei ipostasuri, și ochii minții să-i tindem către Cuvântul cel care acum stă cu trupul mai presus de bolile cerești, Cel Ce șade la dreapta mării Tatălui, ca un Dumnezeu, zicându-ne, precum un glas care vine de departe, “Dacă

cineva vrea să stea în această slavă, să-Mi urmeze pe cât îi este cu putință și să meargă pe calea și după viața pe care le-am arătat pe pământ”.

18. Să privim, aşadar, cu ochii lăuntrici ai inimii această măreață privesc: firea noastră omenească se înveșnicește prin focul cel nematerialnic al dumnezeirii, iar veșmintele-tunicile de piele pe care le-am îmbrăcat prin cădere, să le lepădăm. Să lepădăm gândurile cele pământești și trupești ca să stăm în pământ sfânt, arătându-ne pe noi înșine țarină sfântă, după măsura fiecăruia, prin lucrarea a toată virtutea și prin plinirea a toată porunca dumnezeiască și prin ridicarea mâinilor către Dumnezeu, ca să fim încredințați de venirea în lumină a lui Dumnezeu și noi cei ce alergăm către El să fim luminați și înveșniciți, strălucind întru slava și domnia strălucirii celei în trei sori, acum și pururea și în veci vecilor. Amin.

CUPRINS

Notă asupra ediției	5
Omilia 21 / La Sfârșul Înălțare a Domnului	7
Omilia 22 / La același praznic al Înălțării Domnului	19
Omilia 23 / La cea de-a zecea evanghelie „de dimineață”	33
Omilia 24 / La pogorîrea și trîmțirea Duhului Sfânt	45
Omilia 25 / La Duminică tuturor sfîșilor	59
Omilia 26 / Despre vara dăhovnicească	73
Omilia 27 / Despre secerișul nostru înțelegător	83
Omilia 28 / La prînzul Sfîșilor Petru și Pavel	97
Omilia 29 / Despre vindecarea slăbănogului	109
Omilia 30 / Despre vindecarea celor doi orbi	123
Omilia 31 / La slăvîrșirea Istaniei din prima zi a lunii august	137
Omilia 32 / La Evanghelia după Matei a celei de-a noua duminici	153
Omilia 33 / Despre virtuți și patinele potrivnice lor	167
Omilia 34 / Despre lumina necreată	179
Omilia 35 / Despre lumina dumnezeiască necreată, care nu este înșă ființa lui Dumnezeu	193